
Ilova 6 Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimi

Mazmuni

<i>Akrinimlar</i>	5
<i>Kirish</i>	6
1.1. Fondni ko'rib chiqish.....	6
1.2. Hujjatning maqsadi.....	7
1.3. Nazorat va strategik qo'llab-quvvatlash.....	9
<i>2. ESMS Maqsadlari va Qamrovi</i>	10
2.1. Qo'llanilish Qamrovi:.....	10
<i>3. Atrof-muhit va Ijtimoiy Xavf Kategoriyasiga Kiritish</i>	11
3.1. Skrining Jarayoni.....	11
<i>4. Qo'llaniladigan Standartlar va Siyosatlar</i>	12
<i>5. Atrof-muhit va Ijtimoiy Due Diligence Jarayoni</i>	13
<i>6. Mamlakat Darajasidagi Xavf Kontekstlari</i>	15
6.1. Qozog'iston.....	15
6.2. O'zbekiston.....	17
6.3. Mongoliya.....	18
<i>7. Dastur Atrof-muhit va Ijtimoiy Xavflar</i>	21
7.1. Sektor-Spetsifik Xavflar, Ta'sirlar va Boshqaruv Ramkalari.....	21
7.2. Atrof-muhit Xavflari.....	22
7.3. Ijtimoiy Xavflar.....	22
7.3.1. Qabilaviy Xalklar.....	23
<i>8. IFC Performance Standartlari yordamida Xavflar va Ta'sirlar</i>	24
Ko'rsatkich.....	26
Rollar.....	26
Xavf va Kamaytirish.....	26
Ko'rsatkich.....	27
Rollar.....	27
Xavf va Kamaytirish.....	27
<i>9. Fond darajasida ESG Boshqaruvi</i>	29
9.1. Ko'rib chiqish.....	29
<i>10. Portfel Kompaniyasi Darajasida ESMS</i>	32
<i>11. Boshqaruv, Salohiyat va Resurslarni Ta'minlash</i>	34
11.1. Atrof-muhit va Ijtimoiy Rollar va Majburiyatlar.....	35
<i>12. Boshqaruv Choralari va Kamaytirish Vositalari</i>	36
<i>13. Monitoring va Hisobot Berish</i>	37
13.1. Jarayonning Umumiy Ko'rinishi.....	37
13.2. Portfel Kompaniyasining Monitoring.....	37

13.3. Fond Darajasida Monitoring	38
13.4. Ma'lumotni Oshkor Qilish	38
13.5. Manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlar va shikoyatlarni hal qilish yangilanishlarining qisqacha ma'lumotlari.....	39
<i>14. Jinsiy Tenglik va Ijtimoiy Inklyuziya (GESI).....</i>	<i>40</i>
<i>15. Qabilaviy Xalklar va Madaniy Meros .....</i>	<i>41</i>
15.1. Dastur darajasida skrining va dizayn bosqichidagi aloqalar	41
15.2. Qabilaviy Xalklar Rejalashtirish Ramkasi (IPPF)	42
15.3. Kichik Loyiha Darajasidagi Talablar (PS7/PS8).....	45
15.4. Oshkor qilish va monitoring	45
<i>16. SEAH Himoyasi.....</i>	<i>46</i>
<i>17. Monitoring, Baholash va Hisobot berish.....</i>	<i>47</i>
<i>18. Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va Oshkor Qilish.....</i>	<i>48</i>
<i>19. Shikoyatlarni Qayta Ko'rib Chiqish Mexanizmi.....</i>	<i>49</i>
<i>20. Rollar, Majburiyatlar va Salohiyat .....</i>	<i>51</i>
<i>21. Hujjatlash va Yozuvlarni Saqlash.....</i>	<i>52</i>
<i>22. Doimiy Takomillashtirish va ESMSni Ko'rib Chiqish.....</i>	<i>53</i>
<i>23. Ilovalar (Qo'llab-quvvatlovchi Vositalar va Shablonlar).....</i>	<i>54</i>
<i>Ilova A ESG Ro'yxatiga olish.....</i>	<i>56</i>
<i>Ilova B Atrof-muhit va Ijtimoiy Skrining va Tasniflash Shabloni.....</i>	<i>62</i>
<i>Ilova C: Atrof-muhit va ijtimoiy Due Diligence hisobot.....</i>	<i>64</i>
<i>Ilova D: Istisno ro'yxati.....</i>	<i>76</i>
<i>Ilova E: Namuna Ekologik va Ijtimoiy Harakatlar Rejasi (ESAP) .....</i>	<i>78</i>
<i>Ilova F: Yer Sotib Olish va Ko'chirish Ramkasi (LARF) va Ko'chirish Harakatlar Rejalarini (RAPs) tayyorlash bo'yicha qo'llanma .....</i>	<i>79</i>
<i>Ilova G: Investee'lar uchun salohiyatni baholash vositasi.....</i>	<i>86</i>
<i>Ilova H: Konsultatsiyalar va manfaatdor tomonlar bilan ishlash rejasining (SEP) namunasi.....</i>	<i>88</i>
<i>Ilova I: Shikoyatlarni hal qilish mexanizmlari bo'yicha yo'riqnoma .....</i>	<i>89</i>
<i>Ilova J: Fondning Shikoyat Siyosati (Shikoyat Mexanizmi) .....</i>	<i>93</i>
<i>Ilova K: Atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlarni baholash bo'yicha qo'llanma (ESIAs) .....</i>	<i>96</i>
<i>Ilova L: Portfel bo'yicha atrof-muhit va ijtimoiy xavfni kategoriyalash.....</i>	<i>98</i>
<i>Ilova M: CC-ACF ning jinsiy ekspluatatsiya, zo'ravonlik va ta'qib (SEAH) bo'yicha yondoshuvi .....</i>	<i>99</i>
<i>Ilova N: CC-ACF Portfel Kompaniyalari uchun SEAH va jinsga asoslangan faoliyatlar bo'yicha ko'rsatmalar .....</i>	<i>101</i>
<i>Ilova O: SEAH Xavfi Tahlili Ro'yxati va Javob Protokoli .....</i>	<i>103</i>
<i>Ilova P: Gender harakat rejasining (GAP) shabloni .....</i>	<i>104</i>
<i>Ilova Q: Mahalliy aholi tahlili va IPP shabloni.....</i>	<i>105</i>

<i>Ilova R: Monitoring va baholash (M&E) ko'rsatkichlar ro'yxati</i>	106
<i>Ilova S: Sektor-spetsifik boshqaruv rejalari shablonlari</i>	108
<i>Ilova T: Favqulodda holatga tayyorgarlik va javob reja (EPRP) shabloni</i>	113
<i>Ilova U: Ta'minot zanjirining due diligence freymvorki</i>	115
<i>Ilova V: Tasodifiy topilma protsedurasi shabloni va yo'l-yo'riq</i>	116

Akrinimlar

Akrinim	To'liq Atama
CC-ACF	CC Osiyo Iqlim Fondi
CO2	Karbon Dioksid
DD	To'g'ri Tekshiruv
E&S	Atrof-muhit va Ijtimoiy
EA	Ijrochi Agentlik
EBRD	Yevropa Qayta Tiklash va Taraqqiyot Banki
EHS	Atrof-muhit, Sog'liqni saqlash va Xavfsizlik
EMP	Atrof-muhitni Boshqarish Rejasi
EPRP	Favqulodda tayyorgarlik va Javob Rejasi
ESAP	Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejasi
ESG	Atrof-muhit, Ijtimoiy va Boshqaruv
ESIA	Atrof-muhit va Ijtimoiy Ta'sirni Baholash
ESMP	Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Rejasi
ESMS	Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimi
FPIC	Erkin, Oldindan va Ma'lum Rozilik
GAP	Jinsiy Harakatlar Rejasi
GCF	Yashil Iqlim Fondi
GESI	Jinsiy Tenglik va Ijtimoiy Inklyuziya
GRM	Shikoyatlarni Qayta Ko'rib Chiqish Mexanizmi
HCV	Yuqori Saqlash Qiymati
IFC	Xalqaro Moliyaviy Korporatsiya
ILO	Xalqaro Mehnat Tashkiloti
IPP	Qo'shma Xalq Plan
ISO	Xalqaro Standartlashtirish Tashkiloti
LARF	Yerlarni Egallash va Ko'chirish Ramkasi
LARP	Yerlarni Egallash va Ko'chirish Rejasi
NDA	Milliy Belgilangan Avtoritet
NbS	Tabiatga Asoslangan Yechimlar
OHS	Kasbiy Sog'liqni Saqlash va Xavfsizlik
PS	Performance Standarti
RAP	Ko'chirish Harakatlar Rejasi
SEAH	Jinsiy Exploatatsiya, Zo'rlash va Taqib
SEP	Manfaatdor Tomonlar Bilan Aloqa Rejasi
SME	Kichik va O'rta Biznes
USD	Amerika Qo'shma Shtatlari Dollari

Kirish

1.1. Fondni ko'rib chiqish

CC Osiyo Iqlim Fondi (CC-ACF) Qozog'iston, O'zbekiston va Mongoliya davlatlaridagi xususiy sektor loyihalari uchun iqlim moliyalashtirishini mobilizatsiya qilish maqsadida aksiyadorlik fondi sifatida tashkil etiladi. CC-ACF karbon chiqindilarini kamaytirish, energiya va suv samaradorligini oshirish va barqaror turmush tarzini yaratish orqali mahalliy aholiga foyda keltirishni maqsad qiladi. Fond quyidagi sohalarga yo'naltirilgan: qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligi, barqaror transport, suvni boshqarish va iqlimga mos infratuzilma.

CC-ACF CC Global Service Holdings (Akreditatsiyadan o'tgan tashkilot, bundan keyin CC GSH deb ataladi) tomonidan boshqariladi. Bu Gonkong Maxsus Ma'muriy Hududi (SAR), Xitoy da joylashgan investitsiya boshqaruvi firmasi bo'lib, ikki o'n yillik tajribaga ega va xususiy kapital, ko'chmas mulk, tuzilgan moliya va aktivlar boshqaruvi sohasida faoliyat yuritadi. Fond aralash moliyaviy modelda ishlaydi, davlatning imtiyozli kapitali bilan xususiy investitsiyalarni birlashtirib, iqlimga mos loyihalarning bankableligini oshirish va risklarni kamaytirish maqsadida.

Fond quyidagi sohalarda iqlimga chidamli va kam emissiyali rivojlanish yo'llariga yo'naltirilgan:

- Energiya ishlab chiqarish, uzatish va saqlash infratuzilmasi: Batareya Energiya Saqlash Tizimlari (BESS) bilan to'liq gibrid qayta tiklanuvchi energiya; sanoat uchun tarqatilgan qayta tiklanuvchi energiya; aqlli tarmoqlar;
- Kam karbonli transport: Elektr transport vositalari (EV) va EV infratuzilmasi;
- Energiya samarali binolar va shahar muhiti;
- Iqlimga mos qishloq xo'jaligi va samarali sug'orish;
- Suv va chiqindi suvlarni boshqarish;
- Qattiq chiqindilarni qayta ishlash va chiqindilardan energiya ishlab chiqarish;
- Kam karbonli sanoatlar: beton va sement.

Dastur ikkita asosiy komponentga ega bo'ladi:

- **Komponent 1** investitsiya vositasining tashkil etilishi va ishlashiga qaratilgan bo'lib, bu vosita qo'shma moliyalashtirishni ta'minlaydi va qayta tiklanuvchi energiya, chiqindilardan energiya ishlab chiqarish, talab tomonidan resurs samaradorligi (shu jumladan, energiya va suv samaradorligi) va boshqa loyihalarda faoliyat yuritayotgan kompaniyalarga to'g'ridan-to'g'ri sarmoya kiritadi.
- **Komponent 2** barqarorlik natijalarini mustahkamlashga qaratilgan bo'lib, portfel kompaniyalariga iqlim ta'siri ko'rsatkichlari, uzoq muddatli operatsion va atrof-muhit barqarorligi, shuningdek, mustahkam boshqaruv tuzilmalarini va monitoring tizimlarini tashkil etish bo'yicha faol taxtaga ishtirok etish va strategik qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi.

CC-ACF asosan kechki bosqich, boshlang'ich o'sish va o'sish bosqichidagi kompaniyalarga (odatda Texnologiya Tayyorligi Darajalari 7 va 8 ga mos keladi) aksiyalar orqali sarmoya kiritishga yo'naltiriladi.

1.2. Hujjatning maqsadi

Ushbu hujjatda ko'rsatilgan Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimi (ESMS) fond tomonidan investitsiya tsikli davomida atrof-muhit va ijtimoiy (E&S) xavf-xatarlarini aniqlash, baholash, boshqarish va monitoring qilish uchun qo'llaniladigan siyosat, protseduralar va vositalarni belgilaydi. ESMS to'liq GCFning Yangilangan Atrof-muhit va Ijtimoiy Siyosatiga, GCFning Qabilaviy Xalklar (IP) Siyosatiga, GCFning Ma'lumotlarni Oshkor qilish Siyosatiga, shuningdek, Ekvator Printsipilariga mos keladi.

CC-ACF faqat B (o'rtacha xavf) va C (minimal xavf) toifalaridagi kichik loyihalarni moliyalashtiradi va atrof-muhit barqarorligini, ijtimoiy inklyuziyani va regulyatorlik talablariga rioya qilishni ta'minlash uchun chiqarib tashlash mezonlari va kuchli skrining va monitoring yondashuvini qo'llaydi.

ESG Siyosatida keltirilgan Printsipilar va Majburiyatlar fondning barcha biznes faoliyatlarining asosidir. ESG Siyosatiga rioya qilish Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimi (ESMS) orqali ikki darajada amalga oshiriladi:

- **Portfel kompaniyalarida ESMS:** Portfel kompaniyalariga fondning ESG talablari bo'yicha rioya qilish talab qilinadi. Har bir Portfel Kompaniyasi o'z ESMSni tashkil etadi va saqlaydi, kompaniyaning operatsiyalari orqali ESG xavf-xatarlarini va ta'sirlarini baholash, hal etish va monitoring qilishni fond talablari asosida amalga oshiradi;
- **Fond darajasidagi ESMS:** Fondni boshqarish jamoasi fond ESMSni tashkil etadi va saqlaydi, portfel kompaniyalarining ESG masalalarini boshqarishni baholaydi, nazorat qiladi va qo'llab-quvvatlaydi, shuningdek, umumiy portfel darajasida ESG masalalarini nazorat qiladi.

Ushbu Operatsion Qo'llanma ESMSni amalga oshirish va operatsionlashtirishni qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etishni maqsad qiladi. Ular IFC Siyosati va Atrof-muhit va Ijtimoiy Barqarorlik bo'yicha Performance Standartlariga (2012) va ularga tegishli Yo'naltiruvchi Eslatmalarga asoslanadi. Qo'llanmalar Yashil Iqlim Fondi (GCF) Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoya Choralarini bilan va CC GSH tomonidan qo'llaniladigan standartlar bilan uyg'unlashtirilgan.

Fond va uning Portfel Kompaniyalari Qozog'iston, O'zbekiston va Mongoliyadagi investitsiya operatsiyalarida yuqori atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv standartlarini amalga oshirishga qaror qildi.

Katta Boshqaruvni Tasdiqlash va Aloqa

ESMS va unga tegishli siyosatlar fondning katta boshqaruv va Umumiy Hamkor tomonidan rasmiy ravishda tasdiqlanadi, bu esa atrof-muhit va ijtimoiy barqarorlikka yuqori darajadagi majburiyatni aks ettiradi. Tasdiqlangan ESMS va siyosatlar barcha xodimlarga tarqatiladi, kirish va davriy treninglarga kiritiladi va portfel kompaniyalariga va tegishli tashqi manfaatdor tomonlarga yetkaziladi. Tasdiqlangan siyosatlar shuningdek, oshkorlik va hisobdorlikni namoyish etish uchun jamoatchilikka (agar tegishli bo'lsa) taqdim etiladi. Katta boshqaruv ESG Siyosatini davriy ravishda ko'rib chiqadi va qayta tasdiqlaydi, bu GCF va IFC standartlariga mos kelishini ta'minlash uchun.

Ushbu Qo'llanmalar Fond xodimlari, investitsiya kompaniyalari, maslahatchilar va boshqa amalga oshiruvchi hamkorlar uchun amaliy doiraviy asosni taqdim etadi:

- Taklif qilingan investitsiyalarning atrof-muhit va ijtimoiy xavflarini skrining qilish va baholash;
- Tegishli xavf kamaytirish choralari qo'llash va harakatlar rejasini ishlab chiqish (masalan, ESAP, ESMP);
- Manfaatdor tomonlar bilan oshkora, inklyuziv va madaniy jihatdan mos tarzda aloqa qilish;
- Loyihaning barcha bosqichlarida ESG mosligini va samaradorligini nazorat qilish;
- Jinsiy tenglik, Qabilaviy Xalklar huquqlari, SEAH himoya choralari va iqlimga chidamlilikni investitsiya tsiklida integratsiya qilishni ta'minlash.

Ushbu Qo'llanmalar hayotiy hujjatlar bo'lib, ular davriy ravishda o'qib chiqiladi, o'rgangan saboqlarni, GCF yoki IFC standartlaridagi yangilanishlarni va barqaror investitsiyalash bo'yicha yangi eng yaxshi amaliyotlarni aks ettirish uchun yangilanadi. Fond va uning Portfel Kompaniyalari operatsion va strategik jihatdan ushbu Qo'llanmalarda belgilangan printsiplarga moslashishi kutilmoqda.

GCF Daromadlarini Foydalanish va Muvaffaqiyatlilik: GCF daromadlaridan foydalanish uchun majburiy shart sifatida fond faqat B yoki C toifalariga kiradigan atrof-muhit va ijtimoiy xavf-xatarlar va ta'sirlar bo'yicha

---

potensial investitsiyalarni moliyalashtiradi. A toifasidagi faoliyatlar GCF moliyalashtirishiga yaroqsiz va ushbu dasturdan chiqarib tashlanadi.

GCF E&S Siyosatiga Moslik: GCF daromadlaridan foydalanadigan barcha portfel investitsiya kompaniyalari - ESS toifasidan (B yoki C) qat'i nazar - GCF RESP (shu jumladan SEAH talablarini), GCF IDP, GCF IPP va GCF Jinsiy Siyosatiga rioya qiladi.

Moliyalashtirish Taklifi Paketi: Ushbu IFC Performance Standartlariga mos keluvchi ESMS GCFga taqdim etilgan Moliyalashtirish Taklifi paketining bir qismidir. Bu, skrining, kategorizatsiya, baholash, kamaytirish, monitoring va hisobot berish protseduralarini, shuningdek, manfaatdor tomonlar bilan aloqalarni, shikoyatlarni hal qilishni, ma'lumotlarni oshkor qilishni (GCF Ma'lumotlarni Oshkor qilish Siyosatiga muvofiq) va GCF Mustaqil Shikoyat Mexanizmiga (IRM) kirishni belgilaydi.

Moliyalashtirish Taklifi Ilovasi – Dastur Dizayni Manfaatdor Tomonlar Bilan Aloqa Yig'indi: GCFga taqdim etilgan Moliyalashtirish Taklifi doirasida, Fond dastur dizaynini ma'lum qilish uchun amalga oshirilgan manfaatdor tomonlar bilan aloqalarni hujjatlashtiradigan Dastur Dizayni Manfaatdor Tomonlar Bilan Aloqa Yig'indisini o'z ichiga oladi. Yig'indi, Fond va portfel-kompaniya darajasidagi manfaatdor tomonlar xaritasi, aloqalar faoliyati sanalari va joylari, ishtirokchilar ro'yxatini, shu jumladan jins va aloqani (masalan, jamoa a'zosi, kompaniya vakili, davlat xodimi, JSO/NGO), olingan asosiy kirishlar/fikrlar va bu kirishlar/fikrlarning dastur dizayni va ESMSGa qanday qo'shilgani haqida ma'lumot beradi.

1.3. Nazorat va strategik qo'llab-quvvatlash

Fond atrof-muhit va ijtimoiy salohiyatning yetarli va maxsuslashgan bo'lishining muhimligini tan oladi, bu nafaqat Fond darajasida, balki uning Portfel Kompaniyalarida ham kerak. Portfel Kompaniyalari loyiha darajasidagi E&S himoyalari, shu jumladan Atrof-muhit va Ijtimoiy Ta'sirni Baholashlar (ESIAs), Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejalari (ESAPs), Yerni Egallash va Ko'chirish Rejalari (LARPs) va Qabilaviy Xalklar Rejalari (IPPs) tayyorlash va bajarish bo'yicha asosiy va bevosita mas'uliyatni o'z zimmlariga olsalar ham, Fond maxsus E&S funksiyasini saqlaydi.

Fond darajasidagi ushbu maxsus E&S funksiyasi, investitsiya portfelining butun bo'ylab Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimi (ESMS) ning umumiy boshqaruvi va samarali amalga oshirilishini ta'minlaydi. Uning mas'uliyatlari strategik jihatdan quyidagilarga qaratilgan:

- Chidamli E&S Tekshiruv: Potensial investitsiyalarni E&S baholashni o'tkazish, GCF IP Siyosatiga, ESS va IFC Performance Standartlariga mos ravishda xavflar va imkoniyatlarni aniqlash.
- Strategik Nazorat va Sifatni Ta'minlash: Portfel Kompaniyalari bo'yicha barcha E&S jarayonlari va natijalarini yuqori darajada nazorat qilish va sifatni ta'minlash, ESMS va xalqaro eng yaxshi amaliyotlarga muvofiqligini ta'minlash. Bu, asosiy E&S hujjatlarini ko'rib chiqishni va ularning amalga oshirilish samaradorligini nazorat qilishni o'z ichiga oladi.
- Xavf Kamaytirish va Moslikni Monitoring Qilish: E&S xavflarining yuzaga kelishini oldindan aniqlash, E&S harakatlar rejalari va huquqiy majburiyatlarga moslikni monitoring qilish va Portfel Kompaniyalariga kuchli kamaytirish choralarini ishlab chiqishda yo'l-yo'riq ko'rsatish.
- Salohiyatni Kuchaytirish va Texnik Qo'llab-quvvatlash: Portfel Kompaniyalariga o'z ichki E&S boshqaruv salohiyatlarini oshirish va himoyalarni samarali qo'llashni ta'minlash uchun maxsus texnik yo'naltirish, treninglar va strategik maslahatlar taqdim etish.
- Shikoyatlarni Hal Qilish va Hisobdorlik: Loyihada shikoyatlarni hal qilish mexanizmlarini tashkil etish va samaradorligini nazorat qilish, shuningdek, murakkab E&S masalalarini oshirish nuqtasi sifatida harakat qilish, hisobdorlikni kuchaytirish.
- Performance Hisobotlari: Portfelning umumiy E&S samaradorligini kuzatish va hisobot berish, investorlar va manfaatdor tomonlarga oshkorlik va hisobdorlikni ta'minlash, shu jumladan GCFga.
- Fond o'zining E&S resurslarini rivojlanayotgan E&S xavf profiliga va investitsiya portfelining hajmi va murakkabligiga mos bo'lishini ta'minlashga qat'iy sodiqdir. Ushbu majburiyat, bevosita amalga oshirish investorlarga yuklanishini ta'minlash, Fond esa mustahkam, ekspertlar tomonidan boshqariladigan nazorat va strategik qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi, bu esa investitsiya tsikli davomida atrof-muhit va ijtimoiy natijalarda yetakchi bo'lishni maqsad qiladi.

2.ESMS Maqsadlari va Qamrovi

ESMS CC-ACFning barcha investitsiya faoliyatlarida atrof-muhit va ijtimoiy xavf boshqaruvi uchun operatsion doiraviy asosni taqdim etadi. Asosiy maqsadlari:

- Fond tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan faoliyatlarning tegishli milliy atrof-muhit va ijtimoiy qonunlar va me'yorlarga, shuningdek, xalqaro eng yaxshi amaliyotlarga, shu jumladan GCF ESS va IFC Performance Standartlariga muvofiqligini ta'minlash;
- Taklif qilingan barcha investitsiyalarni E&S xavf darajalariga qarab skrining qilish, kategorizatsiya qilish va baholash;
- Xavflarga nisbatan kamaytirish choralarini amalga oshirish va Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejalari (ESAPs) orqali moslikni boshqarish;
- Doimiy manfaatdor tomonlar bilan aloqani ta'minlash va shikoyatlar va hodisalarga samarali javob berish.

2.1. Qo'llanilish Qamrovi:

Ushbu ESMS Fond tomonidan moliyalashtiriladigan barcha kichik loyihalarga tatbiq etiladi, ular investorlarga bevosita amalga oshirilsa yoki moliyaviy vositachilar orqali. Bu, aksiyalar, kvazi-aksiyalar yoki Fond portfeli ostida boshqa qarz va imtiyozli moliya shakllari orqali moliyalashtiriladigan faoliyatlarni o'z ichiga oladi. ESMS investitsiya tsiklida: boshlanish va tekshiruvdan amalga oshirish, monitoring va chiqishgacha qo'llaniladi.

ESMS shuningdek, manfaatdor tomonlar bilan aloqalar, shikoyatlarni hal qilish, SEAH xavflari va Qabilaviy Xalklarga ta'sirlarni boshqarish bo'yicha protseduralarni taqdim etadi, shu bilan birga oshkoralik va jinsiy tenglikni ilgari suradi.

---

3. Atrof-muhit va Ijtimoiy Xavf Kategoriyasiga Kiritish

CC Osiyo Iqlim Fondi (CC-ACF) GCFning Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoya Choralari (ESS), GCF IP Siyosati va IFC Performance Standartlariga (2023) mos keladigan xavf kategoriyasini tan olish ramkasini qabul qildi. Xavf kategoriyasini belgilash jarayoni kichik loyihalarni ularning potentsial E&S ta'sirlarining tabiati, miqyosi va teskari bo'lishi asosida skrining qilish va baholashni ta'minlaydi.

Xavf Kategoriyalari:

- B toifasi: Atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlarining salbiy ta'siri cheklangan, soni kam, odatda saytga xos, asosan qaytarilishi mumkin bo'lgan va kamaytirish choralari qo'llash orqali osongina hal qilinadigan loyihalar.
- C toifasi: Minimal yoki hech qanday atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlari bo'lmagan loyihalar.

A toifasiga kiritilgan loyihalar (muhim va qaytarib bo'lmaydigan E&S xavflari) CC-ACF tomonidan moliyalashtirishdan chiqarib tashlanadi, bu uning Cheklovlar Ro'yxati va GCF talablari bilan mos keladi.

GCF Daromadlarini Cheklash: GCF daromadlari faqat ESS B yoki C toifasiga kiritilgan kichik loyihalar va portfel kompaniyalariga sarflanadi, bu ESMS doirasida skriningdan o'tgan va tasdiqlangan bo'lishi kerak. Agar har qanday nuqtada, mablag' ajratilishidan oldin, taklif qilingan kichik loyiha A toifasiga baholansa yoki qayta tasniflansa, GCF daromadlari ushbu kichik loyihaga sarflanmaydi yoki ajratilmaydi. Agar bunday qayta tasniflash mablag' ajratilganidan keyin, ammo ajratishdan oldin sodir bo'lsa, GCF daromadlari majburiyatlari bekor qilinadi yoki GCF bilan kelishilgan holda yo'naltiriladi.

3.1. Skrining Jarayoni

Fond barcha investitsiyalarni dastlabki baholashda xavf skriningi ro'yxatini (Ilova A) qo'llaydi. Bu loyiha turi, joylashuvi, miqyosi, zaif aholiga ta'sir ko'rsatish ehtimoli va sektorga xos himoyalarni ishga tushirish ehtimoli baholanishini o'z ichiga oladi va GCFning Qabilaviy Xalklar Siyosati talablarini aniq eslatishi kerak (masalan, yerlarni egallash, biogenetika, Qabilaviy Xalklar).

Cheklovlar Mezonlari: Fond quyidagi loyihalarni chiqarib tashlaydi:

- Majburiy ko'chirish yoki majburan ko'chirish;
- Huquqiy jihatdan himoyalangan hududlarda ruxsatsiz faoliyatlar;
- Bolalar yoki majburiy mehnat, yoki asosiy mehnat standartlarini buzish;
- Muhim tabiiy yashash joylarining aylantirilishi yoki yo'qolishi;
- Qabilaviy Xalklar tomonidan egallangan yoki adliya tomonidan da'vo qilingan yerlarda ishlab chiqarish yoki faoliyatlar, bunday odamlarning to'liq hujjatlashtirilgan roziligi bo'lmasdan;
- Barcha konchilik, mineral qazib olish, qayta ishlash va transport faoliyatlari;
- Fosil yoqilg'ilar aktivlarini moliyalashtirish;
- Xavfli moddalar yoki taqiqlangan pestitsidlar ishlab chiqarish yoki savdosi.

4.Qo'llaniladigan Standartlar va Siyosatlar

CC-ACF ESMS, faoliyat yuritayotgan mamlakatlarida xalqaro va milliy standartlarga rioya qilishni ta'minlash uchun ishlab chiqilgan. ESMS quyidagi siyosatlar va ramkalarni o'z ichiga oladi:

- GCF Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoya Choralari (ESS): IFC Performance Standartlariga asoslangan;
- IFC Performance Standartlari (2023): Loyiha tsikli davomida qo'llaniladigan, shu jumladan mehnat, resurslar samaradorligi, jamoa salomatligi va xavfsizligi, yerlarni ko'chirish, biogenetika va Qabilaviy Xalklar bo'yicha Performance Standartlari;
- Ekvator Printsipilari: Fond tomonidan global moliya sektori ESG amaliyotlari bilan moslashish uchun qabul qilingan;
- IFC Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimi (ESMS) Amaliy Qo'llanma — Umumiy (2015): <https://www.ifc.org/en/insights-reports/2015/publications-handbook-esms-general>
- IFC Moliyaviy Vositachilar bo'yicha Yo'naltiruvchi Eslatma (2023): <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/2023/202309-ifc-guidance-note-on-financial-intermediaries.pdf>
- Milliy Me'yorlar: Har bir kichik loyiha Mongoliya, Qozog'iston va O'zbekistonda tegishli atrof-muhit va ijtimoiy qonunlar va ruxsat berish talablari bilan mos bo'lishi kerak;
- GCF Qabilaviy Xalklar Siyosati, Jinsiy Siyosat, Ma'lumotlarni Oshkor qilish Siyosati va SEAH Siyosati ushbu ESMS doirasiga to'liq qo'shilgan.

Ichki Siyosatlar

CC GSH, shuningdek, barcha fond va kichik loyiha operatsiyalariga o'z ESG Siyosati, Etika Kodeksi va Manfaatlari Ziddiyati Siyosatini qo'llaydi.

---

5. Atrof-muhit va Ijtimoiy Due Diligence Jarayoni

Atrof-muhit va ijtimoiy due diligence (ESDD) jarayoni barcha investitsiyalar uchun qo'llaniladi, xavflarni aniqlash, kamaytirish ehtiyojlarini baholash va Fondning himoya ramkasi bilan moslikni ta'minlash uchun. ESDD jarayoni quyidagi qadamlarni o'z ichiga oladi:

1. Skringing va Kategoriyalash: Taklif qilingan barcha investitsiyalar E&S Kategoriyalash Vositasidan (Ilova A) foydalanib skringingdan o'tkaziladi. Bu loyiha xavf darajasini (B yoki C toifasi) belgilaydi va qo'llanilishi kerak bo'lgan himoya talablarini aniqlaydi.
2. Dastlabki Ko'rib Chiqish: Mavjud E&S hujjatlarini (masalan, ESIA, ruxsatnomalar, sertifikatlar) dastlabki ko'rib chiqish amalga oshiriladi, GCF va IFC standartlariga nisbatan bo'shliqlarni baholash uchun.
3. Batafsil Baholash: Agar bo'shliqlar aniqlansa, qo'shimcha tadqiqotlar yoki manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlar talab qilinishi mumkin. B toifasidagi loyihalar uchun Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejasi (ESAP) va/yoki Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Rejasi (ESMP) ishlab chiqilishi kerak.
4. IP/CH skringing va rejalashtirish: Har bir taklif qilingan investitsiyani GCF IP Siyosati va PS8-ga moslik bo'yicha skringingdan o'tkazish. Agar GCF Qabilaviy Xalklar Siyosati qo'llanilsa, Qabilaviy Xalklar Rejalashtirish Ramkasini (IPPF) qo'llash kerak, bu esa aloqalar talablarini (agar kerak bo'lsa, Erkin, Oldindan va Ma'lum Rozilik) va IPP (Qabilaviy Xalklar Rejasi) ehtiyojini aniqlashni ta'minlaydi; PS8 qo'llanilsa, Madaniy Merosni Boshqarish Rejasi (tasodifiy topilmalar protseduralari bilan) kerakligini aniqlash.
5. Bo'shliqlar tahlili va GCFga moslik uchun vaqtinchalik harakatlar rejalari: Agar GCF daromadlari mavjud portfel kompaniyasiga tenglashtirilsa yoki sarflansa, investitorga GCFni ko'rib chiqish uchun ESIA bilan ESMP yoki ESDD bilan ESAP tayyorlanadi. Ushbu paket 1) ESS toifasi (B yoki C) uchun asoslarni belgilaydi, 2) GCF talablari (RESP, shu jumladan SEAH, IPP, Jinsiy, va IDP) bo'yicha bo'shliqlarni aniqlaydi, va 3) GCF talablari bilan mos kelish uchun vaqtinchalik harakatlar rejasini o'z ichiga oladi.
6. Tasdiqlash Shartlari: Investitsiya tasdiqlanishi ESAPning tugallanishi va asosiy E&S hujjatlarning oshkor qilinishi shart.
7. Monitoring va Moslik: Loyiha amalga oshirilayotgan paytda, Fond monitoring sayohatlarini o'tkazadi, manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlar olib boradi va ESAP maqsadlariga nisbatan yutuqlarni ko'rib chiqadi.
8. B toifasidagi hujjatlar talab qilinishi: ESS B toifasidagi investitsiyalar uchun ESIA yoki ESDD va mos keladigan ESMP/ESAP tayyorlanadi va 13.4 bo'limi hamda GCF IDPga muvofiq oshkor qilinadi; C toifasidagi investitsiyalar skringingni va nisbatli hujjatlarni to'ldiradi va SEP va GRMni saqlaydi.

Foydalaniladigan Asosiy Vositalar:

- Atrof-muhit va Ijtimoiy Ta'sirni Baholash (ESIA)
- Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Rejasi (ESMP)
- Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejasi (ESAP)
- Manfaatdor Tomonlar Bilan Aloqa Rejasi (SEP)
- Qabilaviy Xalklar Rejasi (IPP), agar qo'llanilsa.

Mas'uliyatlar:

Fond Menejeri ESDDning nazorati va sifatini ta'minlash uchun mas'ul. Investitsiya kompaniyalari talab qilingan hujjatlarni va yangilanishlarni investitsiya shartnomasining bir qismi sifatida taqdim etishlari kerak.

6.Mamlakat Darajasidagi Xavf Kontekstlari

CC-ACF Mongoliya, Qozog'iston va O'zbekistonda faoliyat yuritadi. Har bir mamlakat o'ziga xos atrof-muhit, ijtimoiy, regulyatorlik va institutiv kontekstni taqdim etadi, bu esa individual investitsiyalar xavf va imkoniyatlariga ta'sir qilishi mumkin.

Mongoliya: Mamlakat yerning yomonlashuvi, suv tanqisligi va zaif stepa ekosistemalaridagi iqlimga chidamlilik kabi keskin atrof-muhit muammolariga duch keladi. Ulaanbaatar kabi shahar va shahar atrofidagi hududlardagi loyihalar infratuzilma kengayishi, yer ishlatish o'zgarishi va ko'chmanchi jamoalarga ta'sirlar bilan bog'liq xavflarni o'z ichiga olishi mumkin. Energiya infratuzilmasi (masalan, quyosh, shamol, batareya saqlash) sezgir yashash joylari bilan to'qnashishi mumkin. Ko'chmanchi yerga kirish naqshlari va an'anaviy yer ishlatish huquqlariga e'tibor qaratiladi.

Qozog'iston: Milliy dekarbonizatsiya dasturi qayta tiklanuvchi energiya, sanoat energiya samaradorligi va karbon bozorlariga ustuvorlik beradi. Shamol va quyosh energiyasi loyihalari bilan bog'liq xavflar biodiversitetning buzilishi, shovqin ifloslanishi va yerlarni egallash muammolarini o'z ichiga oladi. Sanoat loyihalari eskirgan ruxsat berish tizimlari yoki atrof-muhit me'yorlariga mos kelmaslik bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Mahalliy jamoalar, ayniqsa sanoat zonalarida yaqinida joylashganlar, faol manfaatdor tomonlar bilan aloqalarni talab qiladi.

O'zbekiston: Asosan qishloq xo'jaligi iqtisodiyotiga ega bo'lgan mamlakat suv resurslari, cho'lga aylanish va samarali bo'lmagan qishloq xo'jalik tizimlariga bog'liq xavflarga duch keladi. Sug'orish infratuzilmasi yoki qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirlariga oid loyihalar yer osti suvlari va qishloq mehnat tizimlariga ta'sir qilishi mumkin. Ko'plab kichik fermerlar norasmiy ravishda ishlaydi va yerga kirish, mulkchilik va daromad olishda jinsiy tafovutlar mavjud.

Mamlakatga xos regulyatorlik ko'rib chiqishlar, huquqiy moslikni tekshirish va institutiv salohiyatni baholash har bir kichik loyiha uchun xavfni kamaytirish rejasini shakllantirishga yordam beradi.

6.1. Qozog'iston

Atrof-muhit

Havo Sifatini va Emissiyalarni Baholash

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: Yuoqri

Kattaligi: Yuoqri

Miqyos: Mintaqaviy

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: Yuoqri

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: Yuoqri

Kumulativ Ta'sir: Yuoqri

Qo'llaniladigan IFC Performance Standartlari: PS3 (Resurs Samaradorligi va Ifloslanishni Oldini Olish)

Ko'rib chiqish:

Qozog'istonning ko'mirga bog'liq energiya tizimi jiddiy havo ifloslanishi va GHG emissiyalariga olib keladi. Sanoat loyihalari mahalliy havo sifatini yanada yomonlashtirishi mumkin, ayniqsa, katta merosli ifloslanish mavjud bo'lgan shaharlar va mintaqalarda.

Biodiversitet va Tabiiy Yashash Joylari

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: Saytga xos

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: Kam

Uzoq muddatli Ta'sir: O'rtacha

Kumulativ Ta'sir: O'rtacha

Qo'llaniladigan IFC Performance Standartlari: PS6 (Biodiversitetni Saqlash va Tabiiy Resurslarni Barqaror Boshqarish)

Ko'rib chiqish:

Qozog'iston kam aholi zichligiga ega bo'lsa-da, sezgir o'simliklar va migratsiya yo'llarini o'z ichiga oladi, bu infratuzilma yoki qayta tiklanuvchi energiya loyihalari bilan ta'sirlanishi mumkin. Noto'g'ri joylashuv biodiversitetning buzilishiga olib kelishi mumkin.

Ijtimoiy

Kasbiy Sog'liqni Saqlash va Xavfsizlik

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: Mintaqaviy

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: O'rtacha

Kumulativ Ta'sir: Kam

Qo'llaniladigan IFC Performance Standarti: PS2

Ko'rib chiqish:

Qayta tiklanuvchi energiya va ishlab chiqarish sohalaridagi ishchilar eskirgan uskunalar va yetarli xavfsizlik protokollari bilan duch kelishlari mumkin. Odatdagi muammolar orasida mexanik xavflarga duch kelish, yetarli shaxsiy himoya vositalarining mavjud emasligi va maydon xavfsizligini ta'minlashning zaifligi, ayniqsa yarim sanoat hududlarida. Sog'liqni saqlash va xavfsizlik rejaları ko'pincha to'g'ri amalga oshirilmaydi.

Ish sharoitlari

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: O'rtacha

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: O'rtacha

Kumulativ Ta'sir: O'rtacha

Qo'llaniladigan IFC Performance Standarti: PS2

Ko'rib chiqish:

Qozog'iston ILO konvensiyalarini ratifikatsiya qilganiga qaramay, mehnat qonunlarining bajarilishi farq qiladi. Kam daromadli va qishloq hududlarida, ayniqsa vaqtinchalik yoki subpodratchi ishlarda shartnoma buzilishlari va maosh nizolari haqida xabarlar beriladi. Shikoyatlarni hal qilish mexanizmlari va ishchilarni vakillik qilishni monitoring qilish juda muhim.

Jamoa Sog'lig'i va Xavfsizligi

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: Mintaqaviy

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: O'rtacha

Kumulativ Ta'sir: O'rtacha

Qo'llaniladigan IFC Performance Standarti: PS4

Ko'rib chiqish:

Qabilaviy Xalklar Konteksti

Qozog'istonning aholisining asosiy qismi etnik qozog'istonliklardan iborat bo'lsa-da, kichik guruhlar mavjud bo'lib, ular o'ziga xos madaniy identifikatsiyaga va an'anaviy yer ishlatish amaliyotlariga ega, ayniqsa g'arbiy va janubiy hududlarda. Ko'pgina guruhlar asosiy boshqaruv tizimiga integratsiyalashgan bo'lsa-da, ko'chmanchi chorvachilik oilalari va ba'zi etnik ozchiliklar ESS7 bo'yicha zaif guruhlar sifatida tasniflanishi mumkin. Portfel kompaniyalari bunday guruhlarning mavjudligini, ayniqsa uzoq qishloq hududlarida, tekshirishi va inklyuziv maslahatlashuvlar va madaniy jihatdan mos shikoyat mexanizmlarini ta'minlashi kerak.

Katta miqyosdagi infratuzilma va sanoat loyihalari atrofda jamoalarda transport, shovqin va havo sifati ta'sirlarini oshirishi mumkin. Shahar hududlaridagi toshqin xavflari yangi infratuzilmadan yomon drenaj tufayli yanada kuchayishi mumkin. Jamoatchilik bilan maslahatlashuvlar va xavf-xatarlarni oshkora qilish zarur.

6.2. O'zbekiston

Atrof-muhit

Suv tanqisligi va qishloq xo'jaligi amaliyotlari

Ta'sirni baholash
Xavf ehtimoli: Yuqori
Kattalik: Yuqori
O'lcham: Milliy
To'g'ridan-to'g'ri ta'sir: Yuqori
Bilvosita ta'sir: Yuqori
Uzoq muddatli ta'sir: Yuqori
Yig'indisi ta'sir: Yuqori
Qo'llaniladigan IFC me'yorlari: PS3, PS6

Ko'rib chiqish:

O'zbekistonning sug'orishga qaratilgan qishloq xo'jalik tizimi suv tanqisligiga juda zaifdir. Mintaqaviy daryolardan suv oqimining kamayishi, samarali bo'lmagan sug'orish va iqlim o'zgarishidan kelib chiqqan qurg'oqchilik xavfi qishloq xo'jalik mahsuldorligi va qishloq turmush tarziga tahdid solmoqda.

Ijtimoiy

Mehnat va norasmiy sektor

Ta'sirni baholash
Xavf ehtimoli: O'rtacha
Kattalik: O'rtacha
O'lcham: Keng tarqalgan
To'g'ridan-to'g'ri ta'sir: O'rtacha
Bilvosita ta'sir: O'rtacha
Uzoq muddatli ta'sir: O'rtacha
Yig'indisi ta'sir: O'rtacha
Qo'llaniladigan IFC me'yorlari: Yuqori Kumulativ Ta'sir: PS2 (Mehnat va Ish sharoitlari)

Ko'rib chiqish:

Mavsumiy va norasmiy mehnat qishloq xo'jaligi va qurilish sohalarida keng tarqalgan. Ayol ishchilari ko'pincha maosh tengsizlikka va shikoyatlarni hal qilish mexanizmlariga kirishning yetishmasligiga duch kelishadi. Fond tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan barcha faoliyatlarda ish sharoitlari va mehnatni himoya qilishni monitoring qilish zarur. O'zbekistonning qishloq xo'jaligi mehnatining ko'p qismi norasmiydir va ijtimoiy himoyalar cheklangan. Iqlimga mos qishloq xo'jaligi yoki infratuzilma loyihalari an'anaviy ish o'rinlari tartibini o'zgartirishi va mehnat standartlarini amalga oshirish hamda malaka oshirish orqali kamaytirish choralarini talab qilishi mumkin.

Kasbiy Sog'liqni Saqlash va Xavfsizlik

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: Milliy

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: O'rtacha

Kumulativ Ta'sir: O'rtacha

Qo'llaniladigan IFC Performance Standarti: PS2

Ko'rib chiqish:

Qishloq xo'jaligi va energiya ishchilari issiqlik stressi, pestitsidlar xavfi va uskunalardan jarohatlanish bilan yuzma-yuz kelishadi. PPE mavjudligi cheklangan, ayniqsa ayollar va norasmiy ishchilar uchun. Kasbiy xavfsizlik bo'yicha treninglar kamdan-kam hollarda institutlashtirilgan va amalga oshirish zaif, ayniqsa qishloq hududlarida.

Jamoa Sog'lig'i va Xavfsizligi

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: Mintaqaviy

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: O'rtacha

Kumulativ Ta'sir: O'rtacha

Qo'llaniladigan IFC Performance Standarti: PS4

Qabilaviy Xalklar Konteksti

O'zbekistonda ESS7 asosida rasmiy tan olingan Qabilaviy Xalklar mavjud emas, ammo qishloq va etnik ozchiliklar jamoalari - masalan, Karakalpakiston avtonom respublikasidagi karakalpaklar - o'ziga xos madaniy an'analarga va kuchli yer va resurslarga bog'lanishlarga ega. Ushbu hududlardagi kichik loyihalar ESS7 prinsiplarini qo'llashi kerak, agar an'anaviy turmush tarzlari (masalan, baliqchilik, qishloq xo'jaligi) loyiha faoliyatlari tomonidan ta'sir qilinishi mumkin bo'lsa, ma'lumotli aloqalar va adolatli foyda taqsimoti amalga oshirilishi kerak.

Ko'rib chiqish:

Energiya va suv infratuzilmasi qishloq xo'jaligi jamoalarini ko'chirishga olib kelishi yoki jamoaviy resurslarga kirishni o'zgartirishi mumkin. Xavflar orasida transport baxtsiz hodisalari, qurilishga oid shovqin va xavflar haqida aloqa etishmasligi mavjud. Yerni egallash shaffof boshqarilmasa, ko'chirish xavflari va kompensatsiya bo'yicha nizolar yuzaga kelishi mumkin.

6.3. Mongoliya

Atrof-muhit

Yer va Tuproq

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: Yuoqri

Kattaligi: Yuoqri

Miqyos: O'rtacha

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: Yuoqri

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: Yuoqri

Kumulativ Ta'sir: Yuoqri

Qo'llaniladigan IFC Performance Standartlari: PS3 (Resurs Samaradorligi), PS6 (Biodiversitetni Saqlash)

Ko'rib chiqish:

Ko'chmanchi chorvachilik, konchilikning kengayishi va iqlim tufayli cho'lga aylanish Mongoliyada katta miqyosda yerning yomonlashishiga olib keldi. O'simliklarning ortiqcha boqilishi va noqulay tuproqlar ustki tuproqning eroziyasiga olib kelmoqda, bu esa yer mahsuldorligini kamaytiradi. Energiya va infratuzilma loyihalari an'anaviy yer ishlatish huquqlarini buzishi mumkin.

Suv Resurslari

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: Mahalliy

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: Yuoqri

Uzoq muddatli Ta'sir: Yuoqri

Kumulativ Ta'sir: O'rtacha

Qo'llaniladigan IFC Performance Standartlari: PS3, PS4 (Jamo Sog'lig'i va Xavfsizligi)

Ko'rib chiqish:

Mongoliya qurg'oqchil va yarim qurg'oqchil zonalarda suv ta'minoti muammosiga duch kelmoqda. Qayta tiklanuvchi energiya va sanoat rivojlanishi, ayniqsa mavsumiy daryolar va suv omborlariga tayanadigan hududlarda, yuzaki va yer osti suv resurslariga ta'sir qilishi mumkin.

Ijtimoiy

Kasbiy Sog'liqni Saqlash va Xavfsizlik

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: Mahalliy

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: O'rtacha

Kumulativ Ta'sir: Kam

Qo'llaniladigan IFC Performance Standarti: PS2

Ko'rib chiqish:

Mongoliyada energiya va infratuzilma qurilish maydonlarida ishchilar qiyin iqlim, yomon ish sharoitlari va cheklangan himoya uskunalari bilan duch kelishlari mumkin. Xavflar orasida gipotermiya, uskunalardan jarohatlanish va uzoq muddatli ishlash mavjud, ayniqsa uzoq hududlarda. Qishloq hududlarida kasbiy sog'liqni saqlash infratuzilmasi va favqulodda vaziyatlarga tayyorlik xizmatlari cheklangan, bu esa maydon ishchilari uchun xavotirlarni keltirib chiqaradi.

Ish sharoitlari

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: O'rtacha

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: O'rtacha

Kumulativ Ta'sir: Kam

Qo'llaniladigan IFC Performance Standarti: PS2

Ko'rib chiqish:

Mongoliyada mehnat huquqlariga rioya qilish yaxshilangan bo'lsa-da, barqaror emas. Qurilish va kommunal xizmatlar sohalarida vaqtinchalik va mavsumiy ishchilar shartnomalarining barqarorsizligi, past maoshlar va cheklangan shikoyatlarni hal qilish mexanizmlariga duch kelishlari mumkin. Energiya sohasiga investitsiyalar mehnat shartnomalari va xavfsizlikka rioya qilishni monitoring qilishni o'z ichiga olishi kerak.

Jamoa Sog'lig'i va Xavfsizligi

Ta'sirni baholash

Xavf ehtimoli: O'rtacha

Kattaligi: O'rtacha

Miqyos: Mahalliy

To'g'ridan-to'g'ri Ta'sir: O'rtacha

Gi'rs ta'sir: O'rtacha

Uzoq muddatli Ta'sir: O'rtacha

Kumulativ Ta'sir: O'rtacha

Qo'llaniladigan IFC Performance Standarti: PS4

Qabilaviy Xalklar Konteksti

Mongoliyada ko'chmanchi va yarim-ko'chmanchi chorvachilik guruhlar mavjud, shu jumladan Dukha (Tsaatan) reindeer boquvchilari va shimoliy va g'arbiy hududlardagi boshqa an'anaviy chorvachilik jamoalari, ular GCF ESS7 bo'yicha ajdodlar yeri va noyob madaniy identifikatsiya bilan bog'lanish uchun mezonlarga javob beradi. Bu hududlarda yoki ularga yaqin joylashgan loyihalar an'anaviy yer ishlatish naqshlariga, migratsiya yo'llariga va turmush tarzlariga bo'lgan potentsial ta'sirlarni baholashi kerak. Erkin, Oldindan va Ma'lum Rozilik (FPIC) va madaniy jihatdan mos foyda taqsimoti, ushbu guruhlariga bevosita yoki bilvosita ta'sir qiladigan har qanday kichik loyihalar uchun talab qilinadi.

Ko'rib chiqish:

Energiya infratuzilmasi ko'chmanchi chorvador yo'llari bilan to'qnashishi mumkin, bu esa nizo yoki yaylovga kirishni yo'qotishga olib kelishi mumkin. Qurilish paytida chang va transport jamoa sog'lig'iga ta'sir qilishi mumkin. Qishloq hududlaridagi yo'l baxtsiz hodisalari va favqulodda vaziyatlarga tayyorlanishning cheklanganligi zaiflikni oshiradi.

7.Dastur Atrof-muhit va Ijtimoiy Xavflar

7.1. Sektor-Spetsifik Xavflar, Ta'sirlar va Boshqaruv Ramkalari

CC-ACFning maqsadli sektorlar va geografialari hisobga olinib, dastur turli sektor-spetsifik E&S xavflari va ta'sirlariga duch kelishi kutilmoqda.

Energiya va Sanoat Dekarbonizatsiyasi: Potentsial xavflar yer ishlatish o'zgarishi, qurilish paytida kasbiy sog'liq va xavfsizlikka oid xavflar va jamoa shovqin va emissiyalarga duch kelishi mumkin. Bular ESMPlar orqali boshqariladi, ularga maxsus kamaytirish choralarini, masalan, OHS Boshqaruv Rejalari va Favqulodda Vaziyatlarga Javob Rejalari kiradi.

Barqaror Transport va Shahar Infratuzilmasi: Kutilayotgan ta'sirlar vaqtinchalik yerlarni egallash, mahalliy turmush tarzlarining buzilishi va transport va xavfsizlik xavflari bilan bog'liq. Bular RAPlar yoki LRPlar orqali boshqariladi, kerakli hollarda.

Iqlimga Mos Qishloq Xo'jaligi va Yerni Tiklash: Potentsial ta'sirlar biodiversitetning buzilishi, suv resurslari raqobati va pestitsidlarni boshqarish xavflarini o'z ichiga oladi. Bular Biodiversitet Harakatlar Rejalari (BAPs), Integratsiyalashgan Pestitsidlarni Boshqarish Rejalari (IPMPs) va Barqaror Suvdan Foydalanish Rejalari orqali boshqariladi.

Yashil Binalar va Shahar Energiya Samaradorligi: Asosiy xavflar mehnat va ish sharoitlari, chiqindilarni boshqarish va bino xavfsizligini o'z ichiga olishi mumkin. Boshqaruv vositalariga Qurilish Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Rejalari (CESMPs) va Chiqindilarni Boshqarish Rejalari kiradi.

Fond har bir kichik loyiha GCFning vaqtinchalik ESS standartlariga va mezbon mamlakat qonunchiligiga muvofiq tegishli boshqaruv rejalari amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Sektor-Spetsifik E&S Xavf Ko'rsatmalari

Sektor bo'yicha xavf tahlilini kuchaytirish va global eng yaxshi amaliyotlarga moslikni ta'minlash uchun, Fond E&S xavflarini skrining va due diligence jarayonida aniqlash va boshqarishda IFC EHS Yo'naltiruvchi Eslatmalarini qo'llaydi. Bular quyidagilarni o'z ichiga oladi, ammo ular bilan cheklanmaydi:

- Elektr Energiya Uzatish va Ta'qsimlash (IFC, 2007): asosiy xavflarni o'z ichiga oladi, masalan, yerni egallash, jamoa xavfsizligi, elektromagnit maydonlarga duch kelish, qushlarga ta'sir, va yashash joylarining buzilishi.
- Shamol Energiya (IFC, 2015): odatiy xavflarni ta'kidlaydi, jumladan, yer ishlatish qarama-qarshiliklari, shovqin, soyani qimirlatish, qushlar va yarasalar bilan to'qnashuv xavflari, va vizual hamda kumulyativ ta'sirlar.
- Laziz o'rmon va O'rmonni Qirib-Taqsimlash Operatsiyalari (IFC, 2007): biodiversitetning yo'qolishi, tuproq va suvning ifloslanishi, mehnat xavfsizligi, va jamoaviy resurslardan foydalanish bo'yicha qarama-qarshiliklarni o'z ichiga oladi.
- Chiqindilarni Boshqarish Inshootlari (IFC, 2007): chiqindilarni boshqarish, shlak va hidni boshqarish, kasbiy sog'liq va xavfsizlik, jamoa sog'liq xavflari va favqulodda vaziyatlarga tayyorlikni o'z ichiga oladi.

Fond ushbu sektor ko'rsatmalarini kichik loyiha darajasida E&S skriningi, kategoriyalash va boshqaruv rejalari tayyorlashda integratsiya qilishni ta'minlaydi (masalan, Biodiversitet Harakatlar Rejalari, Jamoa Sog'lig'i va Xavfsizligi Rejalari yoki Chiqindilar va Ifloslanishni Oldini Olish Rejalari, Ilova Sda ko'rsatilgan).

Har bir investitsiya kompaniyasi saytga xos Favqulodda Vaziyatlarga Tayyorlik va Javob Rejasini (EPRP) E&S xavf profiliga nisbatan tayyorlashi kerak. EPRP potentsial favqulodda vaziyatlar, javob harakatlari, aloqa

---

protokollari va resurslarni belgilaydi. Rejalar tegishli mahalliy hokimiyat organlari, favqulodda xizmatlar va ta'sirlangan jamoalar bilan hamkorlikda ishlab chiqilishi va kamida yiliga bir marta yoki har qanday katta hodisadan so'ng ko'rib chiqilib yangilanishi kerak. EPRP tayyorlash bo'yicha ko'rsatmalar Ilova Tda taqdim etilgan.

7.2. Atrof-muhit Xavflari

CC-ACF Mongoliya, Qozog'iston va O'zbekistonda sezilarli iqlim va atrof-muhit foydalarini taqdim etsa-da, dastur atrof-muhit xavflarsiz emas. Beshta asosiy xavfga saytning yomonlashishi, suv tanqisligi, ifloslanish, biodiversitetning yo'qolishi va infratuzilma bilan bog'liq ta'sirlar kiradi.

Saytning Yomonlashishi: Qayta tiklanuvchi energiya fermalari, transport markazlari va sanoatni qayta jihozlash kabi infratuzilma loyihalari tuproqni siqish, o'simliklarni olib tashlash va tabiiy yer qoplamasini buzilishiga olib kelishi mumkin. Mongoliyada nozik stepa ekosistemalarida katta miqyosdagi shamol va quyosh stantsiyalari yashash joylarining parchalanishiga olib kelishi mumkin. Barqaror bo'lmagan yerni aylantirish amaliyotlari yer unumdorligiga va an'anaviy yer ishlatish tizimlariga ta'sir qilishi mumkin.

Suv Tanqisligi: O'zbekistonda, Fondning iqlimga mos qishloq xo'jaligi va sug'orish modernizatsiyasi bilan bog'liq faoliyatlarda mavjud suv tizimlarini yanada kuchaytirishi mumkin. Yer osti suvlarini chiqarib olish, ayniqsa, Aral dengizi havzasidagi hududlarda, suv jadvaliga va pastki jamoalarga xavf solmoqda. Mongoliyada, shahar atrofidagi suv ta'minoti kengaygan shahar energiyasi va chiqindi qayta ishlash tizimlari tomonidan ta'sir qilishi mumkin.

Ifloslanish: Qozog'istonda sanoat energiya samaradorligini oshirish va chiqindilardan energiya ishlab chiqarish aralashuvlari qisqa muddatli emissiyalar yoki xavfli chiqindilarni yaratishi mumkin. To'g'ri boshqarilmasa, qurilish bilan bog'liq ifloslantiruvchi moddalar va qattiq chiqindilarni tashlash mahalliy ifloslanishga hissa qo'shishi mumkin. Qishloq xo'jaligida kimyoviy moddalarni noto'g'ri boshqarish O'zbekiston dehqonchilik yerlarida nitrat oqishini yoki pestitsidlarga duch kelishni oshirishi mumkin.

Biodiversitetning Yo'qolishi: Qayta tiklanuvchi energiya loyihalari Qozog'istonning o'simliklar o'sadigan hududlarida yoki Mongoliyaning stepa hududlarida migratsiya yo'llari va yovvoyi tabiat yashash joylari bilan to'qnashishi mumkin. Noto'g'ri joylashuv yoki biodiversitetni baholash bo'yicha tadqiqotlarning yo'qligi tiklanmas ekosistema buzilishiga olib kelishi mumkin. Fond loyihalar uchun Biodiversitetni Boshqarish Rejalarini talab qiladi, bu loyihalar sezgir yashash joylariga yaqin yoki ularda amalga oshirilishi kerak.

Infratuzilma bilan bog'liq Ta'sirlar: Aqlli tarmoqlarni kengaytirish, EV zaryadlash tarmoqlari va barqaror binolarni qayta jihozlash kabi loyihalar atrofidagi shahar hududlarida vaqtinchalik havoni ifloslantirish va shovqin keltirib chiqarishi mumkin. Ushbu faoliyatlarda shahar atrof-muhitni boshqarish ramkalari bilan muvofiqlashtirishni talab qilishi mumkin.

7.3. Ijtimoiy Xavflar

CC-ACF murakkab ijtimoiy muhitlarda faoliyat yuritadi va beshta asosiy ijtimoiy xavfni tan oladi: mehnat sharoitlari, yerlarni egallash va ko'chirish, jamoa sog'lig'i va xavfsizligi, jinsiy tengsizlik va jinsiy ekspluatatsiya, zo'ravonlik va ta'qib (SEAH) xavflari.

Mehnat va Ish sharoitlari: Norasmiy mehnat va past kasbiy xavfsizlik standartlari qishloq O'zbekistoni va yarim-shahar Mongoliyasida, ayniqsa, muammo bo'lib qolmoqda. Qurilish va qishloq xo'jaligi bilan bog'liq loyihalar ishchilarni jismoniy xavflar, xavfli kimyoviy moddalar yoki ekstremal haroratlar bilan duchor qilishi mumkin. Qozog'istonda energiya va sanoat sohalaridagi meros bo'lib qolgan mehnat amaliyotlari xalqaro standartlarni qabul qilishni cheklashi mumkin. CC GSH kuchli Kasbiy Sog'liq va Xavfsizlik (OHS) rejalarini va monitoring tizimlarini talab qiladi.

Yerlarni Ko'chirish va Egallash: Yerga asoslangan infratuzilma loyihalari, ayniqsa shahar atrofidagi Mongoliya va qishloq Qozog'istonida vaqtinchalik yoki doimiy ko'chirishga olib kelishi mumkin. Noto'g'ri yer boshqaruvi yoki kompensatsiya tizimlari mojarolarni kuchaytirishi mumkin. Barcha B toifasidagi loyihalar yerga oid ta'sirlar uchun skriningdan o'tkaziladi va Ko'chirish Harakatlar Rejalarini (RAPs) talab qilishi mumkin.

Jamoa Sog'lig'i va Xavfsizligi: Qurilish, transport va energiya uzatish loyihalari yo'l baxtsiz hodisalari, havo ifloslanishi yoki jamoaviy xizmatlarga ta'sir ko'rsatish xavfini oshirishi mumkin. Xavfli chiqindilarni noto'g'ri boshqarish atrofidagi aholi guruhlari ta'sir qilishi mumkin. Infratuzilma loyihalari jamoat xavfini baholash va aloqa protokollarini o'z ichiga olishi kerak.

Jinsiy Tengsizlik: O'zbekiston va Mongoliyada ayollar treningga, yer mulkchiligiga va iqlimga sezgir sohalarda qaror qabul qilish roliga cheklangan kirish huquqiga ega. Faol inklyuziya bo'lmasa, Fond investitsiyalarining foydalari ayollar va qizlarni chetlab o'tishi mumkin. Barcha loyihalar jinsga mos rejalashtirishni, jumladan Jinsiy Harakatlar Rejasini (GAPs) integratsiya qilishni talab qiladi.

Jinsiy Exploatatsiya, Zo'ravonlik va Ta'qib (SEAH): Ayol ishchilari va jamoa a'zolari, ayniqsa kam daromadli yoki norasmiy mehnat sharoitlarida, ta'qib yoki zo'ravonlikka duch kelishlari mumkin. Katta qurilish mehnat kuchlari yoki ajratilgan operatsiyalar bilan loyihalar bu xavflarni oshirishi mumkin. ESMS GCF SEAH Siyosatini o'z ichiga oladi, investorlarga SEAH protokollarini qabul qilishni, ongli treninglar o'tkazishni va maxfiy shikoyatlarni hal qilish kanallarini tashkil etishni talab qiladi.

7.3.1. Qabilaviy Xalklar

Mongoliya, Qozog'iston va O'zbekiston bo'ylab ba'zi jamoalar o'ziga xos madaniy identifikatsiyaga, an'anaviy turmush tarzlariga va ajdodlar yerlariga kollektiv bog'lanishga ega bo'lib, bu GCFning ESS7 bo'yicha Qabilaviy Xalklar ta'rifiga mos kelishi mumkin. Potentsial xavflar odatiy yer va resurslarga kirishni yo'qotish, an'anaviy turmush tarzlarining buzilishi va yetarli maslahatlashuv yoki foyda taqsimotining bo'lmasligi. Barcha kichik loyihalar IPLar yoki Qabilaviy Xalklarga aloqador guruhlarining mavjudligini tekshiradi. Bunday mavjudlik tasdiqlangan taqdirda, Fond Qabilaviy Xalklar Rejasini tayyorlashni yoki loyiha Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejasiga (IP-specific measures) IP bo'yicha chora-tadbirlarni integratsiya qilishni talab qiladi. Ushbu tadbirlar madaniy jihatdan mos manfaatdor tomonlar bilan aloqalarni, FPICga hurmatni va loyihada foyda taqsimotida adolatli ishtirokni o'z ichiga oladi. IP skriningi va IPP tayyorlash bo'yicha ko'rsatmalar 15-bo'limda va Ilova Qda taqdim etilgan.

8. IFC Performance Standartlari yordamida Xavflar va Ta'sirlar

Quyidagi jadval dastur uchun tegishli atrof-muhit va ijtimoiy xavflarning umumiy ko'rinishini taqdim etadi, dastur uchun tegishli IFC Atrof-muhit, Sog'liqni Saqlash va Xavfsizlik Yo'naltiruvchi Eslatmalariga asoslanib.

PS1: Atrof-muhit va Ijtimoiy Xavflarni va Ta'sirlarni Baholash va Boshqarish

Ko'rsatkich	Rollar	Xavf va Kamaytirish
ESG Siyosati	CC-ACF ESG Ofiteri	Xavf: Portfel kompaniyasida Qozog'iston, O'zbekiston yoki Mongoliyadagi milliy qonunlarga va GCF/IFC standartlariga mos keladigan rasmiy ESG siyosatlarini bo'lmasligi mumkin. Kamaytirish: Due diligence jarayonida ESG siyosatining mavjudligini va milliy ramkalar hamda CC GSH ESG siyosatiga mosligini baholash. Agar bo'shliqlar aniqlansa, CC GSH ESG Harakatlar Rejasida (ESGAP) ESG siyosatini ishlab chiqishni talab qiladi.
Xavf va Ta'sirlarni Aniqlash	CC-ACF ESG Ofiteri va Uchinchi Tomon E&S Maslahatchilari	Xavf: Investitsiya kompaniyasida iqlim, atrof-muhit yoki ijtimoiy xavflar haqida xabardorlikning yo'qligi (masalan, Qozog'iston stepasidagi biodiversitet, Mongoliyada shahar atrofidagi ko'chirish, O'zbekistonda suvni chiqarib olish). Kamaytirish: ESMS va siyosatlarni baholash, xavflarni aniqlash va kamaytirishning butunlay amalga oshirilishini ta'minlash. Agar xabardorlik cheklangan bo'lsa, investitsiya jamoalari uchun E&S treninglarini talab qilish.
Boshqaruv Dasturlari	CC-ACF ESG Ofiteri va Maslahatchilar	Xavf: Zaif yoki mavjud bo'lmagan ESMS shamol fermalari, suvdan foydalanish yoki sanoat emissiyalaridan kelib chiqqan boshqarilmagan xavflarga olib kelishi mumkin. Kamaytirish: ESMSning to'liqligini baholash. Agar etarli bo'lmasa, CC GSH GCF/IFC talablari va mintaqaviy xavflar bilan moslashishi uchun ESGAP orqali yaxshilanishlarni talab qiladi.
Tashkiliy Salohiyat va Malaka	CC-ACF ESG Ofiteri va Maslahatchilar	Xavf: Investitsiya darajasida ichki E&S mutaxassislari yo'qligi yoki zaif institutiv tuzilma (masalan, O'zbekistondagi startaplar yoki Mongoliyadagi dastlabki bosqichdagi tarmoq loyihalari). Kamaytirish: Due diligence ichki salohiyatni baholaydi. Agar etarli bo'lmasa, ESGAP mutaxassislarni o'qitish, ESG ofitserlarini

		yollash yoki uchinchi tomon mutaxassislari bilan hamkorlik qilishni talab qiladi.
Monitoring va Hisobot Berish	CC-ACF ESG Ofiteri va Investitsiya Belgilangan Vakili	Xavf: Muammoli voqealarni hisobot qilmaslik (masalan, SEAH, ifloslanish, ishchi jarohatlari) obro' yoki regulyatorlik xavfini oshirishi mumkin. Kamaytirish: Yuridik tomonlar xatlari orqali hisobot berish majburiyatlari kiritiladi. Voqealar real vaqtda hisobot qilinishi va yarim yillik monitoringda kuzatib borilishi kerak.
Manfaatdor Tomonlar Bilan Aloqa	CC-ACF ESG Ofiteri, Investitsiya ESG Yetakchisi va Investitsiya Kengashi	Xavf: Inkluziv maslahatlashuv mexanizmlari yoki samarali shikoyatlarni hal qilishning yo'qligi, ayniqsa zaif guruhlar va Qabilaviy Xalklar uchun. Kamaytirish: Fond investitsiyalardan manfaatdor tomonlar bilan aloqalar rejaları va SEAH himoya choralarini va mahalliy kontekstni o'z ichiga olgan shikoyatlarni hal qilish mexanizmlarini saqlashni talab qiladi.

PS2: Mehnat va Ish sharoitlari

Ko'rsatkich	Rollar	Xavf va Kamaytirish
Ish sharoitlari	ESG Ofiteri + Yuridik Maslahatchi	Xavf: Adolatli mehnat amaliyotlarining zaif bajarilishi, ayniqsa norasmiy yoki qishloq sohalarida. Kamaytirish: Shartnomalarni baholash, maoshlarni, ish soatlarini va PPEga kirishni monitoring qilish. ILOga moslashtirish.
Kasbiy Sog'liq va Xavfsizlik	ESG Ofiteri + Uchinchi Tomon Baholovchilari	Xavf: Qayta tiklanuvchi energiya/infratuzilma/qishloq xo'jaligi sohalarida xavfli ish muhiti. Kamaytirish: OHS rejalashtirishni, muvofiqlik monitoringini va ishchi treninglarini ESGAPga kiritish.
Ishchilar Shikoyat Mexanizmlari	Kompaniya ESG Markazi	Xavf: Mehnat ekspluatatsiyasini xabar qilish uchun xavfsiz kanallar yo'qligi. Kamaytirish: Samarali, anonim va javob beradigan shikoyatlarni hal qilish protseduralarini talab qilish.
Ta'minot Zanjiri Mehnat Amaliyotlari	ESG Ofiteri + Xaridlar/Yuridik Jamoalari	Xavf: Oliy ta'minotchilarda bolalar yoki majburiy mehnatning mumkin bo'lgan ishlatilishi. Kamaytirish: IFC PS2 va OECDning Mas'uliyatli Biznes Faoliyati uchun Yo'naltiruvchi Eslatmalar bilan mos keladigan ta'minot zanjiri due diligence'ini o'tkazish; bolalar/majburiy mehnatni taqiqlovchi shartnomaviy bandlarni kiritish; ta'minotchilardan asosiy kirishlarning kelib chiqishini oshkor qilishni talab qilish; ta'minotchilarni tekshirish va uchinchi tomon

		verifikatsiyasini amalga oshirish, agar imkoniyat bo'lsa. Ta'minot zanjiri skriningi bo'yicha ko'rsatmalar Ilova Uda taqdim etilgan.

Ta'minot zanjiri skriningi bo'yicha ko'rsatmalar Ilova Uda taqdim etilgan.

PS3: Resurs Samaradorligi va Ifloslanishni Oldini Olish

Ko'rsatkich	Rollar	Xavf va Kamaytirish
Resurs va Energiya Samaradorligi	ESG Ofiteri + Texnik Maslahatchilar	Xavf: Ishlab chiqarish, qayta ishlash yoki qayta tiklanuvchi energiya inshootlarida suv, energiya yoki xom ashyo samarali ishlatilmasligi. Kamaytirish: Dizayn samaradorligini baholash; eng yaxshi mavjud texnologiyalarni va energiya/suv samaradorligi choralarni joriy etishni talab qilish.
Ifloslanishni Oldini Olish va Chiqindilarni Boshqarish	ESG Ofiteri + Atrof-muhit Mutaxassisi	Xavf: Chiqindilar, emissiyalar yoki oqova suvlarni noto'g'ri boshqarish tuproq, havo yoki suvning ifloslanishiga olib kelishi mumkin. Kamaytirish: IFC EHS Yo'naltiruvchi Eslatmalari bilan mos keladigan Chiqindilar va Ifloslanishni Oldini Olish Rejalarini (WPPP) tayyorlash; chiqarish parametrlarini monitoring qilish.
GHG Emissiyalari va Iqlim Xavfi	ESG Ofiteri + Tashqi Mutaxassislar	Xavf: Sanoat operatsiyalaridan yuqori GHG emissiyalari yoki baholanmagan iqlim xavflari. Kamaytirish: GHG izini hisoblash; kamaytirish maqsadlarini qabul qilish va barcha B+ toifasidagi loyihalar uchun iqlim-xavf skriningi amalga oshirish.

PS4: Jamoa Sog'ligi, Xavfsizligi va Xavfsizlik

Ko'rsatkich	Rollar	Xavf va Kamaytirish
Jamoa Sog'lig'i va Xavfsizligi	ESG Ofiteri + Xavf Maslahatchilari	Xavf: Infratuzilma rivojlanishi jamoa sog'lig'iga zarar etkazishi mumkin (chang, shovqin, kirish to'siqlari). Kamaytirish: Asosiy sog'liq xavfi baholashlarini va kamaytirish rejalarini.
Xavfsizlik Xodimlari Faoliyati	Kompaniya Boshqaruvi	Xavf: Zoravonlikdan noto'g'ri foydalanish. Kamaytirish: Barcha xodimlar/xavfsizlik xodimlarini Xavfsizlik va Inson Huquqlari bo'yicha Ixtiyoriy Printsipalar asosida o'qitish.

PS5: Yerlarni Egallash va Majburiy Ko'chirish

Ko'rsatkich	Rollar	Xavf va Kamaytirish
Yerga Kirish va Kompensatsiya	Yuridik + ESG Ofiteri	Xavf: Yerni egallashning noaniqligi nizolarga yoki yetarli kompensatsiyaga olib kelishi

		mumkin. Kamaytirish: Due diligence o'tkazish va agar kerak bo'lsa, Ko'chirish Harakatlar Rejalarini (RAPs) tayyorlash.
Turmush Tarzini Tiklash	ESG Ofiteri + Rivojlanish Hamkori	Xavf: Yer o'zgartirishdan kelib chiqqan daromad yo'qotilishi. Kamaytirish: Ta'sirlangan shaxslarni aniqlash va IFC va mahalliy qonunlarga muvofiq yordam ko'rsatish.

Ko'chirish Harakatlar Rejalarini tayyorlash bo'yicha batafsil ko'rsatmalar, shu jumladan tuzilma, minimal mazmun va protseduralar qadamlarida, Ilova Fda taqdim etilgan.

PS6: Biodiversitetni Saqlash va Barqaror Boshqaruv

Ko'rsatkich	Rollar	Xavf va Kamaytirish
Muhim Yashash Joylarining Buzilishi	ESG Ofiteri + Biodiversitet Mutaxassisi	Xavf: Shamol/quyosh loyihalari migratsiya qiladigan qushlar yo'llari bilan to'qnashadi. Kamaytirish: Biodiversitetni Boshqarish Rejalari, qurilish vaqtini belgilash, taqiqlangan zonalar.
Yarim Tabiiy Turlarning Kirib Kelib Ketishi yoki Yashash Joyining Yo'qolishi	ESG Ofiteri + Sektor Mutaxassislari	Xavf: Saytni noto'g'ri tayyorlash qaytarib bo'lmaydigan degradatsiyaga olib kelishi mumkin. Kamaytirish: ESIA jarayonida skrining va loyiha dizaynini sozlash.

PS7: Qabilaviy Xalklar

Ko'rsatkich	Rollar	Xavf va Kamaytirish
Qabilaviy Xalklar Mavjudligi	ESG Ofiteri + Ijtimoiy Mutaxassis	Xavf: Loyihalar Qabilaviy Xalklar yerlariga, turmush tarzlariga yoki madaniy amaliyotlariga to'g'ri maslahatlashuvsiz ta'sir qilishi mumkin. Kamaytirish: Qabilaviy Xalklarning mavjudligini tekshirish; kerakli hollarda, milliy qonun va IFC PS7ga mos ravishda Erkin, Oldindan va Ma'lum Rozilik (FPIC) qo'llash.
Madaniy Jihatdan Mos Aloqa	ESG Ofiteri + Jamoa Bilan Aloqa	Xavf: Qabilaviy Xalklar qarorlar qabul qilishda ishtirok etmasligi yoki chiqarib tashlanishi.

		Kamaytirish: Madaniy jihatdan mos manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va foyda taqsimoti rejalari talab qilinadi.

PS8: Madaniy Meros

Ko'rsatkich	Rollar	Xavf va Kamaytirish
Madaniy Merosni Himoya Qilish	ESG Ofiteri + Arxeolog / Mahalliy Hukumat	Xavf: Qurilish yoki yer ishlatish faoliyatlari arxeologik yoki muqaddas joylarni shikastlantirishi mumkin. Kamaytirish: Tasodifiy topilma protseduralarini amalga oshirish; mahalliy hokimiyat organlari bilan hamkorlik qilish; dizayn vaqtida madaniy ahamiyatga ega bo'lgan joylardan qochish.
Nomoddiy Meros va Jamoa Amaliyotlari	ESG Ofiteri + Jamoa Bilan Aloqa	Xavf: An'anaviy yoki nomoddiy merosni (marosimlar, bilim tizimlari) e'tiborsiz qoldirish. Kamaytirish: Nomoddiy merosni maslahatlashuv va foyda dasturlariga kiritish; pudratchilarga madaniy xabardorlikni oshirish.
Tasodifiy Topilma Protsedurasi	ESG Ofiteri + Pudratchi / Portfel Kompaniyasi	Xavf: Loyiha amalga oshirilayotganda hujjatlashtirish yoki himoyasiz artefaktlar yoki madaniy resurslarning tasodifiy kashfiyoti. Kamaytirish: Portfel kompaniyalari qurilishdan oldin Tasodifiy Topilma Protseduralarini ishlab chiqishi va amalga oshirishi kerak. Protseduralar ishni to'xtatish, joylarni xavfsiz qilish, hokimiyat organlariga xabar berish va topilmalarni hujjatlashtirish uchun rollarni, mas'uliyatlarni va xabar berish protokollarini belgilaydi. Ilova Wda standart Tasodifiy Topilma Protsedurasi shabloni ko'rsatilgan.

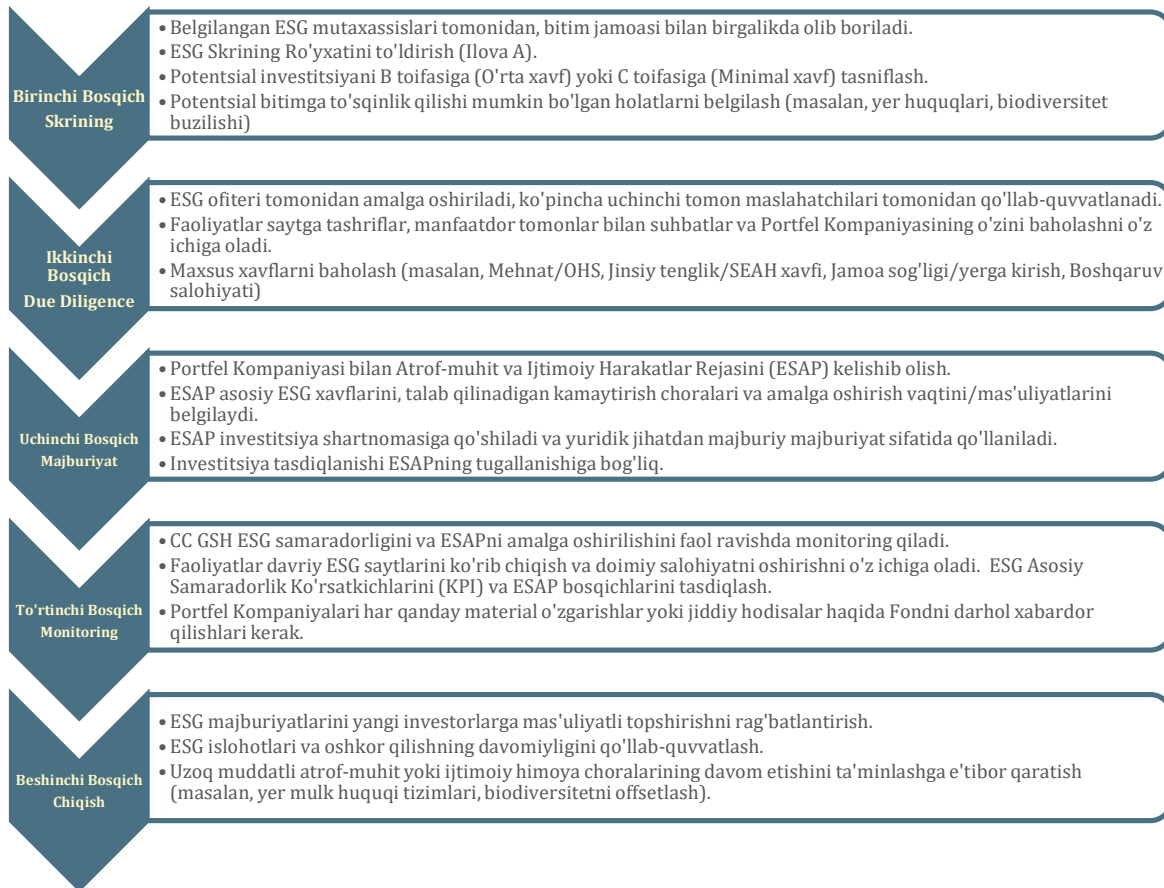
PS 3, PS 7 va PS 8ga tegishli boshqaruv rejalari uchun qo'shimcha ko'rsatmalar va shablonlar Ilova Sda taqdim etilgan: Sektor-Spetsifik Boshqaruv Rejalari Ramkalari va Ilova W.

Sektor-spetsifik boshqaruv rejalari (IPMPs, Barqaror Suvdan Foydalanish Rejalari, CESMPs va Chiqindilarni Boshqarish Rejalari) uchun batafsil ko'rsatmalar va odatdagi shablonlar Ilova Sda taqdim etilgan.

9.Fond darajasida ESG Boshqaruvi

9.1. Ko'rib chiqish

CC Osiyo Iqlim Fondining Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimi (ESMS) butun investitsiya tsikli davomida atrof-muhit, ijtimoiy, boshqaruv va yaxlitlikni hisobga oladi. Bu Fondning GCF Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoya Chorolari (ESS), IFC Performance Standartlari (2023) va xalqaro eng yaxshi amaliyotlarga bo'lgan sadoqatini aks ettiradi. Quyidagi shakl investitsiya jarayonidagi ESG integratsiyasini ko'rsatadi.

Shakl 1: Investitsiya jarayonida ESG integratsiyasi

Investitsiya Jarayonida ESGni Hisobga Olish

Skrining Bosqichi

ESG due diligence va skringing belgilangan ESG mutaxassislari tomonidan olib boriladi, bu yoki ichki xodimlar, yoki malakali tashqi mutaxassislar tomonidan, bitim jamoasi bilan birgalikda.

Ushbu bosqich kompaniya va taklif qilingan investitsiya bilan bog'liq ESG xavflarini baholaydi. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Yuridik, atrof-muhit yoki ijtimoiy nizolarni tekshirish uchun jamoatchilik hujjatlarini ko'rib chiqish;
- Mos ESG hujjatlarini yig'ish (masalan, siyosatlar, ruxsatnomalar, oldingi auditlar);
- ESG Skringing Ro'yxatini to'ldirish (Ilova A), potensial investitsiyani B yoki C toifasiga tasniflash (GCF/IFC xavf toifalariga muvofiq).

Ro'yxat, potentsial bitimni to'xtatishi mumkin bo'lgan holatlarni, masalan, Mongoliyaning shahar atrofidagi yer huquqlari bilan bog'liq xavflarni, O'zbekistonda suv tanqisligini yoki Qozog'istondagi biodiversitet buzilishini belgilashga yordam beradi.

ESG Due Diligence

Agar qisqa ro'yxatga kiritilgan bo'lsa, ESG Due Diligence (DD) ESG ofiteri tomonidan amalga oshiriladi, ko'pincha uchinchi tomon maslahatchilari tomonidan qo'llab-quvvatlanadi. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Saytga tashriflar va manfaatdor tomonlar bilan suhbatlar;
- Portfel Kompaniyasining ESG o'zini baholash va savol-javoblar;
- Aniqlangan ESG xavflari va ta'sirlarini boshqarish salohiyatini ko'rib chiqish.

Loyihalar xavf toifasiga quyidagicha tasniflanadi:

- B toifasi: Cheklangan, qaytarib bo'lmaydigan ta'sirlar; ESIA va ESMPni talab qiladi.
- C toifasi: Minimal ta'sirlar; asosiy skriningni talab qiladi.

Bir nechta kichik loyihalar ishtirok etadigan holatlarda, eng yuqori xavf toifasi umumiy tasnifni belgilaydi. B toifasidagi investitsiyalar uchun oshkor qilish: 13.4-bo'limga muvofiq, B toifasidagi investitsiyalar uchun ESIA yoki ESDD va mos keladigan ESMP/ESAP GCF IDPga muvofiq (V-bo'lim istisnolarini o'z ichiga olgan holda) Fondning yakuniy investitsiya tasdiqlash majlisidan kamida 30 kun oldin ingliz va mahalliy til(lar)da oshkor qilinadi. Alohida, ushbu dastur uchun IFC PSga mos ESMS 13.4-bo'limda belgilangan tarzda GCF Kengashining tasdiqlashidan kamida 30 kun oldin oshkor qilinadi.

ESG DD quyidagilarni baholaydi:

- Mehnat va OHS amaliyotlari;
- Jinsiy tenglik va SEAH xavfi;
- Jamoa sog'ligi va yerga kirish xavflari;
- Rejalashtirilgan infratuzilmaning atrof-muhitga ta'siri;
- Kompaniyaning ESG boshqaruv salohiyati va bo'shliqlar.

Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejasi (ESAP) Majburiyati

DD natijalariga asoslanib, ESAP Portfel Kompaniyasi bilan kelishib olinadi. ESAP quyidagilarni belgilaydi:

- Asosiy ESG xavflari;
- Talab qilinadigan kamaytirish choralari;
- Amalga oshirish vaqtini, xarajatlarini va mas'uliyatlarini.

ESAP investitsiya shartnomasiga qo'shiladi va yuridik jihatdan majburiy majburiyatni tashkil qiladi. ESG majburiyatlarining buzilishi yuridik yoki moliyaviy oqibatlariga olib kelishi mumkin.

Investitsiya Davrida ESG

Investitsiya amalga oshirilgandan so'ng, CC GSH ESG samaradorligini va ESAPni amalga oshirilishini faol ravishda monitoring qiladi. Portfel Kompaniyalari biznes rejasiga yoki operatsiyalariga material o'zgarishlarni, bu ESGni yangilashni talab qilishi mumkin bo'lgan holatlarni, Fondga darhol xabar berishlari kerak.

CC GSH quyidagilarni amalga oshiradi:

- Davriy ESG saytlarini ko'rib chiqish;
- Doimiy yordam va salohiyatni oshirish;

-
- ESG KPIlarini va ESAP bosqichlarini tasdiqlash;
  - Zaif va ta'sirlangan guruhlar bilan aloqalar.

Fond sezilarli og'ishlar, jamoa shikoyatlari yoki yangi xavflar holatlarida qo'shimcha baholashlar yoki auditlarni Texnik Yordam Imkoniyatlari orqali moliyalashtirishi mumkin.

Divestitsiya Davrida ESG

Chiqish paytida, CC GSH ESG majburiyatlarini yangi investorlarga mas'uliyatli topshirishni rag'batlantiradi. Uzoq muddatli atrof-muhit yoki ijtimoiy himoya choralariga ehtiyoj bo'lgan loyihalarda (masalan, yer mulk huquqi tizimlari, biodiversitetni offsetlash) ESG islohotlari va oshkor qilishning davomiyligini qo'llab-quvvatlaydi.

ESG Standartlari va Talablar

Yaxlitlik va Boshqaruv

Fond mulk huquqlari tuzilmalarini, foydali egalarini va AML/CTF hamda soliq qonunlariga muvofiqlikni qat'iy tekshiradi. Tashkil etilgan jinoyatchilik, korrupsiya yoki reguliyatorlik sanksiyalar bilan bog'liq har qanday aloqalar investitsiya jarayonini to'xtatishi mumkin.

Atrof-muhit va Ijtimoiy Standartlar

Performance Standartlari:

CC-ACF IFC Performance Standartlari (2023), GCF ESS va boshqa xalqaro mezonlarga amal qiladi. Barcha kichik loyihalar quyidagilar bilan baholanadi:

- PS1: Baholash va ESMS
- PS2: Mehnat va Ish sharoitlari
- PS3: Resurs Samaradorligi va Ifloslanishni Oldini Olish
- PS4: Jamoa Sog'ligi, Xavfsizligi va Xavfsizlik
- PS5: Yer Egallash va Ko'chirish
- PS6: Biodiversitetni Saqlash
- PS7: Qabilaviy Xalklar (GCF Qabilaviy Xalklar Siyosatiga mos)
- PS8: Madaniy Meros

---

10. Portfel Kompaniyasi Darajasida ESMS

Portfel Kompaniyalari o'z faoliyatlari va xavf profiliga mos ravishda ESMSni o'rnatishi va amalga oshirishi talab qilinadi, bu esa qo'llaniladigan milliy qonunlarga, GCF Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoya Choralari va GCF IP Siyosati hamda IFC Performance Standartlariga muvofiq bo'lishi kerak. ESMS quyidagilarni amalga oshirishi kerak:

- Xavf baholashini va manfaatdor tomonlarning fikrlarini integratsiya qilish;
- Mahalliy va xalqaro standartlarga rioya qilishni davom ettirishni aks ettirish;
- Katta boshqaruv tomonidan tasdiqlanishi.

Xavflar va ta'sirlarning tabiati va miqyosi asosida Portfel Kompaniyalaridan quyidagilar kutilyapti:

- ESIALarni (yoki atrof-muhit/ijtimoiy auditlar) o'tkazish;
- Keng qamrovli xavf boshqaruvi dasturlarini amalga oshirish;
- Malakali ESG xodimlarini va yetarli byudjetlarni ajratish;
- Manfaatdor tomonlar bilan ochiq aloqalarni saqlash, shu jumladan Qabilaviy Xalklar bilan.

Quyidagi mavzular tegishli bo'lsa, amal qiladi:

Mehnat va Ish sharoitlari (PS2)

Barcha Portfel Kompaniyalari milliy mehnat qonunlari va IFC PS2ga rioya qilishlari kerak. Agar tegishli bo'lsa, ular quyidagilarni amalga oshirishlari kutiladi:

- Nodiskriminatsiya va teng imkoniyatlarni ta'minlash;
- Bolalar va majburiy mehnatni taqiqlash (shu jumladan ta'minot zanjirlarida);
- Jinsiy moslashuvchan shikoyat tizimlarini o'rnatish;
- Xavfsiz ish muhiti va EHS treninglarini taqdim etish.

Biodiversitet, Ifloslanish va Resurs Samaradorligi (PS3 & PS6)

Agar operatsiyalar tabiiy resurslarga yoki yashash joylariga ta'sir qilishi mumkin bo'lsa, kompaniyalar quyidagilarni amalga oshirishi kutiladi:

- Biodiversitetni baholashni o'tkazish;
- Muhim yashash joylariga ta'sirlarni kamaytirish;
- Havo, shovqin va oqova suv standartlariga rioya qilish;
- Energiya va suvdan foydalanish samaradorligini oshirish.

Majburiy Ko'chirish (PS5)

Agar yerni egallash yoki ko'chirish oldini olish mumkin bo'lmasa, RAP yoki LARF to'liq jamoa ishtirokida va FPIC bilan tayyorlanishi kerak. Bu quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- Aholi ro'yxati, aktivlar reyestri va huquqiy hujjatlar jadvali;
- To'liq almashtirish narxi bo'yicha kompensatsiya;
- Turmush tarzini tiklash choralari;
- Monitoring va baholash ramkasi.

Qabilaviy Xalklar (GCF Qabilaviy Xalklar Siyosati (2018), Operatsion Yo'naltiruvchi Eslatmalar (2021), va IFC Performance Standart 7)

Agar loyihalar Qabilaviy Xalklarga ta'sir qilishi mumkin bo'lsa (masalan, Mongoliyada ko'chmanchi chorvadorlar), Portfel Kompaniyalari quyidagilarni amalga oshirishi kerak:

- Madaniy jihatdan sezgir aloqalarni o'tkazish;
- Kollektiv huquqlar va an'anaviy bilimlarga hurmat qilish;
- Agar kerak bo'lsa, GCF Qabilaviy Xalklar Siyosatiga muvofiq Qabilaviy Xalklar Rejasini (IPP) tayyorlash.

Agar Qabilaviy Xalklarga ta'sir ko'rsatilishi kutilsa, IPPni ishlab chiqish va amalga oshirish majburiy (**ixtiyoriy emas**). Ushbu jarayon madaniy jihatdan mos aloqalar va maslahatlashuvlarni o'z ichiga olishi kerak, tegishli holatlarda FPIC jarayonini qo'llash va madaniy jihatdan mos shikoyatlarni hal qilish mexanizmini rivojlantirish. **Qabilaviy Xalklarga ta'sir qiladigan har qanday loyiha faoliyati IPPni ishlab chiqish va tasdiqlashdan oldin boshlanmasligi kerak.**

SEAH xavflari ham baholanib, Xulq-atvor Kodekslari, treninglar va o'ziga xos shikoyatlarni hal qilish tizimlari orqali hal qilinishi kerak.

Manfaatdor Tomonlar Bilan Aloqa

Manfaatdor Tomonlar Bilan Aloqa (B va C toifalari): Barcha Portfel Kompaniyalari - ESS B va C toifalari - investitsiya tsikli davomida doimiy, inkluziv va muvofiq Stakeholder Engagement Rejasini saqlashlari kerak, Ilova Hni asosiy shablon sifatida ishlatgan holda.

Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar doimiy, inkluziv va loyiha xavflariga muvofiq bo'lishi kerak. Portfel Kompaniyalari quyidagilarni amalga oshirishlari kutiladi:

- Asosiy manfaatdor tomonlarni xaritalash;
- E&S ma'lumotlarini mahalliy tillarda oshkor qilish;
- Jamoat maslahatlashuvlarini tashkil etish;
- Funktsional shikoyatlarni hal qilish mexanizmlarini saqlash.

Agar Qabilaviy Xalklar ta'sir qilishi mumkin bo'lsa, Portfel Kompaniyalari IPPFni qo'llaydi va kerak bo'lsa IPPni tayyorlaydi/amalga oshiradi; aloqalar madaniy jihatdan mos bo'ladi va, agar tegishli bo'lsa, FPICni olish va hujjatlashtirishni talab qiladi.

---

11. Boshqaruv, Salohiyat va Resurslarni Ta'minlash

Fondning ichki strukturasi torligi hisobga olinsa, Fond darajasida ESG funksiyalari xavfga asoslangan va muvofiq yondashuv orqali amalga oshiriladi. Bir dona maxsus ESG Ofiteri ESG skriningi, due diligence va portfel monitoringini boshqaradi, zarur bo'lsa tashqi atrof-muhit va ijtimoiy maslahatchilarni jalb qiladi. Ushbu mutaxassislar, atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlarni baholash (ESIAs), biodiversitet yoki madaniy meros bo'yicha tadqiqotlar, FPIC jarayonlari yoki SEAH xavflarini baholash kabi ilg'or texnik kirishni talab qiladigan vazifalar uchun jalb qilinishi mumkin. Ushbu aralash taqdimot modeli ESG samaradorligining mustahkamligini ta'minlashga yordam beradi, shu bilan birga turli geografialarda va loyiha turlarida xarajatlarni tejash va moslashuvchanlikni saqlaydi.

Fond darajasida ESG Jamoasi

- ESG Ofiteri: ESG due diligence, xavf klassifikatsiyasi va portfel monitoringini boshqaradi.

Barcha yangi xodimlarga ESG bo'yicha treninglar beriladi. Fond jamoa rivojlanishi uchun davriy ESG ko'rib chiqishlari va o'rgatish sessiyalarini o'tkazadi.

Portfel Kompaniyasi Majburiyatlari

Har bir Portfel Kompaniyasi xodimlarni va byudjetni xavf profiliga muvofiq ajratishi kerak. Asosiy rollar quyidagilardan iborat:

- ESG Koordinator: ESG hisobotini, DD kiritmalarini va ESAPni taqdim etishning markaziy nuqtasi.
- Atrof-muhit Boshqaruvchisi: Atrof-muhit standartlariga, ruxsatnomalarga va ifloslanishni nazorat qilishga rioya qilishni nazorat qiladi.
- Sog'liqni Saqlash va Xavfsizlik Ofiteri: Mehnat, OHS va SEAH bilan bog'liq himoya choralarni boshqaradi.
- Jamoa Bilan Aloqa Ofiteri: Manfaatdor tomonlar bilan aloqalarni boshqaradi, FPIC jarayonlarini va shikoyatlarni hal qilish mexanizmlarini olib boradi.

Portfel darajasida resurslar va byudjet. Har bir Portfel Kompaniyasi xavfga muvofiq ravishda xodimlarni va ajratilgan E&S byudjetini taqsimlaydi. Minimal talab sifatida:

- B toifasidagi investitsiyalar ESG Koordinatorini (aniqlangan vaqt ajratish bilan) tayinlaydi, Sog'liqni Saqlash va Xavfsizlik Ofiterni (rolni kerakli hollarda birlashtirish mumkin) va ESIA/ESMP/ESAP tayyorlash va amalga oshirish, manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va oshkor qilish (shu jumladan tarjimalar), monitoring, hodisalar boshqaruvi va shikoyatlarni hal qilish uchun resurslarni taqdim etadi.
- C toifasidagi investitsiyalar ESG markazini tayinlaydi va skrining natijalarini, SEP va GRMni hamda muntazam monitoringni amalga oshirish uchun muvofiq byudjetni saqlaydi.
- Investitsiya qilinganidan keyin 60 kun ichida investitsiyalar ESMS bo'yicha onboarding treningini tugatishi va yillik trening rejasini saqlashi kerak.

Yuqori xavfli kichik loyihalar to'liq vaqtli, malakali ESG xodimlari yoki maslahatchilarga ega bo'lishi kerak.

Fond darajasidagi ESG salohiyati o'rtacha muddatli ko'rib chiqiladi yoki portfelning miqyosi va murakkabligi oshsa, GCF Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoya Choralari va IFC Performance Standartlariga mosligini ta'minlash uchun erta ko'rib chiqiladi.

11.1. Atrof-muhit va Ijtimoiy Rollar va Majburiyatlar

ESMSni amalga oshirish Fond Menejeri ichidagi ichki salohiyat va kerak bo'lganda maxsus tashqi mutaxassislikka ega bo'lgan ko'p tarmoqli jamoa tomonidan qo'llab-quvvatlanadi, har bir investitsiyaning xavf profiliga qarab.

Asosiy rollar quyidagilardan iborat:

- ESG Ofiteri (Fond darajasida): ESMSni amalga oshirish, skringing, due diligence nazorati, monitoring, hisobot berish va Akkreditatsiyalangan Sub'ekt bilan aloqalarni boshqarish bo'yicha umumiy mas'uliyat.
- ESG Yetakchisi / Investitsiya Bitim Jamoasi: ESGni investitsiya baholashga, dastlabki xavf skringingiga integratsiya qilish va due diligence jarayonida texnik mutaxassislar bilan koordinatsiya qilish.
- Atrof-muhit Mutaxassisi: Ifloslanishni oldini olish, resurs samaradorligi, chiqindilarni boshqarish, iqlim xavfi va IFC PS3 va tegishli EHS Yo'naltiruvchi Eslatmalariga muvofiqlikni o'z ichiga olgan atrof-muhit xavflari bo'yicha texnik kiritmalarni taqdim etadi.
- Ijtimoiy Mutaxassis: Mehnat va ish sharoitlari, yer egallash va ko'chirish, jamoa sog'ligi va xavfsizligi, jinsiy tenglik va ijtimoiy inklyuziya bo'yicha maslaxat beradi, IFC PS2, PS4 va PS5ga mos ravishda.
- Yuridik Maslahatchi: Due diligence va tranzaksiya strukturasi qo'llab-quvvatlaydi, shuningdek, ESMS talablarini, shu jumladan ESAP majburiyatlari, shikoyatlarni hal qilish mexanizmlari va milliy qonunlarga rioya qilishni shartnoma orqali kiritishni ta'minlaydi.
- Tashqi Mustaqil E&S Maslahatchilari: Yuqori xavf yoki texnik jihatdan murakkab investitsiyalar uchun atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlarni baholash (ESIAs), auditlar, maxsus tadqiqotlar va monitoringni qo'llab-quvvatlash uchun kerak bo'lganda jalb qilinadi.

---

12. Boshqaruv Choralari va Kamaytirish Vositalari

CC-ACF har bir kichik loyiha xavf klassifikatsiyasiga asoslangan xavfni boshqarishda bosqichma-bosqich yondashuvni qo'llaydi. Har bir B toifasidagi investitsiya uchun Fond aniq Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejasini (ESAP) talab qiladi, bu esa aniqlangan xavflarni kamaytirish choralari bilan birga keladi. C toifasidagi loyihalar oddiylashtirilgan skrining ro'yxatini to'ldirishi va asosiy kamaytirish ko'rsatmalarini bajarishi talab qilinadi.

Asosiy Himoya Vositalari:

- Atrof-muhit va Ijtimoiy Ta'sirni Baholash (ESIA)
- Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Rejasi (ESMP)
- Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejasi (ESAP)
- Manfaatdor Tomonlar Bilan Aloqa Rejasi (SEP)
- Qabilaviy Xalklar Rejasi (IPP), agar tegishli bo'lsa.

Fond har bir vosita uchun shablonlarni taqdim etadi, shu jumladan doiralash, maslahatlashuv, hujjatlarni tayyorlash va monitoring bo'yicha ko'rsatmalar (Ilovalar ko'rib chiqiladi). Mustaqil mutaxassislar ESIAAs va ESMPlarni tekshiradi, agar kerak bo'lsa, ayniqsa yuqori murakkablik yoki ko'p manfaatdor tomonlar ishtirok etadigan loyihalar uchun. Fond qo'shimcha tadqiqotlar (masalan, biodiversitet yoki madaniy meros baholashlari) buyurishi mumkin, agar zarur deb hisoblangan bo'lsa.

---

13. Monitoring va Hisobot Berish

13.1. Jarayonning Umumiy Ko'rinishi

CC-ACF ikki bosqichli ESG monitoring va hisobot berish jarayonini amalga oshiradi. Portfel Kompaniyalari loyiha darajasida ESG samaradorligini kuzatish va Fondga hisobot berish uchun javobgardir. Fond menejment jamoasi ushbu ma'lumotlarni jamlab, GCF, investorlar va manfaatdor tomonlar uchun jamlangan ESG hisobotlarini tayyorlaydi.

13.2. Portfel Kompaniyasining Monitoring

Portfel Kompaniyalari shartnoma asosida ESG samaradorligini doimiy ravishda monitoring qilishlari va standartlashtirilgan ko'rsatkichlar to'plamiga hisobot berishlari shart. Hisobotlar quyidagi muddatlarda taqdim etiladi:

- Choraklik: Muhim atrof-muhit va ijtimoiy masalalar bo'yicha yangilanishlar;
- Yillik: ESG samaradorligi, xavfni kamaytirish, jinsiy tenglik va SEAH masalalari, manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va muvofiqlik bo'yicha keng qamrovli hisobotlar.

Hisobotlarni taqdim etishda ma'muriy yukni kamaytirish va taqqoslash imkoniyatlarini ta'minlash uchun Fond shablonlar taqdim etadi. Hisobotlar odatda quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Mehnat va OHS yangilanishlari;
- Shikoyat hisobotlari va jamoa bilan aloqalar;
- Atrof-muhit ko'rsatkichlari (masalan, emissiyalar, suvdan foydalanish, chiqindilar);
- Jinsiy tenglik ko'rsatkichlari;
- ESG KPIlari bo'yicha jamlangan samaradorlik, shu jumladan, qabilaviy xalqlarga ta'sir qilish va kamaytirish choralarini bo'yicha aloqalar va muvofiqlik, agar tegishli bo'lsa, jins va IP bo'yicha ajratilgan ma'lumotlardan foydalanib.

Fond vakillari muntazam saytga tashriflar o'tkazadi va ESG samaradorligini Kengash yig'ilishlari doirasida ko'rib chiqadi. Kengash ESG yutuqlarini yillik ravishda baholaydi, kelgusi yil uchun maqsadlar belgilaydi va tuzatish choralarini aniqlaydi. Kapital salohiyatining cheklanishi samaradorlikka to'sqinlik qilsa, qo'llab-quvvatlash taqdim etiladi.

Portfel Kompaniyalari Fondni har qanday jiddiy hodisalar, loyiha doirasidagi o'zgarishlar yoki ESG muvofiqlik buzilishlari haqida darhol xabardor qilishlari kerak. Bular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Katta ish joyidagi baxtsiz hodisalar (masalan, o'lim holatlari);
- Sog'liq yoki atrof-muhitga ta'sir ko'rsatadigan ifloslanish hodisalari;
- SEAH bilan bog'liq shikoyatlar;
- Mehnat nizolari yoki sanoat harakatlari;
- Korrupsiya, firibgarlik yoki kibershifrlash buzilishi.

Bunday hodisalar Fondga besh ish kuni ichida xabar qilinishi kerak. Keyingi sayt tashriflari va, zarur bo'lsa, uchinchi tomon auditlari amalga oshiriladi.

13.3.Fond Darajasida Monitoring

Fond darajasida, CC GSH barcha Portfel Kompaniyalari bo'yicha ma'lumotlarni jamlab, Yillik ESG Hisobotini tayyorlaydi. Ushbu hisobot GCF, Cheklangan Sheriklar va manfaatdor tomonlar bilan bo'lishiladi. Fond, shuningdek, Milliy Belgilangan Organlarga (NDA) yangilanishlar taqdim etadi va zarur bo'lsa, ikki tomonlama sessiyalarni o'tkazadi.

Yillik hisobot quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- ESG KPIlar bo'yicha jamlangan samaradorlik;
- ESG xavf tendentsiyalari va hodisalar javobi bo'yicha ko'rib chiqish;
- Portfel Kompaniyalarining ESAPlarini amalga oshirish holati;
- O'rganilgan saboqlar va kelgusi takomillashtirishlar.

Fond ESG KPI Metodologiyasini kuzatadi va uchburchaklash, tasdiqlash va davriy ko'rib chiqishlar orqali ma'lumotlarning yaxlitligini ta'minlaydi.

Resurslar va salohiyat ko'rsatkichlari. Yillik ESG Hisoboti ESG resurslarini (FTElar va maslahatchi kunlari), byudjetni reja bilan taqqoslash, treninglarni qamrab olish va natijalar, shuningdek, 11-bo'limdagi rag'batlantiruvchi choralar doirasida qabul qilingan har qanday o'sish choralari bo'yicha qisqacha ma'lumotni o'z ichiga oladi.

13.4.Ma'lumotni Oshkor Qilish

IPPF va IPPni oshkor qilish: IPPF GCF IDPga muvofiq oshkor qilinadi. Agar GCF Qabilaviy Xalklar Siyosati (2018), Operatsion Yo'naltiruvchi Eslatmalar (2021) va IFC Performance Standart 7 (PS7) kichik loyiha uchun qo'llanilsa, IPP GCF IDPning V-bo'limiga (Istisnolar) muvofiq, Fondning yakuniy investitsiya tasdiqlash yig'ilishidan kamida o'ttiz (30) taqvim kuni oldin ingliz va mahalliy til(lar)da oshkor qilinadi.

Siyosat asoslari va istisnolar: Ushbu oshkor qilishlar GCF Ma'lumotni Oshkor Qilish Siyosatiga (IDP) muvofiq, V-bo'lim (Istisnolar)ni o'z ichiga olgan holda amalga oshiriladi. Agar IDP bo'yicha istisno qo'llanilsa, Fond IDPga muvofiq asosni oshkor qiladi va manfaatdor tomonlarning tushunishi va mazmunli fikr-mulohazalarini ta'minlash uchun maxfiy bo'lmagan qisqacha ma'lumotlarni taqdim etadi.

GCF Oshkor Qilish Talabi (ESMS): GCF talablariga muvofiq, ushbu dastur uchun IFC Performance Standartlariga mos ESMS GCF veb-saytida va Fondning veb-saytida, ingliz tilida va maqsadli mamlakatlar (Qozog'iston, O'zbekiston va Mongoliya)ning mahalliy tillarida GCF Kengashining moliyalashtirish taklifi tasdiqlanishidan kamida o'ttiz (30) taqvim kuni oldin oshkor qilinadi.

CC Osiyo Iqlim Foni yuqori darajada shaffoflikka sodiqdir. Oshkor qilish GCF Ma'lumotni Oshkor Qilish Siyosatiga muvofiq amalga oshiriladi va loyiha xavfiga muvofiq bo'ladi. Asosiy hujjatlar onlayn ravishda jamoatchilikka taqdim etiladi va tegishli hollarda mamlakat ichidagi tarmoqlar orqali ulashiladi.

Fond quyidagilarni e'lon qiladi:

- Ushbu ESMS va tegishli ilovalar;
- B toifasidagi loyihalar uchun Atrof-muhit va Ijtimoiy Ta'sirni Baholashlar (ESIAs) investitsiya komissiyasi qaroridan kamida 30 kun oldin;
- Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Rejalari (ESMPs);
- Boshqa himoya hujjatlari, masalan, Yer Egallash va Ko'chirish Harakatlar Rejalari (LARPs), Qabilaviy Xalklar Rejalari (IPPs) va Jinsiy Harakatlar Rejalari (GAPs), faqat alohida loyiha tomonidan rag'batlantirilsa;

-
- Maxfiy bo'lmagan qisqacha ma'lumotlar ham mahalliy tillarda mamlakat ichidagi kanallar orqali taqdim etiladi (masalan, shahar idoralari, jamoa markazlari, e'lon doskalarida) keng kirish imkoniyatlarini ta'minlash uchun.

13.5. Manfaaddor tomonlar bilan maslahatlashuvlar va shikoyatlarni hal qilish yangilanishlarining qisqacha ma'lumotlari.

Dastur dizayni bo'yicha aloqalar: Fond konsolidatsiyalangan Dastur Dizayni Manfaaddor Tomonlar Bilan Aloqa Xulosasini tayyorlaydi va saqlaydi. Kamida, xulosa quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Manfaaddor tomonlarni xaritalash/jadval, Fond darajasidagi manfaaddor tomonlarni va kutilgan portfel-kompaniya darajasidagi manfaaddor tomonlarni aniqlash (ta'sirlangan jamoalar, zaif va chetlashtirilgan guruhlar, qabilaviy xalqlar, agar tegishli bo'lsa, ayollar tashkilotlari, mehnat vakillari, xususiy sektor, NDAlar/soha vazirliklari, CSO/NGOlar va rivojlanish hamkorlari);
- Aloqa jurnalini, sanalar, joylar (yoki virtual platforma), tillar va format (ommaviy uchrashuv, fokus guruh, asosiy ma'lumot beruvchi suhbat, yozma maslahatlashuv);
- Ishtirokchilar ro'yxati, jins va aloqalar/rol (jamoat a'zosi, kompaniya vakili, hukumat xodimi, CSO/NGO, NDA va boshqalar);
- Kiritmalar/feedback matritsasi, ko'tarilgan masalalarni va ularni qanday hal qilish (dastur dizayniga/ESMSGa kiritilgan yoki qabul qilinmagan holda asoslarni);
- Dastur o'zgarish nazariyasi, xavf kamaytirish, ESMS protseduralari, monitoring tizimi yoki boshqa dizayn xususiyatlaridagi kiritmalarni ko'rsatuvchi bog'lanishlar;
- GCF Ma'lumotni Oshkor Qilish Siyosatiga (IDP) muvofiq, maxfiy ma'lumotlar uchun V-bo'lim (Istisnalar)ni o'z ichiga olgan holda, dalillarni ko'rsatmalar (masalan, yig'ilish eslatmalari, imzo ro'yxatlari);
- Dastur dizaynida kiritilgan shikoyatlar (agar mavjud bo'lsa) va ularning hal qilinishi yoki havola qilinishi.

Asosiy ESG hujjatlari Fondning veb-saytida ingliz tilida oshkor qilinadi. Agar ta'sirlangan manfaaddor tomonlar ingliz tilidan keng foydalanmasa, maxfiy bo'lmagan qisqacha ma'lumotlar va kerak bo'lsa, asosiy himoya rejalari mahalliy tillarda mamlakat ichidagi ulashish uchun tegishli shakllarda taqdim etiladi (masalan, shahar idoralari, jamoa markazlari, e'lon doskalarida yoki jamoat yig'ilishlarida). Investitsiya qilinayotgan kompaniyalar veb-saytlarida oshkor qilish mumkin bo'lsa va tegishli bo'lsa, ular ishlatiladi. Barcha oshkor qilingan materiallar aniq, texnik bo'lmagan va madaniy jihatdan mos bo'ladi.

Fond jamoatchilikka oshkor qilish davrida manfaaddor tomonlarning fikr-mulohazalarini kutadi va tegishli bo'lsa, fikr-mulohazalarni integratsiya qiladi. Fond darajasida ochiq shikoyat kanali mavjud bo'lib, loyiha darajasida hal qilinmagan masalalarni hal qilish uchun ishlatiladi.

---

14. Jinsiy Tenglik va Ijtimoiy Inklyuziya (GESI)

Jinsiy tenglik va ijtimoiy inklyuziya CC-ACF uchun kesishgan ustuvorliklardir. Barcha investitsiyalar GCF Jinsiy Siyosatiga mos kelishi kerak. Fond ayollarning iqlim sohasidagi rahbarligini rag'batlantiradi, ayollar tomonidan boshqariladigan MSMElarga moliyaviy yordam olish imkoniyatlarini yaxshilaydi va ayollar, yoshlar, nogironlar va boshqa chetlashtirilgan guruhlarning loyiha dizaynida va foyda taqsimotida mazmunli ishtirokini ta'minlaydi.

GESI Choralari:

- Barcha B toifasidagi kichik loyihalar va tanlangan C toifasidagi kichik loyihalar uchun Jinsiy Baholash talab qilinadi.
- Jinsiy Harakatlar Rejasi (GAP) ishlab chiqilishi va ESAPga integratsiya qilinishi kerak.
- Fond investitsiyalarga va amalga oshiruvchi hamkorlarga inkluziv maslahatlashuv, jinsga mos byudjetlash va jinsga qarab ma'lumot to'plash bo'yicha salohiyatni oshiradi.
- GESI bilan bog'liq ko'rsatkichlar loyiha tsikli davomida monitoring qilinadi.

Ilova Pda standart Jinsiy Harakatlar Rejasi shablone mavjud.

---

15. Qabilaviy Xalklar va Madaniy Meros

Ushbu bo'lim GCF Qabilaviy Xalklar Siyosati (2018) va uning Operatsion Yo'naltiruvchi Eslatmalari (2021) bilan yo'naltirilgan va IFC Performance Standard 7 ga mos keladi.

Maqsad va doira. GCFning Qabilaviy Xalklar Siyosati va IFC PS7/PS8ga muvofiq, ushbu bo'lim quyidagilarni belgilaydi: 1) Screening, aloqalar (shu jumladan, zarur bo'lganda mazmunli maslahatlashuv va FPIC), xavfni kamaytirish va foyda taqsimotini yo'naltiradigan dastur darajasidagi Qabilaviy Xalklar Rejalashtirish Ramkasi (IPPF); 2) kichik loyiha darajasidagi talablar (skringing, IPP tayyorlash/amalga oshirish, oshkor qilish va monitoring).

IPPF, GCF Qabilaviy Xalklar Siyosati operatsion yo'naltiruvchi eslatmalariga to'liq mosligini ta'minlash uchun screening, xavf baholash, FPIC jarayonlari va IPP tayyorlash bo'yicha aniq va batafsil operatsion ko'rsatmalar va metodologiyalarni taqdim etishga mo'ljallangan.

CC-ACF qabilaviy xalqlarning huquqlarini, yerlarini, resurslarini va madaniy merosini himoya qilishning ahamiyatini tan oladi. Dizayn bosqichida hech qanday Qabilaviy Xalklar aniq aniqlanmagan bo'lsa-da, Fond kelajakda kichik loyihalar qabilaviy jamoalar tomonidan an'anaviy ravishda yashab yoki foydalaniladigan hududlarda joylashishi mumkinligini tan oladi, ayniqsa Mongoliyada va Qozog'iston va O'zbekistonning ba'zi qishloq hududlarida.

GCF Qabilaviy Xalklar Siyosatiga muvofiq, Fond quyidagilarga sodiq:

- Har bir kichik loyihani Qabilaviy Xalklarga ta'sir ko'rsatish potentsiali uchun skringing qilish;
- Agar huquqlar, resurslar yoki turmush tarziga ta'sir ko'rsatilsa, Free, Prior and Informed Consent (FPIC)ni ta'minlash uchun mazmunli, inkluziv maslahatlashuvlarni o'tkazish;
- Agar bunday ta'sirlar kutilsa, Qabilaviy Xalklar Rejasini (IPP) tayyorlashni talab qilish;
- Qabilaviy bilimlarni hurmat qilish va madaniy jihatdan mos foyda taqsimlash mexanizmlarini ta'minlash.

Investitsiya kompaniyalari o'zlarining dastlabki atrof-muhit va ijtimoiy skringingida Qabilaviy Xalklarning mavjudligi yoki ta'sirini oshkor qilishlari kerak. Agar kerak bo'lsa, Fond FPIC jarayonlariga rioya qilishni ta'minlash va IPP tayyorlash va amalga oshirishni qo'llab-quvvatlash uchun texnik yordam ko'rsatadi.

15.1. Dastur darajasida skringing va dizayn bosqichidagi aloqalar

Fond dastur darajasida skringingni amalga oshiradi, bu esa maqsadli geografialarda Qabilaviy Xalklarning potentsial mavjudligini aniqlash uchun (milliy manbalar, akademik adabiyotlar, CSO kirishlari va tegishli jamoat vakolatli organlari va IP tashkilotlari bilan maslahatlashuvlarni stol ko'rib chiqish). Fond dastur dizayni va rivojlanishi davomida joylashuv prinsiplari, aloqalar yondashuvlari, foyda taqsimlash choralari va IPPFni ma'lumotlantirish uchun mazmunli maslahatlashuvlarni o'tkazadi. Xulosa dalillari Dastur Dizayni Manfaaddor Tomonlar Bilan Aloqa Xulosasida kiritiladi.

Ushbu bosqichda, kichik loyiha joylashuvlari hali ko'rsatilgan bo'lib, hech qanday Qabilaviy Xalklar bilan to'g'ridan-to'g'ri maslahatlashuvlar o'tkazilmagan. Amalga oshirish davomida keyingi skringing, aniq investitsiya hududlarida Qabilaviy Xalklarning mavjudligini aniqlaydi. Agar tasdiqlangan bo'lsa, Fond GCF ESS7 va milliy ramkalar bilan mos keladigan maslahatlashuvlarni boshlaydi va FPICni ta'minlash va foydalarga adolatli ishtirokni kafolatlaydi.

Aniq identifikatsiya mezonlari va protseduralar IPPFda (15.2-bo'lim) taqdim etilgan.

15.2. Qabilaviy Xalklar Rejalashtirish Ramkasi (IPPF)

Fond ushbu IPPFni barcha investitsiya faoliyatlari uchun majburiy operatsion qo'llanma sifatida qabul qiladi, bu esa Qabilaviy Xalklar yoki an'anaviy resurs huquqlariga ega bo'lgan jamoalarga ta'sir qilishi mumkin. IPPF GCF Qabilaviy Xalklar Siyosati tomonidan talab qilinadigan batafsil metodologiyalar va jarayonlarni taqdim etadi, bu esa IFC PS7 talablari bilan farq qilgan hollarda ustunlikka ega bo'ladi.

IPPFning asosiy maqsadi Qabilaviy Xalklarning huquqlari, sha'ni, madaniyati va orzulariga to'liq hurmatni ta'minlashdir va Investitsiya kompaniyasining buni qanday amalga oshirishini aniq ko'rsatmalar berishdir, bu esa o'zaro oldini olish, kamaytirish va madaniy jihatdan mos aloqalar orqali amalga oshiriladi.

IPPF GCF Qabilaviy Xalklar Siyosatining 39-para va uning operatsion yo'naltiruvchi eslatmalarining 23-para bo'yicha ko'rsatilgan asosiy amalga oshirish elementlariga muvofiqligini ta'minlaydi. Bu, lekin cheklanmagan holda, FPIC hujjatlarini tayyorlash, resurslarni ajratish, madaniy jihatdan mos foyda taqsimlash va ta'sirlar kutilayotgan joylarda IPP uchun majburiy mazmun talablarini batafsil protseduralarini o'z ichiga oladi.

Doira va Standartlar

IPPF GCF IP Siyosati/PS7ni ishga tushirgan barcha kichik loyihalarga (B toifasi va tegishli C toifasi) tatbiq etiladi. Qabilaviy Xalklarga ta'sir ko'rsatilishi kutilayotgan hollarda Qabilaviy Xalklar Rejasini (IPP) ishlab chiqish va amalga oshirish majburiy (ixtiyoriy emas).

Qabilaviy Xalklarga ta'sir ko'rsatiladigan loyiha faoliyati IPPni ishlab chiqish va tasdiqlashdan oldin boshlanmasligi kerak.

Tushuncha va Identifikatsiya Mezonlari

Ushbu Ramka maqsadida "Qabilaviy Xalklar" GCF Qabilaviy Xalklar Siyosati (2018) va IFC Performance Standard 7 ga muvofiq ta'riflanadi. Shu asosda, "Qabilaviy Xalklar" atamasi, quyidagi xususiyatlarga ega bo'lgan aniq ijtimoiy va madaniy guruhni anglatadi, bu xususiyatlar turlicha darajada bo'lishi mumkin¹:

- O'zini o'zi tanish, ya'ni o'zini aniq qabilaviy ijtimoiy va madaniy guruh a'zosi deb bilish va bu kimlikni boshqalar tomonidan tan olish;
- Geografik jihatdan ajralgan yashash joylari, ajdodlar hududlari yoki mavsumiy foydalanish yoki egallash hududlariga va bu hududlardagi tabiiy resurslarga bo'lgan jamoaviy bog'lanish;
- An'anaviy madaniy, iqtisodiy, ijtimoiy yoki siyosiy tizimlar, bu tizimlar jamiyatning yoki madaniyatning asosiy oqimi tizimlaridan farq qilishi yoki ajralib turishi;
- Rasmiy til yoki hududda yashayotgan mamlakatning rasmiy tillaridan ko'ra farq qiladigan, ko'pincha alohida til yoki lahja. Bu til yoki lahja avval mavjud bo'lgan, ammo hozirgi kunda mavjud emas, chunki jamoa yoki guruh o'zining aniq tilini yoki lahjasini saqlab qolishning qiyinlashishiga olib kelgan ta'sirlar mavjud bo'lgan.

Qabilaviy Xalklarni aniqlash jarayoni stol ko'rib chiqish, tegishli vakolatli organlar va vakillik tashkilotlari bilan maslahatlashuvlar, hamda loyiha skriningi va due diligence jarayonida ta'sirlangan jamoalar bilan aloqalar orqali amalga oshiriladi.

Fond va uning investitsiyalari ushbu mezonlarni skrining bosqichida qo'llaydi, shuningdek, GCF ESS7ga mos ravishda to'g'ri aloqalar va himoya rejalashtirishni ta'minlaydi.

Kichik Loyiha Skriningi va Xavf Baholash Metodologiyasi

---

¹ GCF. (2018). Indigenous Peoples Policy. Available at:

<https://www.greenclimate.fund/sites/default/files/document/ip-policy.pdf>

Investitsiya kompaniyasi, Fondning E&S jamoasi yoki tashqi mutaxassislar tomonidan qo'llab-quvvatlanib, madaniy jihatdan mos skrining va baholash jarayonini amalga oshiradi:

- a. Aniqlash va mavjudlik: Loyiha hududida Qabilaviy Xalklarning mavjudligi, an'anaviy foydalanish yoki jamoaviy bog'lanishni (shu jumladan mavsumiy foydalanish yoki egallash) so'rash, GCF IP Siyosatiga muvofiq aniqlash mezonlaridan foydalanish. Ushbu baholash loyihada potentsial mavjud bo'lgan Qabilaviy Xalklar haqida batafsil ko'rib chiqishni o'z ichiga olishi kerak.
- b. Xavf va Ta'sirlarni Tahlil Qilish: Ijtimoiy baholashni o'tkazish, Qabilaviy Xalklarga bo'lgan potentsial ta'sirlar va xavflarni (iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, atrof-muhit) batafsil tahlil qilish. Ushbu tahlil madaniy jihatdan sezgir va jinsga mos baholashlarni o'z ichiga olishi kerak, bu ayollarning resurslarni boshqarishdagi o'ziga xos rollarini va yerni yo'qotish yoki madaniy buzilishning jinsga bog'liq ta'sirlarini hisobga olishni talab qiladi.
- c. Hujjatlash: Skriningda, IPlarning yer va resurslarga bo'lgan jamoaviy bog'lanishini hujjatlashtirish, rasmiy huquqiy sarlavha mavjud bo'lmasa ham.

Mazmunli Maslahatlashuv va Hujjatlash Standartlari

Qabilaviy Xalklar bilan aloqalar doimiy, madaniy jihatdan mos, diskriminatsiyaga qarshi va xavfga muvofiq bo'lishi kerak. IPPF barcha mazmunli maslahatlashuvlarni qat'iy hujjatlashtirishni talab qiladi, quyidagi asosiy ma'lumotlarni aniqlash:

Talab qilinadigan ma'lumot	Hujjatlash uchun tafsilotlar
Qachon/Qayerda:	Sana, joy, foydalanilgan til(lar) va format (masalan, fokus guruh, ommaviy uchrashuv, birma-bir suhbat).
Kimlar Ishtirok Etgan:	Ishtirokchilar ro'yxati, kimlarni ifodalashgan (masalan, keksa jamoasi, ayollar assotsiatsiyasi, chorvador) va ishtirokni jins bo'yicha ajratilgan ma'lumotlar.
Nima Muhokama Qilingan:	Maxsus loyiha komponenti yoki baholangan ta'sir, ma'lumotning oshkor qilinishi (masalan, IPP loyihasi) va har qanday variantlar/alternativalar.
Natijalar va Kiritmalar:	Ertalab erishilgan natijalar/kelishuvlar, va Qabilaviy Xalklar tomonidan taqdim etilgan maxsus kiritmalar/feedback.
Loyihani Ma'lumotlantirish:	Kiritmalar qanday qilib loyihani dizayn qilish, IPP, kamaytirish tartibi yoki foyda taqsimlash mexanizmini o'zgartirishga olib kelganini aniq tushuntirish (ya'ni, feedback loop).

Free, Prior, and Informed Consent (FPIC) Jarayonlari

Investitsiya kompaniyasi GCF IP Siyosatiga (2018) muvofiq, Qabilaviy Xalklar ta'sirlangan jamoalaridan FPICni olish va hujjatlashtirishni amalga oshirishi kerak, quyidagi holatlarda:

1. An'anaviy mulk huquqiga ega yoki an'anaviy foydalanishda bo'lgan yerlar va tabiiy resurslarga ta'sirlar;
2. Qabilaviy Xalklarni an'anaviy mulk huquqiga ega yoki an'anaviy foydalanishda bo'lgan yerlar va tabiiy resurslardan ko'chirish;
3. Qabilaviy Xalklarning hayoti uchun muhim bo'lgan madaniy merosga ta'sirlar, jumladan an'anaviy turmush tarzini amalga bajarish, madaniy yoki ruhiy ahamiyatga ega bo'lgan tabiiy hududlar, masalan, muqaddas o'rmonlar, muqaddas suv havzalari, muqaddas daraxtlar va muqaddas toshlar; yoki
4. Qabilaviy Xalklar madaniy merosidan, shu jumladan bilim, innovatsiyalar yoki amaliyotlaridan tijorat maqsadlarida foydalanish.

FPIC Jarayonining Bosqichma-bosqich Yondashuvi

Tayyorlash va Oshkor Qilish: Investitsiya kompaniyasi potentsial ta'sirlangan Qabilaviy Xalklarni aniqlaydi va tegishli loyiha ma'lumotlarini (doira, ta'sirlar, foydalar va huquqlar) madaniy jihatdan mos formatlarda va mahalliy tillarda oshkor qiladi.

Aloqalar Rejalashtirish: Aloqalar Qabilaviy Xalklarning qonuniy vakillik institutlari orqali olib boriladi, bu esa an'anaviy jarayonlarga muvofiq ichki muhokama va qaror qabul qilish uchun yetarli vaqt ajratishni ta'minlaydi.

Maslahatlashuv va Muzokaralar: Loyiha xavflari, foydalar va kamaytirish variantlarini muhokama qilish uchun tuzilgan muloqot sessiyalari o'tkaziladi. Ushbu yig'ilishlar hujjatlashtiriladi va protokollar ishtirokchilar bilan tasdiqlash uchun taqdim etiladi.

Qaror Qabul Qilish va Hujjatlash: Rozilik – yoki rozi bo'lmaslik – Qabilaviy Xalklar vakillari tomonidan jamoaviy ravishda bildiriladi. Jarayon, kelishuvlar, shartlar va natijalar hujjatlashtirilishi, vakolatli vakillar tomonidan imzolanib, oshkor qilinishi kerak.

FPICning Takrorlanadigan Tabiyati: FPIC bir martalik hodisa emas, balki davom etadigan jarayon. Investitsiya kompaniyasi loyiha tayyorlash, amalga oshirish va monitoring bosqichlari davomida aloqalarni saqlashi kerak, shu bilan birga loyiha shartlari o'zgargan sari rozilikning amaldagi holatini ta'minlaydi.

Hujjatlarni Saqlash va Tekshirish: Barcha FPIC hujjatlari (yig'ilish eslatmalari, ishtirok etish, kelishuvlar, fotosuratli dalillar va yozishmalar) Investitsiya kompaniyasi tomonidan saqlanadi va Fondning Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Unit (ESMU) tomonidan tekshiriladi.

Muhim Himoya Talabi:

Qabilaviy Xalklar, ularning yerlar yoki madaniy meroslariga ta'sir qiluvchi har qanday loyiha faoliyati FPICni olish va hujjatlashtirishdan oldin boshlanmasligi kerak, GCF Qabilaviy Xalklar Siyosatining Operatsion Yo'naltiruvchi Eslatmalarining 3.3-bo'limiga muvofiq.

IPP Mazmuni, Resurslarni Ta'limot Qilish va Foyda Taqsimlash

Agar ta'sir aniqlansa, IPP ishlab chiqilishi va ESAPga kiritilishi kerak. IPP quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak, lekin cheklanmagan holda:

- Kamaytirish Choralari: Oldini olish, kamaytirish, tiklash va kompensatsiya choralari haqida vaqt bilan belgilangan reja.
- Resurslarni Ta'limot Qilish va Boshqaruv: Qabilaviy Xalklarga resurslarni va boshqaruvni ta'limot qilish bo'yicha aniq ko'rib chiqishlar va tuzilmalar, ayniqsa umumiy resurslar yoki loyiha tomonidan yaratilgan aktivlar (masalan, saqlash hududlari, suv infrastrukturasini)ni boshqarishda.
- Madaniy jihatdan mos foyda taqsimlash: Loyiha foydalarini (masalan, turmush tarzini qo'llab-quvvatlash, ish o'rinlari, salohiyatni oshirish, daromad taqsimoti) adolatli va teng taqsimlash mexanizmlari va bu mexanizmlar qanday qilib Qabilaviy Xalklarning bilimlari va an'anaviy amaliyotlariga hurmat ko'rsatishini tasdiqlash.
- IPP Byudjeti va Resurslar: IPPni amalga oshirish uchun ko'rsatkichli byudjet, ajratilgan resurslar va moliyaviy mas'uliyatlar, shu jumladan FPIC va monitoring uchun zarur bo'lgan tashqi mutaxassislik uchun mablag'lar.

Rollar, Majburiyatlar va Salohiyat

IPPF muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan rollarni aniqlaydi.

Rollar	Mas'uliyat
Fond Menejeri (AE):	Umumiy javobgarlik va strategik nazorat, shu jumladan IPPni ko'rib chiqish va tasdiqlash, texnik yo'naltiruvni taqdim etish va IPLarga oid shikoyatlarni boshqarish.
Portfel Kompaniyasi (EE/Investitsiya):	IPPni tayyorlash, amalga oshirish, byudjetlash va barcha dala darajasidagi maslahatlashuvlar va FPIC jarayonlari uchun bevosita mas'uliyat. Agar salohiyat cheklangan bo'lsa yoki xavflar murakkab bo'lsa, malakali tashqi maslahatchilarni jalb qilish majburiy.
IP Markaziy Nuqtasi (Investitsiya):	Loyiha darajasida aloqalar, aloqalar va IPPni amalga oshirishni boshqaradigan tayinlangan xodim.

Fond Investitsiya kompaniyasidan o'z salohiyat baholashida IPLar bilan aloqalar, IPLarni boshqarish va FPIC jarayonlarini amalga oshirish bo'yicha oldingi salohiyat/tajriba mavjudligini tasdiqlashni talab qiladi.

15.3.Kichik Loyiha Darajasidagi Talablar (PS7/PS8)

Barcha kichik loyihalar, GCF mablag'larini ishlatadigan (B va C toifalari) GCF IP Siyosati va PS7/PS8ga mosligi uchun skrinindan o'tkaziladi. Agar GCF IP siyosati va/yoki PS7 qo'llanilsa, Investitsiya kompaniyasi IPPFga mos keladigan IPPni tayyorlaydi va amalga oshiradi; agar PS8 qo'llanilsa, Madaniy Merosni Boshqarish Rejasi (tasodifiy topilmalar protseduralari bilan) tayyorlanadi. Agar huquqlar, resurslar yoki turmush tarziga ta'sir ko'rsatilsa, Fond FPICni olish va hujjatlashtirishni ta'minlaydi, bu GCF Qabilaviy Xalklar Siyosati va IPPFga muvofiq amalga oshiriladi.

15.4.Oshkor qilish va monitoring

IPPF 13.4-bo'limga muvofiq oshkor qilinadi. Agar kichik loyiha darajasida GCF IP Siyosati yoki PS7 qo'llanilsa, IPP loyihasi ingliz tilida va tegishli mahalliy til(lar)da Fondning yakuniy investitsiya tasdiqlash yig'ilishidan kamida 30 kun oldin oshkor qilinadi, va yakuniy versiyalari jamoatchilikka taqdim etiladi; monitoring natijalari Yillik ESG Hisobotida (13.3-bo'lim) e'lon qilinadi.

---

16. SEAH Himoyasi

Fond, GCFning jinsiy ekspluatatsiya, zo'ravonlik va haqoratga qarshi siyosatini (SEAH) qabul qilgan. SEAH xavflaridan himoya qilish Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimining majburiy tarkibiy qismidir va barcha kichik loyihalar va amalga oshiruvchi hamkorlarga tatbiq etiladi.

Fond barcha investitsiya kompaniyalaridan talab qiladi:

- Loyiha baholash davomida SEAH xavfini skriningdan o'tkazish;
- Hamkorlik shartnomalarida SEAH bandlarini integratsiya qilish;
- Jabrlanuvchilar va guvohlar uchun aniq xabar berish protokollari va maxfiy shikoyat kanallarini tashkil etish;
- Xodimlar, pudratchilar va jamoalar uchun mos ravishda o'qitish va xatti-harakatlar va xabar berish mexanizmlari haqida xabardorlik treninglarini o'tkazish.

Portfel kompaniyalari, shuningdek, quyidagi siyosatlarni qabul qilishlari kerak: ayollar uchun mos PPE taqdim etish, alohida sanitariya, emizish xonalari (agar mumkin bo'lsa) va xavfsiz transport (agar zarur bo'lsa).

Ilova O SEAH xavfini skrining qilish vositasi va monitoring va eskalatsiya protseduralari uchun ko'rsatmalarni taqdim etadi. Barcha SEAH hodisalari Fond Menejeriga xabar qilinishi kerak va ular rasmiy tekshiruvni boshlaydi. Fond jinsiy xulq-atvorning nol-tolerans siyosatini saqlaydi.

---

17. Monitoring, Baholash va Hisobot berish

Fondning monitoring va hisobot berish tizimi ESGTni samarali va doimiy ravishda yaxshilashni ta'minlaydi. Atrof-muhit va ijtimoiy samaradorlik investitsiya kompaniyalari tomonidan muntazam monitoring, Fond xodimlari tomonidan saytga tashriflar va mustaqil baholashlar orqali kuzatiladi.

Fondning ESG KPI Metodologiyasi barcha Portfel Kompaniyalari bo'yicha atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv samaradorligini monitoring qilish uchun tuzilgan strukturali ramkadir. Ushbu metodologiya IFC Performance Standartlariga (2023), GCF Investitsiya Ramkasiga, BMTning SDG ko'rsatkichlariga va CC GSHning korporativ ESG siyosatiga mos keladi.

Metodologiya quyidagilarni o'rnatadi: 1) standartlashtirilgan ta'riflar va ma'lumot to'plash shablonlari; 2) ESGning asosiy o'lchovlarini qamrab olgan miqdoriy va sifatli Asosiy Samaradorlik Ko'rsatkichlari (KPIs); 3) Portfel Kompaniyalari va Fond uchun hisobot berish chastotasi va mas'uliyatlar matritsasi; 4) mustaqil tekshirish va moslashuvchan boshqaruv protseduralari.

Ma'lumotlar choraklik ravishda to'planadi va yillik ravishda jamlanadi. Natijalar Fond darajasidagi ESG samaradorlikni ko'rib chiqish va GCFga yillik oshkor qilishni ma'lumotlantiradi. Portfel Kompaniyalari loyiha darajasida ESG ma'lumotlarini to'plash va hisobot berish uchun standart shablonlardan foydalanishi kerak; Fond ma'lumotlarni jamlaydi, tasdiqlaydi va GCFga va investorlar uchun yillik ESG samaradorlik hisobotlarini taqdim etadi. Portfel Kompaniyalari asosiy yozuvlarni va tasdiqlovchi dalillarni saqlashi kerak, bu esa tasodifiy auditlar uchun zarur.

Ko'rsatkichlar va ajratish talablarining batafsil ro'yxati Ilova Rda (Monitoring va Baholash Ko'rsatkichlari Ro'yxati) taqdim etilgan bo'lib, u Fondning asosiy ESG KPIlarini, ta'riflarini va hisobot berish chastotasini o'z ichiga oladi.

Asosiy tarkibiy qismlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- ESAPlarni monitoring qilish;
- Jinsga ajratilgan va barqarorlik natijalarini hisobot berish;
- GCF tomonidan tasdiqlangan metodologiyalardan foydalanib, issiqxona gazlari emissiyasini kuzatish;
- Investitsiya kompaniyalari tomonidan taqdim etilgan yillik amalga oshirish hisobotlari;
- Davriy tashqi auditlar va o'rta va yakuniy baholashlar.

Monitoring ma'lumotlari Fond darajasidagi hisobotlarga jamlanadi va GCF Sekretariyatiga taqdim etiladi. Amalga oshirishdan olingan saboqlar ESMSni qayta ko'rib chiqish va investitsiya kompaniyalariga yordam ko'rsatishni ta'minlaydi. Manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlar va shikoyatlarni hal qilish ma'lumotlari, shuningdek, fond operatsiyalarini kuchaytirish uchun ishlatiladi.

---

18. Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va Oshkor Qilish

Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar CC-ACFning mas'uliyatli investitsiya yondashuvida asosiy element hisoblanadi. Fond investitsiya tsiklini davomida shaffof, inklyuziv va doimiy manfaatdor tomonlar bilan aloqalarni o'rnatishga sodiqdir. Bu loyiha ta'sirlangan jamoalar, hukumat agentliklari, fuqarolik jamiyati tashkilotlari va zaif yoki chetlashtirilgan guruhlar bilan aloqalarni o'z ichiga oladi.

Fond darajasidagi SEP: Fond, Fond bo'ylab aloqalar, oshkor qilish va fikr-mulohaza kanallarini boshqaradigan Fond darajasidagi SEPni saqlaydi va barcha Portfel Kompaniyalaridan (B va C toifalari) loyiha darajasidagi SEPlarni tayyorlashni va amalga oshirishni talab qiladi, bu riskka mos ravishda Ilova Hdan foydalanadi. Fond, SEPlarni vaqti-vaqti bilan ularning to'liqligi va samaradorligini ko'rib chiqadi.

Har bir kichik loyiha o'zining ta'sirlari xususiyatlari va o'lchamiga mos Stakeholder Engagement Plan (SEP)ni ishlab chiqishi kerak. SEP strategiyani, aloqalar chastotasini, tilini va formatini, shu jumladan, asosiy E&S hujjatlarini mos formatlar va mahalliy tillarda oshkor qilishni belgilab berishi kerak.

Oshkor qilish majburiyatlari GCF Ma'lumotlarni Oshkor Qilish Siyosatiga asoslanadi. Asosiy himoya hujjatlari – masalan, ESMPlar, IPPlar, Gender Action Planlar va SEAH protokollari – investitsiya tasdiqlanishidan oldin jamoatchilikka taqdim etilishi kerak. Doimiy yangilanishlar loyiha veb-saytlari, ommaviy maslahatlashuvlar va jamoat forumlari orqali taqdim etiladi, zaif aholi va internetga kirish imkoniyati bo'lmaganlar diqqatga olinadi.

---

19. Shikoyatlarni Qayta Ko'rib Chiqish Mexanizmi

CC-ACF loyiha darajasidagi shikoyatlarni qayta ko'rib chiqish mexanizmini (GRM) yaratgan, bu shaxslar va jamoalarga loyiha faoliyatlariga doir tashvishlarni ko'tarish imkonini beradi. GRM shikoyatlarni o'z vaqtida va madaniy jihatdan mos tarzda hal qilish uchun shaffof va erishish mumkin bo'lgan vosita hisoblanadi. GRM, GCF Qabilaviy Xalklar Siyosatiga (2018) muvofiq bo'lib, Qabilaviy Xalklar uchun madaniy jihatdan mos va erishish mumkin bo'lgan shikoyat mexanizmlarini o'z ichiga oladi.

Portfel darajasidagi GRM (B va C toifalari): Barcha Portfel Kompaniyalari – ESS B va C toifalari – loyiha darajasidagi GRMni yaratishlari va ishlatishlari kerak, bu esa erishish mumkin, SEAH uchun jabrlanuvchilarni markazga qo'yadi va madaniy jihatdan mos bo'lib, ushbu Fond doirasidagi va Ilova I/Ilova Jga mos keladi.

Fond darajasidagi GRM va GCF IRMga kirish: Loyiha darajasidagi GRMga qo'shimcha ravishda, Fond Fond darajasidagi GRMni saqlaydi (Ilova J). Ta'sirlangan odamlar GCF tomonidan moliyalashtirilgan faoliyatlarga doir masalalar bo'yicha GCF Mustaqil Shikoyat Mexanizmiga (IRM) kirish huquqiga ega bo'ladi. IRMga qanday murojaat qilish bo'yicha ma'lumotlar himoya hujjatlari bilan birga va Fond veb-saytida oshkor qilinadi.

Manfaatdor tomonlar quyidagi kanallar orqali Fondning ESG bo'limiga shikoyatlar yoki so'rovlar yuborishlari mumkin:

[maxsus elektron pochta manzili o'rnatilishi va kiritilishi kerak]

[pochta manzili aniqlanishi va kiritilishi kerak]

Akkreditatsiyalangan Tashkilot (PSAA Tashkiloti)ga doir shikoyatlar uchun manfaatdor tomonlar quyidagilarga murojaat qilishlari mumkin:

Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoya Bo'limi

grievance_cc_acf@citicapital.com

Veb-portali: <https://www.citiccapital.com/business/esg-investing/>

Ushbu ma'lumotlar shuningdek, Fond veb-saytida nashr etiladi va loyiha darajasida jamoat aloqalari materiallarida oshkor qilinadi.

GRM quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Shikoyatlarni yuborish uchun bir nechta kanallar (shaxsan, onlayn, yozma);
- Maxfiylik va qaytarishdan himoya;
- Shikoyatlarni qayta ko'rib chiqish va hal qilish muddatlari;
- Agar kerak bo'lsa, Fond Menejeri va mustaqil ko'rib chiquvchilarga eskalatsiya protokollari;
- Tashqi murojaat haqida ogohlantirish: GCF IRM va milliy vakolatli organlarga qanday murojaat qilish bo'yicha aniq ma'lumot, mahalliy huquqiy chora-tadbirlar ortidan huquqiy yordam ko'rsatmasdan.

Investitsiya kompaniyalaridan o'z joylarida kichik shikoyatlarni hal qilish mexanizmlarini o'rnatish talab qilinadi, bu ularning o'lchami, sektori va xavf profili bilan nisbatan mos keladi va Fondning doirasiga mos keladi. Tegishli holatlarda, investitsiya kompaniyalari ushbu funksiyalarni mavjud jamoat aloqalari jarayonlariga integratsiya qilishlari yoki Fond darajasidagi mexanizmni ishlatishlari mumkin. Barcha shikoyatlar va hal etish natijalari yillik ESMS samaradorlik hisobotlarida kuzatiladi va hisobot beriladi. Xulosa ma'lumotlari shaffoflikni ta'minlash uchun nashr etiladi, shu bilan birga shaxsiy maxfiylikni himoya qilish.

Tashqi Shikoyat Mexanizmlariga Kirish

Green Climate Fund Mustaqil Shikoyat Mexanizmi (IRM)

Ta'sirlangan shaxslar GCF Mustaqil Shikoyat Mexanizmiga (IRM) quyidagi manzilga to'g'ridan-to'g'ri shikoyatlarni yuborishlari mumkin:

<https://irm.greenclimate.fund>

PSAA Arizachisi Shikoyat Mexanizmi

Manfaatdor tomonlar, shuningdek, PSAA Arizachisinin muassasa shikoyat mexanizmiga arizachining rasmiy veb-sayti orqali kirishlari mumkin. Tegishli veb-sayt havolasi va aloqa ma'lumotlari birinchi mablag' ajratishdan oldin oshkor qilinadi va manfaatdor tomonlar bilan aloqalar materiallari va Fond veb-saytida keltiriladi.

Fond darajasidagi GRM aloqa ma'lumotlari (elektron pochta, telefon va pochta manzili) birinchi mablag' ajratishdan oldin va moliyaviy yopilishdan kechikmay oshkor qilinadi.

---

20. Rollar, Majburiyatlar va Salohiyat

Bu ESMSni amalga oshirishni CC-ACF tomonidan jalb qilingan belgilangan ESG mutaxassisleri nazorat qiladi, bu mutaxassisliklar ichki xodimlar va/yoki malakali tashqi xizmat ko'rsatuvchilar tomonidan taqdim etilishi mumkin. Ismni aniq belgilangan ESG rahbari faoliyatlarini muvofiqlashtiradi va Fond Menejeri/Invesitsiya Qo'mitasiga hisob beradi, shu bilan birga mutaxassislikka asoslangan due diligence va monitoring zarur bo'lsa, tegishli kelishuvlar asosida tashqi xodimlar tomonidan amalga oshirilishi mumkin.

ESMSni amalga oshirish uchun resurslar

ESMSni amalga oshirish Fond va PSAA Tashkiloti tomonidan ajratilgan texnik va moliyaviy resurslar orqali qo'llab-quvvatlanadi. Fond ESMSni qo'llash, portfel darajasida monitoring qilish va GCFga hisobot berishni nazorat qiladi.

ESMSni amalga oshirish uchun moliyaviy resurslar Fondning boshqaruv byudjeti va operatsion xarajatlari doirasiga kiritiladi. Bular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Yuqori xavfli investitsiyalar uchun mustaqil E&S maslahatchilarini jalb qilish;
- Portfel Kompaniyalari va xodimlar uchun salohiyatni oshirish;
- Davriy E&S auditlari va monitoring tashriflari;
- Fond darajasidagi GRM va ESMS ma'lumotlar bazasini saqlash;
- GCFga yillik E&S samaradorlik hisobotlarini tayyorlash.

PSAA Tashkiloti (CC GSH) umumiy texnik nazoratni ta'minlaydi, uning korporativ ESG doirasiga mos kelishini va zarur bo'lsa, ekspert yordamlarini taqdim etadi. ESMS faoliyatlarini amalga oshirish xarajatlari Fondning boshqaruv to'lovlari va Portfel Kompaniyalarining loyiha maxsus byudjetlari o'rtasida taqsimlanadi, bu Fondning moliyaviy boshqaruv rejasida batafsil ko'rsatilgan.

Asosiy majburiyatlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Loyiha skriningi va tasniflanishini o'tkazish;
- ESMPlar, GAPlar, SEPlar va ESAPlarni ko'rib chiqish va tasdiqlash;
- Investitsiya kompaniyalariga himoya talablari bo'yicha yo'riqnomalar va vositalarni taqdim etish;
- Manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlar va o'quv sessiyalarini muvofiqlashtirish;
- GCFga yillik E&S moslik hisobotlarini tayyorlash va taqdim etish;
- Proportsional, xavfga asoslangan monitoringni amalga oshirish.

Barcha investitsiya kompaniyalari ESG bo'yicha aloqalar nuqtasini tayinlashlari kerak. Fond, shuningdek, o'z xodimlari va hamkorlari uchun ESMSni qo'llashda texnik malakani saqlab qolish uchun davriy treninglar o'tkazadi. Salohiyatni baholash vositasi Ilova G'da keltirilgan.

ESG salohiyati vaqti-vaqti bilan ko'rib chiqiladi va uning yetarililigi ta'minlanadi, rasmiy ko'rib chiqish o'rta muddatda yoki agar loyiha murakkabligi sezilarli darajada oshsa, amalga oshiriladi.

---

21. Hujjatlash va Yozuvlarni Saqlash

Fond barcha atrof-muhit va ijtimoiy himoya jarayonlari va natijalarining kuchli hujjatlash va tizimli yozuvlarini ta'minlaydi. Investitsiya kompaniyalaridan barcha tegishli atrof-muhit va ijtimoiy baholashlar, kamaytirish rejalarini, ruxsatnomalarni, manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuv hisobotlarini va monitoring natijalarini saqlash talab qilinadi. Ushbu yozuvlar loyihaning yopilishidan keyin kamida besh yil davomida saqlanishi yoki milliy qonunlarga muvofiq saqlanishi kerak.

Barcha E&S hujjatlari Fondning ichki ma'lumotlar boshqaruv tizimida raqamli shaklda saqlanadi va GCF yoki tashqi auditorlar tomonidan so'rovga asosan olinishi mumkin. Davriy auditlar va tasodifiy tekshiruvlar barcha E&S yozuvlari yangilanmagan, to'g'ri va tegishli tarzda arxivlanganligini tekshirish uchun amalga oshiriladi.

---

22. Doimiy Takomillashtirish va ESMSni Ko'rib Chiqish

ESMS yashovchi ramka bo'lib, o'rganilgan saboqlar, tartibga solish muhitidagi o'zgarishlar va yangi eng yaxshi amaliyotlarni hisobga olish uchun muntazam ravishda ko'rib chiqiladi va yangilanadi. Shuningdek, uzluksiz takomillashtirishga bo'lgan sadoqatiga binoan, Fond ESG xodimlar modelini o'rta muddatda yoki portfel kengayishi yoki xavf murakkabligi oshganida tezroq ko'rib chiqadi. Bu ESG funksiyasining ESMSni amalga oshirish va GCFning Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoyalarni saqlash uchun zarur resurslarga ega bo'lishini ta'minlaydi.

Yangilanishlar quyidagilardan xabardor bo'ladi:

- ESMSni amalga oshirish bo'yicha yillik va o'rta muddatli baholashlar;
- Shikoyat mexanizmlari va maslahatlashuvlardan manfaatdor tomonlarning fikrlari;
- GCF siyosatidagi o'zgarishlar va yangilangan himoya talablar;
- Ichki va tashqi auditlar.

Fond Menejeri ko'rib chiqish jarayonini boshqarishga mas'ul bo'lib, zarur bo'lsa tegishli hamkorlar va mutaxassislarni jalb qiladi. ESMSga bo'lgan har qanday muhim o'zgartirishlar GCFga tasdiqlash uchun yuboriladi va jamoatchilikka oshkor qilinadi.

---

23. Ilovalar (Qo'llab-quvvatlovchi Vositalar va Shablonlar)

Quyidagi ilovalar ESMSni izchil qo'llashni qo'llab-quvvatlash uchun shablonlar va yo'riqnomalar taqdim etadi. Ular har bir investitsiya uchun to'liq bajarilishi kerak bo'lmagan. Ularning ishlatilishi har bir investitsiyaning xususiyatlari, o'lchami va xavf toifasiga nisbatan mos bo'ladi va GCF/IFC talablariga muvofiq zarur bo'lganda qo'llaniladi.

GCF oshkor qilish maqsadida, ESMS bu Ilova 6 va uning qo'llab-quvvatlovchi vositalari va shablonlarini (Ilovalar A–R), agar kerak bo'lsa, o'z ichiga oladi, va ushbu to'plam GCFning boshqaruv kengashi tomonidan tasdiqlashdan 30 kun oldin jamoatchilikka oshkor qilinadigan versiya bo'ladi.

Ilovalar bu ESMSga hamrohdir va Fondni amalga oshirishni qo'llab-quvvatlash uchun mustaqil vositalar sifatida mavjud:

- Ilova A: ESG Ro'yxatiga olish;
- Ilova B: Atrof-muhit va Ijtimoiy Skrining va Tasniflash Shabloni;
- Ilova C: Atrof-muhit va Ijtimoiy Due Diligence Hisoboti;
- Ilova D: Istisno Ro'yxati;
- Ilova E: Namuna Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakat Rejasi (ESAP);
- Ilova F: Yer va Ko'chirish bo'yicha Yo'riqnama;
- Ilova G: Investitsiya kompaniyalari uchun Salohiyatni Baholash Vositasi;
- Ilova H: Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar Rejasi Shabloni;
- Ilova I: Shikoyat Mexanizmlari bo'yicha Yo'riqnama;
- Ilova J: Fondning Shikoyat Siyosati (Shikoyat Mexanizmi);
- Ilova K: Atrof-muhit va Ijtimoiy Ta'sirni Baholash bo'yicha Yo'riqnama (ESIA);
- Ilova L: Portfel bo'yilab Atrof-muhit va Ijtimoiy Xavf Tasnifi;
- Ilova M: SEAH uchun CC-ACF Yondoshuvi;
- Ilova N: CC-ACF Portfel Kompaniyalari uchun SEAH va Genderga asoslangan Faoliyatlar bo'yicha Yo'riqnama;
- Ilova O: SEAH Xavfini Skriningdan O'tkazish Ro'yxatiga olish Shabloni va Javob Protokoli;
- Ilova P: Gender Harakat Rejasi Shabloni;
- Ilova Q: Qabilaviy Xalklar Skrinigi va IPP Shabloni;
- Ilova R: Monitoring va Baholash Ko'rsatkichlari Ro'yxati.
- Ilova S: Sektorga xos Boshqaruv Reja Ramkalari.
- Ilova T: Favqulodda Vaziyatlarga Tayyorlik va Javob Rejasi (EPRP) Shabloni.
- Ilova U: Ta'minot Zanjiri Due Diligence Ramkasi.
- Ilova W: Tasodifiy Topilmalar Protsedurasi Shabloni va Yo'riqnama.

Har ikki darajada qo'llanilishi: Ilova H (SEP Shabloni) va Ilova I/Ilova J (GRM yo'riqnomasi va Fond Shikoyat Siyosati) Fond darajasida va Portfel Kompaniyasi darajasida qo'llaniladi – ESS B va C toifalari uchun – loyiha xavfi va kontekstiga mos ravishda.

Ilova C (ESDD Hisoboti) GCF Gap Tahlili va Vaqtga bog'liq Harakat Rejasi modulini o'z ichiga oladi, bu modul GCF mablag'lari mavjud portfel kompaniyalariga tenglashtirilishi yoki ularni joylashtirishda ishlatiladi.

Barcha ilovalar doimiy ravishda ko'rib chiqiladi, GCF yo'riqnomalari va milliy kontekstga mosligi ta'minlanadi. Ular onboarding jarayonida investitsiya kompaniyalariga taqdim etiladi va Fondning xavfsiz hujjat portalida mavjud bo'ladi.

Ilova A ESG Ro'yxatiga olish

Maqsadlar

- Potensial ESG xavflarini dastlabki baholash uchun tegishli ma'lumotlarni taqdim etish;
- Joriy ESG boshqaruvi bo'yicha mavjud hujjatlar va ma'lumotlarni to'plash;
- Ilgari bosqichda har qanday shartnoma buzilish masalalarini imkon qadar aniqlash;
- Saytda due diligence jarayonini boshqarish va xabardor qilish.

Ushbu ro'yxat to'liq emas, va qo'shimcha masalalar holatga qarab aniqlanadi.

Potensial Portfel Kompaniyasi haqida umumiy ma'lumot

Kompaniya nomi

Faoliyat boshlagan yili

Loyiha hududlarining joylashuvi (geografik koordinatalar bilan)

O'tkazilgan faoliyatlar

'No-Go' masalalarini aniqlash

- Istisno Ro'yxati
- Atrof-muhit yoki boshqa qonuniy tartibga solish talablariga muvofiqlikning buzilishi

Agar loyiha har qanday 'No-Go' masalalarini o'z ichiga olganligi haqida kuchli dalillar bo'lsa, loyiha davom ettirilmaydi.

investitsiya uchun ko'rib chiqilmaydi.

Asosiy ESG ma'lumotlari va xavflar

GCF IP Siyosati va barcha IFC ish faoliyati standartlariga asoslangan E&S baholash uchun savol-javob
Asosiy ESG ma'lumotlari va xavflarini baholash uchun E&S masalalari bo'yicha savol-javob anketasini to'ldirish orqali amalga oshiriladi. Bu GCF IP Siyosati va har bir IFC ish faoliyati standartlariga asoslanadi. Qo'shimcha baholash quyidagi savollar asosida amalga oshiriladi.

Tashkilot – IFC PS1

Jihat	Kuzatish/Izoh	Manba
Yuqori rahbariyat asosiy ESG masalalari haqida xabardormi?		
Kompaniyaning ESG Siyosati yuqori rahbariyat tomonidan tasdiqlanganmi?		
ESG uchun mas'ul bo'lgan yuqori menejer mavjudmi?		
Har xil ESG jihatlari uchun xodimlarga maxsus mas'uliyat tayinlanganmi? Sog'liqni saqlash va xavfsizlik, jamoatchilik aloqalari va hokazo. Ushbu xodimlar E&S xavflarini boshqarish uchun tegishli malakaga egami?		

ESMS IFC PS1 talablari asosida amalga oshirilganmi?		
Kompaniya ESIA o'tkazganmi? Bu jamoat uchun mavjudmi?		
E&S ta'sirlari ESAP orqali boshqariladimi?		
Kamaytirish ierarxiasining qo'llanilishi?		

Boshqaruv

Jihat	Kuzatish/Izoh	Manba
Kompaniya Fondning ESG talablari bo'yicha majburiyat bildiradimi?		
Kompaniya faoliyatlari Fondning Istisno Ro'yxatidagi barcha faoliyatlarni istisno qiladimi?		
Kompaniya mahalliy va milliy qonunlarga va tartibga solishlarga muvofiqmi?		
Kompaniya xalqaro konventsiyalarga amal qiladimi?		
Kompaniya yaxshi korporativ boshqaruv va yaxlitlik standartlariga rioya qiladimi? Biznes yaxlitligi AP amalga oshirilganmi?		
E&S ta'sirlari ESAP orqali boshqariladimi?		
Kamaytirish ierarxiasining qo'llanilishi?		

Ta'sir

Jihat	Kuzatish/Izoh	Manba
Kompaniya faoliyatlari energiya, suv yoki qishloq xo'jaligi sohalarida iqlimga moslashishni qo'llab-quvvatlaydimi (masalan, barqaror infratuzilma, samarali sug'orish)	(taxminni taqdim eting)	
Kompaniya faoliyatlari karbonni kamaytirish yoki energiya o'tishiga hissa qo'shadimi (masalan, qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligi yangilanishlari)	(taxminni taqdim eting)	

Kompaniya inklyuziv ish bilan ta'minlash amaliyotlarini namoyish etadimi (gender muvozanati, mahalliy ishga joylashtirish, yoshlarni jalb qilish)		
Loyiha, Qabilaviy Xalklar mavjud bo'lgan yoki ularga umumiy bog'lanish (shu jumladan, mavsumiy foydalanish yoki yashash) joylarini o'z ichiga oladimi, GCF IP Siyosati bo'yicha ularni aniqlashda ishlatiladigan mezonlarga mos ravishda		
Loyiha, agar mavjud bo'lsa, zaif guruhlar va Qabilaviy Xalklar bilan aloqalarni o'z ichiga oladimi		
Kompaniya GHGni kamaytirishga sodiqligini yoki GCF tomonidan tasdiqlangan metodologiyalarni ishlatadi		
Kompaniya tsirkulyar iqtisodiyot amaliyotlarini qo'llaydimi (masalan, resurslarni samarali ishlatish, chiqindilarni kamaytirish, qayta ishlash)		
Kompaniya asosiy xizmatlarga kirishni yaxshilashni qo'llab-quvvatlaydimi (masalan, transport, raqamli, energiya)		
Loyiha manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va oshkor qilish rejalarini mahalliy tillarda o'z ichiga oladimi		
Loyiha, tabiiy boyliklarga, yer foydalanish o'zgarishiga yoki ekotizim buzilishiga ta'sir qiladimi (masalan, stepa, cho'l yoki o'rmon hududlarida)		
Kompaniya mehnat sog'lig'ini saqlash va xavfsizlik (OHS) hamda SEAH xavflarini oldini olish uchun tizimlarga yoki siyosatlariga egami		

Yer sotib olish va majburiy ko'chirish – IFC PS5

Jihat	Kuzatish / Izoh	Manba
Loyiha yer sotib olishni (vaziyatga qarab vaqtinchalik yoki doimiy) o'z ichiga oladimi?		
Insonlarni jismoniy yoki iqtisodiy ravishda ko'chirish, daromad yo'qotish yoki resurslarga cheklangan kirish imkoniyatlari mavjudmi?		
Loyiha hududining rasmiy yoki norasmiy foydalanuvchilari bormi (shu jumladan, noqonuniy yashovchilar, ijarachilar yoki an'anaviy yer foydalanuvchilari)?		

Jihat	Kuzatish / Izoh	Manba
Ko'chirish Harakat Rejasi (RAP) yoki Hayotiy Ta'minotni Qayta tiklash Rejasi (LRP) tayyorlanganmi yoki talab qilinganmi?		
Kompenatsiya choralari va manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlarni hujjatlashtirilganmi?		

Madaniy Meros – IFC PS8

Jihat	Kuzatish / Izoh	Manba
Loyiha madaniy, tarixiy yoki arxeologik ahamiyatga ega bo'lgan hududlar yaqinida yoki ichida joylashganmi?		
Mahalliy jamoalar yoki madaniy organlar har qanday muqaddas joylar, an'anaviy yer foydalanish yoki meros ob'ektlarini aniqladimi?		
Madaniy meros ta'sirini baholash amalga oshirilganmi?		
Tasodifiy topilmalar protseduralari belgilanganmi va pudratchilarga etkazilganmi?		
Loyiha madaniy merosni boshqarish uchun jamoalar bilan aloqalar va foyda taqsimlash choralari o'z ichiga oladimi?		

Xulosa va Dastlabki Xavf Tasnifi

Dastur doirasida potentsial investitsiyalarni atrof-muhit va ijtimoiy skrining qilish loyiha tasnifi va due diligence talablarini ta'sir qilishi mumkin bo'lgan bir qator xavf omillarini aniqlaydi. Bu xavflar ayniqsa Fondning faoliyat yuritadigan mamlakatlari bo'lgan Qozog'iston, O'zbekiston va Mongoliyada muhimdir, chunki bu erda institutlar salohiyati, yer foydalanish tizimlari va ekologik sezgirliklar sezilarli darajada farq qiladi.

Dastlabki skrining asosida, loyiha quyidagi xavf xususiyatlarini o'z ichiga olishi mumkin:

- Mintaqada yangi loyiha turi, shunga o'xshash texnologik yoki sektoriyal domenlarda oldingi misollar yoki tartibga solishning cheklanganligi (masalan, EV infratuzilmasi, sanoatni dekarbonlashtirish);
- Yer egaligi tartiblaridagi noaniqlik yoki qarama-qarshilik, ayniqsa periy-urban Mongoliyada yoki qishloq Qozog'istonda, an'anaviy va rasmiy yer huquqlari o'rtasida potentsial kesishmalar mavjud;
- Qabilaviy Xalklar (GCF IP Siyosatiga asosan tasvirlangan) yoki ko'chmanchi chorvadorlar jamiyatlari, taklif qilingan loyiha hududida yoki yaqinida yashovchi, ular uchun Erkin, Oldindan va Ma'lumotli Rozilik (FPIC) talab qilinishi mumkin;
- Yuqori Himoya Qiymatiga (HCV) ega hududlarga, himoyalangan landshaftlarga yoki muhim yashash joylariga yaqinlik, ayniqsa ekologik sezgir zonalarga joylashgan infratuzilma uchun ahamiyatli (masalan, Mongoliya stepi yoki Qozog'iston o'simliklar hududlari);
- Loyiha hududida yoki uning atrofida yo'qolgan yoki endemik turlar mavjudligi, biyodiversitetni saqlash va yashash joylari buzilishi bilan bog'liq xavotirlar;
- Ijtimoiy atrof-muhit xavflari, noaniq tuproq tuzilmalari, suv yetishmasligi (xususan O'zbekistonda) yoki pestitsidlar, sanoat chiqindilari yoki noto'g'ri oqava suvni tozalash bilan bog'liq ifloslanish xavflari;
- Subpudratchilar yoki norasmiy mehnatga katta tayanish, bu mehnat sharoitlarini, sog'liqni saqlash va xavfsizlikni yoki genderni asoslangan himoyalarni samarali nazorat qilishni qiyinlashtirishi mumkin;
- Kompaniya yoki sektor darajasida avvalgi yirik hodisalar yoki baxtsizliklar tarixi, bu ish joyida sog'liqni saqlash va xavfsizlik (OHS) xavflarini ko'rsatmoqda;
- Atrof-muhit va mehnat tartibga solishlarining zaif amalga oshirilishi, bu muvofiqlikni to'xtatishi yoki obro' va huquqiy xavflarni oshirishi mumkin.

Bu xavf omillarining tabiati, o'lchami va yuzaga kelish ehtimolini hisobga olgan holda, loyiha dastlabki tasniflanadi, IFC Ish faoliyati Standartlari va GCF Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoyalari muvofiq:

B toifasi: O'rtacha xavf, saytga xos, umuman qaytarib bo'ladigan va kamaytirish choralarini amalga oshirish orqali boshqariladigan (CC-ACF bo'yicha eng keng tarqalgan tasnif).

C toifasi: Minimal yoki hech qanday salbiy atrof-muhit yoki ijtimoiy ta'sir.

Yakuni tasnifi ESG due diligence, manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlar, sayt tashriflari, hujjatlar tekshiruvlari va kerak bo'lsa, uchinchi tomon mutaxassislarining fikrlarini olish orqali aniqlanadi.

IFC xavf toifasi	Tasniflanish tavsifi	Qarshi GCF ESS xavf toifasi
A	Potensial muhim salbiy atrof-muhit yoki ijtimoiy xavflar va/yoki ta'sirlar, turli, qaytarib bo'lmaydigan yoki misli ko'rilmagan.	A
B	Potensial cheklangan salbiy atrof-muhit yoki ijtimoiy xavflar va/yoki ta'sirlar, kam, asosan saytga xos, ko'p hollarda qaytarib bo'ladigan va kamaytirish choralarini amalga oshirish orqali osonlik bilan hal qilinadigan.	B
C	Minimal yoki hech qanday salbiy atrof-muhit yoki ijtimoiy xavflar va/yoki ta'sirlar.	C

Asoslantirish / Aniqlangan asosiy xavflar

Due Diligence (DD) uchun reja va byudjet

- Maxsus mutaxassislar ehtiyoji;
- DD va sayt tashriflari uchun kutilgan sana;
- Taxminiy byudjet.

Olingan hujjatlar / Foydalanilgan ma'lumotlar

Umumiy hujjatlar	Ha/Yo'q	Tavsiflar
Yer hujjatlari / ijaraga berish shartnomalari		
Biznes Rejasi va Fizibilite Tadqiqoti		
E&S Siyosati / ESMS		
Atrof-muhitni boshqarish rejalar (EMP)		
Korporativ boshqaruv siyosati / Yaxlitlik rejasi		

Tashkiliy jadval / ESG xodimlari CVlari		
ESG yo'riqnomalari / Sektor siyosatlar		
ISO sertifikatlar / Audit hisobotlar		
HR siyosati va xulq-atvor kodeksi		
Sog'liqni saqlash va xavfsizlik rejasini va protseduralari		
E&S monitoring protseduralari / Avariya ro'yxati		
Yong'inga qarshi xavfsizlik va favqulodda vaziyatlarga javob reja		
Ofat xavfini boshqarish rejas		
EIA / ESIA / ESMP / Tuzatish Harakatlari Rejas		
Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar rejas		
IPP va hujjatlashtirilgan FPIC hujjatlari.		
Shikoyatlarni hal qilish mexanizmi (GRM)		
Atrof-muhit ruxsatnomalari va litsenziyalar		
ESG monitoring va ko'rib chiqish rejas		
Kompaniya yoki loyiha veb-sayti		
Ommaviy axborot vositalari / Matbuot yoritilishi		
Sun'iy yo'ldosh tasvirlari / Xaritalar		
Boshqa qo'llab-quvvatlovchi hujjatlar		

Ilova B Atrof-muhit va Ijtimoiy Skrining va Tasniflash Shabloni

---

Ushbu skrining shabloni taklif qilingan sub-loyihalarni ularning potentsial atrof-muhit va ijtimoiy xavflari va ta'sirlarini baholash orqali tasniflash uchun ishlatiladi. Tasniflash jarayoni GCF Atrof-muhit va Ijtimoiy Himoyalar, GCF IP Siyosati va IFC Ish faoliyati Standartlariga mos keladi.

Loyiha ma'lumotlari

Loyiha nomi:

Joylashuvi:

Amaliyot hamkori / Investitsiya qiluvchi:

Sektor / Texnologiya:

Kutilayotgan boshlanish sanasi:

Skrining ro'yxati

Loyiha quyidagi holatlar bilan bog'liq yoki ularni keltirib chiqarishi mumkinmi (to'g'ri keladigan barcha variantlarni belgilab o'ting):

- Muhim yer sotib olish yoki jismoniy ko'chirish
- Qabilaviy Xalklar yoki an'anaviy yerlar ta'siriga duch kelishi
- Himoyalangan hududlar yoki muhim yashash joylari yaqinida yoki ichida faoliyatlar
- Xavfli moddalardan foydalanish yoki xavfli chiqindilarni ishlab chiqarish
- Muhim mehnat sog'liq va xavfsizlik xavflari
- Norasmiy mehnat yoki bola/mehnatni majburiy ishlatish
- Ekosistem xizmatlari yoki biyodiversitet buzilishi
- Genderga asoslangan diskriminatsiya yoki cheklash xavflari
- Madaniy meros ob'ektlari ta'sirlanishi mumkin
- Potentsial SEAH (seksual eksploatatsiya, zo'rlash yoki ta'qib) xavflari
- Mahalliy jamoalar bilan konflikt xavfi yuqori

Dastlabki xavf tasnifi

- Kategoriya B: O'rtacha xavf (ESMP/ESAP bilan kamaytirilishi mumkin)
- Kategoriya C: Past yoki e'tiborga olishga arzimaydi xavf

Tasniflash uchun asos:

Skriningni amalga oshirgan:

Sana:

Tasniflash asosida keyingi qadamlar

Kategoriya B uchun:

- To'liq ESIA va ESMP talab qilinishi mumkin
- Gender baholash va GAP talab qilinadi
- Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar rejasini (SEP) tayyorlash majburiy

-
- Shikoyatlarni hal qilish mexanizmini (GRM) o'rnatish kerak.

Kategoriya C uchun:

- Soddalashtirilgan ro'yxat va boshqaruv reja
- Skrining hujjatlari saqlanib, topshiriladi
- SEP va asosiy GRM tavsiya etiladi.

Ilova C: Atrof-muhit va ijtimoiy Due Diligence hisobot

Kirish

- ESG jarayoni haqida qisqacha tavsif: sanalar va tashriflar, ishtirok etgan mutaxassislar
- Ko'rib chiqilgan hujjatlar ro'yxati (ilova)
- Intervyu olingan shaxslar ro'yxati (ilova)
- DD jarayonidagi cheklovlarni aytib o'ting
- Baho berilgan yoki tatbiq etilishi mumkin bo'lgan tegishli standartlar:

Standartlar/Talablar	Tatbiq etilishi mumkin	Baho berilgan
GCF IP Siyosati		
IFC Ish faoliyati Standartlari		
Istisno ro'yxati		
ILO Asosiy Konventsiyalari		
Boshqa kredit beruvchilar mezonlari		

Xavf tasnifi

Loyihaning xavf profilini ko'rib chiqish, loyiha turi, hajmi va joylashuvi hisobga olingan holda qisqacha ma'lumot.

- Loyiha tasnifi: B, yoki C qisqacha asos bilan.

IFC xavf toifasi	Tasniflanish tavsifi	Qarshi GCF ESS xavf toifasi
B	Potensial cheklangan salbiy atrof-muhit yoki ijtimoiy xavflar va/yoki ta'sirlar, kam, asosan saytga xos, ko'p hollarda qaytarib bo'ladigan va kamaytirish choralarini amalga oshirish orqali osonlik bilan hal qilinadigan.	B
C	Minimal yoki hech qanday salbiy atrof-muhit yoki ijtimoiy xavflar va/yoki ta'sirlar.	C

Asoslantirish / Aniqlangan asosiy xavflar

Mahalliy va xalqaro qonunlarga muvofiqlik

Mahalliy qonunlar va xalqaro shartnomalarni baholash va ularning talablarini, atrof-muhit agentliklaridan zaruriy tasdiqlarni olish, agar tasdiq berilgan bo'lsa, bajarilishi kerak bo'lgan talablarni ko'rib chiqish.

Qonunchilik	Taqdim etuvchi organ	Tasdiqlash huquqi (mazmun)	Taqdim etish sanasi	Amal qilish muddati	Izohlar

Atrof-muhit va ijtimoiy talablariga muvofiqlik

Atrof-muhit va ijtimoiy xavflarni baholash, IFC Ish faoliyati Standartlariga mos ravishda, va Fondning qo'shimcha E&S talablariga muvofiqlik.

PS1: Atrof-muhit va ijtimoiy xavflar va ta'sirlarni baholash va boshqarish

Asosiy jihatlar (mavjud yoki yangilangan)	Baholash			Izohlar
	Yomon	O'rtacha	Yaxshi	
ES Siyosati				
E&S xavflari va ta'sirlarini aniqlash, shu jumladan				
Asosiy ma'lumotlarni yig'ish				
Alternativ tahlil				
Baholash metodologiyasi / ahamiyat mezonlari				
Kamaytirish choralar				
Iqlim o'zgarishi				
Chegaralararo ta'sirlar				
Kumulativ ta'sirlar				
Biznes va inson huquqlari				
Noqulay yoki zaif guruhlar				
Jins				
Uchinchi tomon ta'siri				
Taminot zanjirlari				

Mintaqaviy, sektoriy yoki strategik baholash				
Boshqaruv dasturi / ESMS				
Tashkiliy quvvat va malakalar				
Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik va javob				
Monitoring tizimi				
Madaniy jihatdan mos manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va foyda taqsimoti rejalari talab qilinadi.				
Manfaatdor tomonlarni tahlil qilish va aloqalar rejasini ishlab chiqish				
Ma'lumotni Oshkor Qilish				
Konsultatsiya / Ma'lumotli konsultatsiya va ishtirok				
Qabilaviy Xalklar				
IPlar mavjudligini aniqlash va skrining qilish				
IPlarga ta'sirni aniqlash (iqtisodiy/ixtisoslashgan/madaniy/atmosferik)				
Oldini olish/kamaytirish/kompensatsiya (kamaytirish ierarxiyasi) va vaqtga bog'liq reja (IPP yoki IP komponentiga ega reja)				
PS1ga mos ravishda aloqalar jarayoni (ICP, madaniy jihatdan mos, vakolatli organlar, yetarli vaqt)				
FPIC so'ralgan va hujjatlashtirilgan - kerak bo'lganda (yerlar/an'anaviy resurslar; ko'chirish; muhim madaniy meros; IP bilimlaridan foydalanish) - GCF IP Siyosatining aniqlanishi va protseduralari bilan mos keladigan				
An'anaviy mulk/so'rovlar bo'yicha FPIC hujjatlari talab qilingan yerlarga va tabiiy resurslar (GCF IP Siyosatiga mos keladigan) uchun; baholash hujjatlari bilan, genderni inklyuziv baholash, huquq ma'lumotlari, kompensatsiya/fayda bo'lish				
IPlarni ko'chirish - oldini olish ustunligi; agar oldini olish mumkin bo'lmasa, FPIC olingan va hujjatlashtirilgan (GCF IP Siyosatiga mos)				
IPlarga ta'sir qiluvchi madaniy meros — oldini olish ustuvorligi; agar oldini olish				

mumkin bo'lmasa, FPIC olingan va hujjatlashtirilgan (GCF IP Siyosatiga mos)				
IP bilimlari/inovatsiya/praktikalarining tijoratdan foydalanilishi - FPIC olingan (GCF IP Siyosatiga mos) + adolatli va teng foyda bo'lish				
Rivojlanish foydalari va yetkazib berish (madaniy jihatdan mos; o'z vaqtida va adolatli)				
Hukumat boshqaruvidagi IP masalalari — mijoz bilan hamkorlik va bo'shliqlarni bartaraf etish choralar				
FPIC jarayoni hujjatlari va kelishuvning isboti				
An'anaviy bilimlar, resurslarni topshirish va boshqaruv (Foyda bo'lishni adolatli taqsimlash, an'anaviy bilimlarni himoya qilish va resurslar bo'yicha qarorlar chiqarish vakolatlari, GCF IP Siyosati va IPPFga mos ravishda mexanizmlar baholash)				
Genderga sezgir siyosatlar baholash (diskriminatsiyaga qarshi, ta'qibga qarshi, teng maosh)" va mavjud imkoniyatlar (masalan, ajratilgan sanitariya, laktatsiya xonalari) va xavfsiz transport				
Hukumat boshchiligidagi manfaatdor tomonlar bilan aloqalar doirasidagi xususiy sektor mas'uliyatlari				
Tashqi aloqalar				
Ta'sirlangan jamoalar uchun shikoyatlarni hal qilish mexanizmi				
Hisobot va oshkoralik				
Ta'sirlangan jamoalar uchun muntazam hisobotlar				

ESMS

- Qaysi mexanizmlar allaqachon mavjud va qaysi biri amalga oshirilayotganini tavsiflang.
- Mavjud hujjatlar: ES Siyosati, ES xavf va ta'sir baholash, boshqaruv dasturlari va monitoring tizimi.
- Yuqori rahbariyat tomonidan tasdiqlash va xodimlarga xabar berish.

ESMSni amalga oshirish uchun tashkiliy quvvat

- Yuqori rahbariyat va xodimlarning rollari va mas'uliyatlari, koordinatsiya, atrof-muhitni boshqarish, sog'liqni saqlash va xavfsizlik va jamoa aloqalari bo'yicha alohida e'tibor bilan.

Madaniy jihatdan mos manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va foyda taqsimoti rejalari talab qilinadi.

- Ta'sirlangan jamoalar va qabilaviy xalqlar bilan aloqalarni aniqlash va jalb etish tartibini tavsiflang

Tashqi aloqalar va shikoyatlarni hal qilish mexanizmlari

- Tegishli manfaatdor tomonlar, ayniqsa ta'sirlangan jamoalar va qabilaviy xalqlar bilan aloqada bo'lish tizimini tavsiflang.
- Aloqa qilish va shikoyatlarni hal qilish mexanizmlarini tavsiflang va baholang.

Hisobot va oshkoralik

- Hisobot tizimini, hisobotning chastotasi va turini tavsiflang.

PS2: Mehnat va Ish sharoitlari

Asosiy jihatlar	Baholash			Izohlar
	Yomon	O'rtacha	Yaxshi	
Inson resurslari siyosati				
Mehnat sharoitlari va ishga qabul qilish shartlari				
Ishchilarning turar joyi				
Ishchilar tashkilotlari				
Diskriminatsiya qilmaslik va teng imkoniyatlar				
Ishdan bo'shatish				
Mehnat shikoyatlarini hal qilish mexanizmi				
Bola mehnati				
Majburiy mehnat				
Kasbiy Sog'liq va Xavfsizlik				
Podratchilarni boshqarish				
Asosiy ta'minot zanjirlariga nazorat				

Inson resurslari siyosati va mehnat munosabatlari

- Ishchilar qonun asosida yuridik shartnomalar va imtiyozlarga ega bo'ladimi: ijtimoiy ta'minot, minimal yosh, ish vaqti, kollektiv shartnoma?
- Agar qonunda bu masala to'xtatilgan bo'lsa, kompaniya kollektiv shartnoma tuzishni yoki 18 yoshgacha bo'lgan ishchilarni ekspluatatsion shakllarda ishga olishni oldini oladimi?
- Shartnomali xodimlar bo'lsa, bu jihatlar bo'yicha oqilona nazorat mavjudmi? Xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar bilan shartnomada atrof-muhit va ijtimoiy jihatlar kiritilganmi?
- Ayollarga va ozchiliklarga teng imkoniyatlar taqdim etiladimi?
- Ish sharoitlari ILOning Asosiy Konventsiyalariga mos keladimi?

Kasbiy Sog'liqni Saqlash va Xavfsizlik

- Ish sharoitlarining xususiyatlari: hosilni yig'ish operatsiyalari, og'ir texnikalardan foydalanish, pestitsidlarni ishlatish va boshqarish.
- Qaysi zaruriy ehtiyot choralar ko'rilgan: o'quvlar, EPI, signalizatsiya, favqulodda vaziyatlar rejalari?
- Qaysilari hisobga olinmagan?
- Sog'liq va xavfsizlik rejasimi mavjud?
- Qaysi turdagi baxtsiz hodisalar va hodisalar ro'yxatga olingan va tegishli ravishda kuzatilgan?

PS3: Resurs Samaradorligi va Ifloslanishni Oldini Olish

Asosiy jihatlar	Baholash			Izohlar
	Yomon	O'rtacha	Yaxshi	
Resurslardan samarali foydalanish				
Suvdan foydalanish va uni davolash				
Ifloslanishni oldini olish				
Zararli moddalar chiqindilari				
Iflojlashgan yer				
Chiqindilarni boshqarish				
Xavfli moddalar boshqarish				
Pestitsidlarni ishlatish va Boshqarish (agar tegishli bo'lsa)				
Har bir pestitsidni alohida to'ldirish kerak (agar tegishli bo'lsa)				

Atrof-muhit ta'siri

- Qaysi potentsial ta'sirlar aniqlangan va ESMSga kiritilgan? Har qanday potentsial ta'sirlar hisobga olinmaganmi?
- Chiqindilar, suv va chiqindilarni boshqarish uchun mos boshqaruv tizimi mavjudmi?

Kimyoviy moddalar ishlatish

- Kimyoviy moddalar xavfsiz ishlatilishini rejalashtirganmi, jumladan qo'llash, saqlash va chiqindilarni yo'q qilish?
- Xalqaro taqiqqa tushgan kimyoviy moddalar ishlatilayotganmi?
- Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti tomonidan yuqori xavfli pestitsidlar ro'yxatiga kiritilgan pestitsidlar ishlatilayotganmi? (agar tegishli bo'lsa)

PS4: Jamoa Sog'ligi, Xavfsizligi va Xavfsizlik

Asosiy jihlatlar	Baholash			Izohlar
	Yomon	O'rtacha	Yaxshi	
Jamoa Sog'lig'i va Xavfsizligi umumiy talablar				
Chang / havo sifati				
Shovqin				
Titrash				
Soyalar / vizual ta'sirlar				
Infrastruktur va uskunalar dizayn va xavfsizlik				
Yo'l harakati va transport				
Ekosistem xizmatlari / tabiiy resurslar bilan bog'liq muammolar				
Xavfli moddalar bilan aloqa				
Kasalliklarga duchor bo'lish (suv)				
Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik va javob				
Sayt xavfsizligi va xavfsizlik				

xodimlari				

Jamoa Sog'lig'i va Xavfsizligi

- Qaysi asosiy sog'liq va xavfsizlik jihatlari aniqlangan (shovqin, chang, baxtsiz hodisalar, xavfli moddalar, suv ifloslanishi), bu jamoalarga ta'sir qilishi mumkin? Har qanday jihatlar hisobga olinmaganmi?
- Mos kamaytirish choralar mavjudmi va ESMSga kiritilganmi?
- Mos shikoyatlarni hal qilish mexanizmlari mavjudmi?

Xavfsizlik xodimlari

- Agar kompaniya xavfsizlik xodimlarini yollagan bo'lsa, loyiha hududidan tashqaridagi odamlar uchun potensial xavfni kamaytirishga mo'ljallangan xavfsizlik choralar mavjudmi?
- Ular Xavfsizlik va Inson Huquqlari bo'yicha Volontyorlik Prinsiplari bo'yicha o'qitilganmi?

PS5: Yerlarni Egallash va Majburiy Ko'chirish

Asosiy jihatlar	Baholash			Izohlar
	Yomon	O'rtacha	Yaxshi	
Loyiha dizayni				
Ko'chirilgan shaxslar uchun kompensatsiya va foyda				
Jamoa bilan aloqalar				
Shikoyatlarni hal qilish mexanizmi				
Ko'chirish / tirikchilikni tiklash rejalashtirish va amalga oshirish				
Jismoniy ko'chirish				
Iqtisodiy ko'chirish				
Davlat boshqaruvidagi ko'chirishda xususiy sektor mas'uliyatlari				

- Yer mulki bo'yicha nizolar mavjudmi?
- Loyiha jismoniy va/yoki iqtisodiy ko'chirishni oldini olish yoki kamaytirish uchun mo'ljallanganmi?
- Agar ko'chirishni oldini olish imkonsiz bo'lsa, ko'chirish yoki tirikchilikni tiklash rejalari mavjudmi? Jarayon ishtirokchilarni va kompaniya tegishli kompensatsiya taklif qiladimi?

PS6: Biodiverstetni saqlash va yashovchi tabiiy resurslarni barqaror boshqarish Resurslar

Asosiy jihatlar	Baholash			Izohlar
	Yomon	O'rtacha	Yaxshi	
Yashash muhiti				
Tabiiy yashash muhiti				
Muqaddam yashash muhiti				
Huquqiy himoyalangan va xalqaro miqyosda tan olingan hududlar				
Tashqi invasiv turlar				
Biodiverstetni hurmat qiladigan yer foydalanish dizayni va rejalashtirish				
Biodiverstetga ta'sir va xavflarni aniqlash				
Kamaytirish ierarxiasining qo'llanilishi				

Yer foydalanish rejasini, tabiiy o'rmonlarni aylantirish va HCV baholashni

- Loyiha yer foydalanishini tavsiflang.
- Loyihada 1994 yildan beri tabiiy o'rmonlarni aylantirish amalga oshirildi yoki loyiha faoliyatlari tabiiy o'rmonlarni aylantirishni ko'zda tutadimi?
- Saqlashga mo'ljallangan hudud bormi?
- Loyiha hududida HCV hududlari aniqlanganmi? Baholash mahalliy manfaatdor tomonlar tomonidan tasdiqlanganmi? Kamaytirish choralar mavjudmi va ularni kuzatish amalga oshiriladimi?

Xavf baholash va kamaytirish ierarxiyasi

- Bu xavflar ESMSga loyiha hajmi va joylashgan hududning biologik qiymati asosida kiritilganmi?
- Kamaytirish ierarxiyasi tamoyili asosida, ayniqsa biodiverstet va ekosistem xizmatlariga ta'sirlar, yashash muhitining yo'qolishi, degradatsiya va parchalanishi va invasiv turlar bo'yicha chora-tadbirlar mavjudmi?
- Ta'sirlangan jamoalar tomonidan biodiverstet va ekosistem xizmatlariga turlicha qiymatlar beriladimi?

PS7: Qabilaviy Xalklar

Asosiy jihatlar	Baholash			Izohlar
	Yomon	O'rtacha	Yaxshi	
IPlar mavjudligini aniqlash va skrining qilish				
IPlarga ta'sirni aniqlash (iqtisodiy/ixtisoslashgan/madaniy/atmosferik)				

Oldini olish/kamaytirish/kompensatsiya (kamaytirish ierarxiyasi) va vaqtga bog'liq reja (IPP yoki IP komponentiga ega reja)				
PS1ga mos ravishda aloqalar jarayoni (ICP, madaniy jihatdan mos, vakolatli organlar, yetarli vaqt)				
FPIC so'ralgan va hujjatlashtirilgan — zarur bo'lganda (yerlar / an'anaviy resurslar; ko'chirish; muhim madaniy meros; IP bilimlaridan foydalanish) — GCF IP siyosati ta'rifi va protseduralariga muvofiq.				
An'anaviy mulk huquqi / an'anaviy foydalanish ostidagi yerlar va tabiiy resurslar, FPIC hujjatlarini talab qiladi (GCF IP siyosatiga muvofiq); baholashga jinsga qarab metodologiya, huquqlar haqida ma'lumot, kompensatsiya / foyda bo'lishni o'z ichiga oladi.				
IPlarni ko'chirish — oldini olishni ustun qo'yish; FPIC olingan va hujjatlashtirilgan (GCF IP siyosatiga muvofiq) agar imkonsiz bo'lsa; PS5 kompensatsiya tamoyillari bilan moslikni saqlash.				
IPlar bilan bog'liq muhim madaniy meros — oldini olishni ustun qo'yish; FPIC olingan va hujjatlashtirilgan (GCF IP siyosatiga muvofiq) agar imkonsiz bo'lsa.				
IP bilimlaridan / innovatsiyalardan / amaliyotlardan tijorat maqsadlarida foydalanish - FPIC olingan (GCF IP siyosatiga muvofiq) + adolatli va teng foyda bo'lish mexanizmlari o'rnatilgan.				
Rivojlanish foydalari va yetkazib berish (madaniy jihatdan mos; o'z vaqtida va adolatli)				
Hukumat boshqaruvidagi IP masalalari — mijoz bilan hamkorlik va bo'shliqlarni bartaraf etish choralar				
FPIC jarayoni hujjatlari va kelishuvning isboti				

PS8 – Madaniy meros

Asosiy jihatlar	Baholash			Izohlar
	Yomon	O'rtacha	Yaxshi	
Madaniy merosning doirasi va ta'rifi (tangible, madaniy qiymatga ega bo'lgan noyob tabiiy xususiyatlar, ba'zi holatlarda tijoratda ishlatilgan ba'zi nomoddiy)				
Qonunlarga rioya qilish + xalqaro tan olingan amaliyotlardan foydalanish; ESMS orqali boshqarish				
Skreening va malakali mutaxassislar tomonidan foydalanish				

Joylashuv/dizaynni sezilarli ta'sirlarni oldini olish uchun; ESMSda tasodifiy topish tartibi				
Ta'sirlangan jamoalar va tegishli hokimiyatlar bilan uzoq muddatli madaniy maqsadlar uchun ishlatilgan meros haqida maslahatlashish				
Jamoaning merosga bo'lgan kirish huquqi (loyiha hududida yoki yaqin atrofda) yoki alternativ kirish				
Qayta tiklanishi mumkin bo'lmagan madaniy merosning olib tashlanishi/ta'siri — kamaytirish ierarxiasini qo'llash (oldini olish → kamaytirish/joyda tiklash → boshqa joyda tiklash → kompensatsiya)				
Qayta tiklanishi mumkin bo'lmagan merosning olib tashlanishi — faqat barcha shartlar bajarilganda (alternativ mavjud emas; loyiha foydalari yo'qotishni qoplaydi; eng yaxshi mavjud texnika)				
Kritik madaniy meros — olib tashlashga/o'zgartirishga/zarar etkazishga yo'l qo'ymaslik; agar imkonsiz bo'lsa, yaxshi niyat bilan muzokara va hujjatlashtirilgan natija bilan ICPdan foydalanish; tashqi ekspertlarni saqlash				
Huquqiy jihatdan himoyalangan meros hududlari/bufor zonalaridagi loyihalar — qo'shimcha choralar (qoidalar/ boshqaruv rejalariga rioya qilish; homiylar/boshqaruvchilar/jamoalar bilan maslahatlashish; saqlash maqsadlarini qo'llab-quvvatlash)				
Nomoddiy merosning tijorat maqsadida foydalanilishi — huquqlar/maqsad/oqibatlar haqida ma'lumot berish; yaxshi niyat bilan muzokara olib borish; adolatli va teng foyda bo'lishi mexanizmlari				

Asosiy topilmalar va bo'shliq tahlili

- Baholashning eng muhim va tegishli jihatlarini umumlashtiring, asosiy xavflarni va ularga javob berish uchun qo'yilgan boshqaruvni baholashni birlashtirib. So'ngra asosiy bo'shliqlarni va kompaniyaning ularni hal qilishga tayyorligi va imkoniyatini tavsiflang.

Aniqlangan asosiy xavflar	Boshqarish Joriy imkoniyatlar	Bo'shliqlar va zaifliklar Yomon	Bo'shliqlar va zaifliklarni hal qilish imkoniyati

---

Ovoz va taklif qilingan ESAP choralari

- Loyihani ekologik va ijtimoiy nuqtai nazardan qo'llab-quvvatlash mumkinligi haqidagi qaror bayonoti. Agar kamchiliklar aniqlangan bo'lsa, qaror amalga oshiriladigan choralarga bog'liq bo'lishi mumkin.
- Kompaniyaga xavflar va bo'shliqlarni hal qilish uchun kerakli choralarga aniqlik kiritish, ularni Ekologik va Ijtimoiy Harakat Rejasi (ESAP) ga kiritish. Imkon qadar, bu choralarga aniq vaqt jadvali, mas'uliyatlar, yakunlanish ko'rsatkichlari va, iloji boricha, taxminiy xarajatlar kirishi kerak.

Ekologik va Ijtimoiy Muvofiqlik Auditi (ESCA) va Mavjud Aktivlar uchun ESDD bo'yicha qo'llanma

Bu qo'llanma mavjud ob'ektlarga, brownfield loyihalariga yoki o'rnatilgan operatsiyalarga ega kompaniyalarga taalluqlidir. Bu IFC Performance Standard 1 va Fondning ESMS due-diligence tartiblarini qo'llab-quvvatlaydi.

Maqsad:

- Mavjud ekologik va ijtimoiy faoliyatni milliy qonunlarga, IFC Performance Standards va Fondning ESG talablariga qarshi baholash;
- Tarixiy yoki davom etayotgan muvofiqlikni buzishlar va meros bo'yicha majburiyatlarni aniqlash;
- To'g'ri chora-tadbirlarni tavsiya qilish, Ekologik va Ijtimoiy Harakat Rejasi (ESAP) orqali.

ESCA / ESDD hisobotining tipik tuzilmasi:

- Ijrochi Xulosa va Maqsadlar
- Loyiha / Ob'ekt haqida umumiy ma'lumot
- Huquqiy va Institutiyal Doiralarni ko'rib chiqish
- Tarixiy faoliyatlar va meros bo'yicha majburiyatlar
- Milliy E&S Talablari bilan Muvofiqlikni baholash
- IFC Performance Standards (PS1–PS8) bilan muvofiqlikni baholash
- Xavf va Bo'shliqni aniqlash (ekologik, kasbiy, jamoa, SEAH va boshqalar)
- To'g'ri Harakatlar Rejasi (mas'uliyatlar, vaqt jadvali, byudjet)
- Monitoring va Hisobot Talablari
- Xulosa va tavsiyalar

Chiqarish:

ESCA / ESDD hisobotida topilmalar, fotografik dalillar va ustuvor ESAP matritsasi bo'lishi kerak. Agar sezilarli darajadagi muvofiqlik buzilishi yoki meros bo'lib qolgan ifloslanish aniqlansa, Portfolio Kompaniyasi, mablag' chiqarilishidan oldin tuzatuvchi chora-tadbirlarni tasdiqlash uchun mustaqil maslahatchi jalb qilishi kerak.

Ilova D: Istisno ro'yxati

Fond, ekologik va ijtimoiy xavf toifasi A bo'lgan kompaniyalarga sarmoya kiritmaydi. Potentsial investitsiyalar faqat ekologik va ijtimoiy xavf toifasi B yoki C bo'lgan kompaniyalar bo'lishi mumkin.

Fond quyidagi mahsulotlar, moddalarga yoki faoliyatlarga kiritilgan kompaniyalarga sarmoya kiritmaydi:

- E&S xavfi toifasi A bo'lgan mahsulotlar va xizmatlar bilan ishlaydigan biznes modellari, E&S xavfi toifasi A bo'lgan faoliyatlar bilan shug'ullanadigan bizneslar yoki E&S toifasi A bo'lgan rekordlarga ega bo'lgan bizneslar
- Har qanday mahsulot yoki faoliyatni ishlab chiqarish, foydalanish yoki savdosini amalga oshirish, agar bu mezonlarga muvofiq bo'lsa, qabul qilinmagan yoki xalqaro konventsiyalar va bitimlarga rioya qilinmaydigan faoliyatlar, masalan, farmatsevtika, pestitsidlar/herbitsidlar, ozon qatlamiga zarar etkazuvchi moddalar, PCB moddalari, yovvoyi hayvonlar yoki CITES tomonidan boshqariladigan mahsulotlar;
- Spirtli ichimliklar ishlab chiqarish yoki savdo qilish (pivo va vino bundan mustasno);
- Tamaki ishlab chiqarish yoki savdo qilish;
- Uyushma yoki kazino faoliyatlari, qimor o'yinlari va shunga o'xshash tadbirlar;
- Asbest tolalarini ishlab chiqarish yoki savdo qilish;
- Oqibatida 2,5 km uzunlikdagi tarmoqdan foydalanib, dengiz muhitida drift tarmog'ida baliq ovlash;
- Zararli yoki ekspluatatsiya qiluvchi majburiy mehnat/yosh bolalar mehnatini ishlab chiqarish yoki savdo qilish;
- Tropik mo'ynali o'rmonlarda tijorat o'rmon kesish operatsiyalari;
- Zararli kimyoviy moddalar, yuqori miqdordagi kimyoviy moddalar ishlab chiqarish, savdo qilish, saqlash yoki transport qilish yoki tijorat miqyosida xavfli kimyoviy moddalar ishlatish. Xavfli kimyoviy moddalar, shu jumladan, benzin, kerosin va boshqa neft mahsulotlarini o'z ichiga oladi;
- Indigenous Peoples tomonidan egalik qilinadigan yoki tartibga solingan yerni o'zgarishlar bilan bog'lash, to'liq hujjatlashtirilgan ruxsatsiz o'rnatish;
- Yashil va/yoki tabiat resurslarining o'zgartirilishi yoki ifloslanishi natijasida amalga oshiriladigan operatsiyalar (masalan, yer va suv);
- Genetik jihatdan o'zgartirilgan organizmlar (GMO);
- Jismoniy va iqtisodiy ko'chirilishga olib keladigan faoliyatlar;
- Xalqaro Mehnat Standartlarini buzish, ILO yoki FAOning Iqlimni Moslashtirish Agrosanoat Tizimi doirasida belgilangan;
- Kritik yovvoyi hayot va o'rmon resurslariga zarar etkazilishi yoki jadal rivojlanmagan holatda bo'lsa;
- Chegaralararo chiqindilar va chiqindi mahsulotlarining savdosi, agar Basel Konventsiyasi va unga tegishli me'yorlarga muvofiq bo'lmasa;
- Pornografiya yoki prostitutsiya bilan bog'liq har qanday biznes;
- Muhim madaniy merosni o'zgartirish, shikastlash yoki olib tashlash bilan bog'liq har qanday faoliyat;
- Irqiy yoki anti-demokratik axborot vositalarini ishlab chiqarish va tarqatish yoki aholining bir qismini diskriminatsiyalash maqsadida axborot vositalarini ishlab chiqarish va tarqatish;

-
- Olmos qazib olish va olmoslarni tijoratlashtirish, agar mezbon mamlakat Kimberley yoki boshqa shunga o'xshash xalqaro kelishuvlarga (haqiqiy yoki yaratilishi kerak) rioya qilmasa, shuningdek o'xshash qazib olish resurslari bo'yicha;
  - Barcha konchilik, mineral qazib olish, qayta ishlash va transport faoliyatlari;
  - Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Yevropa Ittifoqi va/yoki Frantsiyaning cheklovlariga duchor bo'lgan har qanday sektor yoki xizmat;
  - GMO (Genetik jihatdan o'zgartirilgan organizm) urug'lari yoki transgenik bog'dorchilik ekinlarining ishlab chiqarilishi, ishlatilishi, savdosi yoki tarqatilishi bilan bog'liq har qanday faoliyat;
  - Qaytarilmas ravishda yerlarni ko'chirish va sotib olishni ko'rsatadigan va isbotlagan har qanday faoliyat;
  - Yillik CO2 ekvivalentida bir million tonnadan ortiq bo'lgan issiqxona gazlari chiqaradigan investitsiyalar;
  - Kömir, neft va gazdan ishlovchi issiqlik stansiyalari, qazib olish, ishlab chiqarish va maxsus transport faoliyatlari, yoki fosil yoqilg'ilarni ishlatadigan inshootlar bilan bog'liq har qanday infratuzilma;
  - Kömir, neft va gaz (an'anaviy va an'anaviy bo'lmagan) qazib olish va ishlab chiqarish faoliyatlari yoki faqat ushbu materiallarni transport qilishga bag'ishlangan har qanday operatsiyalar;
  - Fosil yoqilg'ilar manbalaridan elektr energiyasi ishlab chiqarish, saqlash, ishlab chiqarish va qazib olish uchun inshootlar bilan bog'liq infratuzilma, agar tegishli inshoot yillik CO2 ekvivalentida bir million tonnadan ortiq issiqxona gazlarini chiqaradigan bo'lsa;
  - Infratuzilma inshootga bog'langan bo'lsa, agar quyidagi ikki shart bajarilsa: infratuzilma, agar fosil yoqilg'i inshooti bo'lmaganida qurilmagan bo'lar edi; va fosil yoqilg'i inshooti o'zi bu infratuzilmasiz iqtisodiy jihatdan yashashga qodir emas edi.

Ilova E: Namuna Ekologik va Ijtimoiy Harakatlar Rejasi (ESAP)

Ushbu namuna Ekologik va Ijtimoiy Harakatlar Rejasi shabloni subloyiha baholash davomida aniqlangan ekologik va ijtimoiy xavflarni boshqarish uchun kerakli struktura va asosiy elementlarni belgilaydi. Har bir ESAP loyiha konteksti, sektori va xavf darajasiga mos ravishda tayyorlanishi kerak.

Loyiha nomi:

Loyiha nomini bu yerga kiriting

Amaliyot hamkori / Investitsiya qiluvchi:

Tashkilot nomini kiriting

ESAP tayyorlash sanasi:

DD/MM/YYYY

Ekologik va ijtimoiy xavflar va ularni yengillashtirish choralari

Xavf / Ta'sir	Yengillashtirish choralari	Mas'ul shaxs	Vaqt jadvali (misol)	Byudjet / Taxminiy xarajatlar
Qurilish ishlari natijasida shovqin	Ish soatlarini cheklash; past shovqinli uskunalardan foydalanish	Shartnoma olingan	Q2–Q3 202X	
Mahalliy jamoaga ta'sir	Jamoa bilan maslahatlashuv va belgilarni joylashtirish	Loyihalar menejeri	Q2 202X	
Jinsiy tenglik inobatga olinmagan	Ayollarni qaror qabul qilish jarayonlariga va ish kuchiga jalb qilish	HR bo'limi	Loyihaning boshlanishi	

Izoh: ESAP yashovchi hujjat bo'lishi kerak, monitoring va baholash natijalari asosida muntazam yangilanadi.

Ilova F: Yer Sotib Olish va Ko'chirish Ramkasi (LARF) va Ko'chirish Harakatlar Rejalarini (RAPs) tayyorlash bo'yicha qo'llanma

---

LARFning asoslantirish

Ushbu ilova faqat Yer Sotib Olish va Ko'chirish Ramkasi (LARF) sifatida xizmat qilmaydi, balki IFC Performance Standard 5 va GCF Ekologik va Ijtimoiy Himoya talablariga mos ravishda maydon-ga mos Ko'chirish Harakatlar Rejalarini (RAPs) ishlab chiqish uchun batafsil protseduralar qo'llanmasi va shablonini taqdim etadi. RAP shabloni va qo'llanmasi ushbu ilovada yer sotib olish yoki ko'chirish ta'sirlarini keltirib chiqaradigan barcha Portfolio Kompaniyalari tomonidan qo'llaniladi.

Yer Sotib Olish va Ko'chirish Ramkasi operatsiyalarni amalga oshirgan Portfolio Kompaniyasidan kelib chiqqan holda, yer sotib olish va ko'chirishning potentsial xavflari va ta'sirlarini skrinlash, baholash, kompensatsiya qilish va boshqarish jarayonini belgilaydi. Maxsus joylar va operatsiyalarning foydalanuvchi jamoalari aniq va batafsil belgilanganidan so'ng, LARF tegishli himoya talablari asosida aniq Yer Sotib Olish va Ko'chirish Rejasiga (LARP) kengaytirilishi kerak.

LARF operatsiyalarni amalga oshirishda, yer sotib olish va/ yoki ko'chirish va ta'sirlangan odamlarning yashash tarzini yo'qotish holatiga olib keladigan har qanday operatsiyalarni ta'minlash uchun zarur bo'lgan fonni taqdim etadi, shuningdek, milliy qonunlar va Fondning ESG talablariga rioya qiladi.

Yer sotib olish va ko'chirish ta'sirlarini keltirib chiqaradigan har bir operatsiya uchun LARP tayyorlanadi.

LARF ta'sirlangan shaxslarni ko'chirishni loyihani amalga oshirish davomida rejalashtirish uchun dizayn mezonlarini, huquqiy kontekstni, LARP tayyorlash jarayonini, uning mazmuni va bajarilish jarayonini va nihoyat zarur bo'lgan institutsional tashkilotni ta'riflaydi.

LARF maqsadi

Yer sotib olish va majburiy ko'chirish odamlarni ularning ishlab chiqarish aktivlari, madaniy joylar va daromad manbalariga, masalan, yer, yaylovlar, boshqa aktivlarga zarar yetkazadigan operatsiyalardan kelib chiqqan holda ko'chirishni anglatadi. Majburiy ko'chirishni ixtiyoriy ko'chirishdan farqlantiradigan jihat shundaki, bu odamlar ko'chirishning boshlovchilari bo'lmaydi, chunki ular ko'chirishlarini istamaydigan odamlar hisoblanadi.

Portfel kompaniyasining turli operatsiyalarining amalga oshirilishi, yerlarni olish va ta'sirlangan shaxslarning yer, ekinlar, uy-joylar va boshqa tuzilmalar hamda turmush darajasidagi yo'qotishlar uchun kompensatsiya talab qilishni ta'minlash uchun majburiy ko'chirishga oid ekologik va ijtimoiy xavfsizlik choralari ishga solishi mumkin.

LARFning maqsadi, yer olish, kompensatsiya va ko'chirish zaruratini to'g'ri hal qilish, shuningdek Portfel kompaniyasining operatsiyalari amalga oshirilganda ta'sirlangan shaxslar uchun yer, ekinlar, uy-joylar va turmush darajasidagi yo'qotishlar uchun kompensatsiya va ko'chirishni ta'minlashdir.

LARFning maqsadlari

LARFning umumiy maqsadi loyiha amalga oshirilishi davomida yer olish, kompensatsiya va ko'chirishga oid xavf va ta'sirlarni qanday hal qilish bo'yicha yo'riqnomani taqdim etishdir. LARF, ko'chirishni oldini olishni ta'minlaydi va agar bu mumkin bo'lmasa, ko'chirilgan va ko'chirilgan shaxslarni ularning yo'qotishlari uchun almashtirish narxida kompensatsiya berishni, loyihadan yaratilgan foydalarga ulanish imkoniyatlarini taqdim etishni va ko'chirish saytidagi ko'chirish va o'tish davrida yordam ko'rsatishni ta'minlaydi.

LARFning aniq maqsadlari quyidagilardir:

1. Loyihaning operatsiyalari amalga oshirilishi uchun yer olishni imkon qadar minimal qilish, agar bunday yer olish yoki loyiha bilan bog'liq faoliyatlar ijtimoiy zararli ta'sirlarga olib kelishi mumkin bo'lsa;
1. Yer olish zarur bo'lganda, bu davom etayotgan dasturlar sifatida amalga oshirilishini ta'minlash, odamlar loyihadan foyda olish imkoniyatlarini yaratish;
2. Ta'sirlanadigan yoki ko'chiriladigan shaxslar bilan ma'noli maslahatlashuvni ta'minlash;
3. Loyihaning amalga oshirilishi ta'siridan odamlarning turmush tarzini yaxshilash yoki kamida loyihadan oldingi darajaga qaytarish uchun yordam ko'rsatish;
4. Ko'chirish faoliyatlarini rejalashtirish, amalga oshirish, monitoring va baholashda turli tomonlarning roli va mas'uliyatlarini aniqlash;
9. Loyihaviy faoliyatlar tomonidan ta'sirlangan jamoalar o'rtasida tazyiqni bartaraf etish
10. va loyiha ta'siridagi jamoalar/oilalarga bosimni kamaytirish.

LARFning operatsion maqsadi, loyiha ta'siriga uchragan shaxslar zararli ijtimoiy ta'sirlardan qochish uchun ko'chirish/ko'chirish operatsiyalarini amalga oshiradigan manfaatdor tomonlarga yo'riqnomani taqdim etishdir. LARFning maqsadli guruhleri loyihaning operatsiyalarini amalga oshirishga tegishli bo'lgan barcha manfaatdor tomonlarni o'z ichiga oladi. Bu, loyiha ta'siriga uchragan shaxslar, hamjamiyatlar va kerakli hollarda NNTlarni o'z ichiga oladi.

Yer olish va ko'chirish xavflari va muammolari bilan bog'liq huquqiy va boshqaruviy tizimlar, loyiha operatsiyalari amalga oshiriladigan mamlakatlarning turli qonunlaridan hamda Fond ESG talablaridan iboratdir (bu o'z ichiga Fondning investorlari uchun ESG standartlarini ham oladi). Operatsiya darajasida va LARFni shakllantirishda, turli huquqiy va siyosiy talablarning mosligini aniqlash uchun bo'shliqni baholash o'tkazish juda muhimdir, bu esa yer olish va ko'chirishga oid xavflarni hal qilish uchun eng qat'iy talablarni qabul qilishga yo'naltirilgan. Huquqiy va boshqaruv tizimini solishtirishning asosiy sohalari quyidagilarni o'z ichiga oladi: yo'qolgan aktivlarni kompensatsiya qilish, ta'sirlangan odamlarga yashash va turmush tarzini yaxshilash yoki kamida loyihadan oldingi darajaga qaytarish uchun yordam ko'rsatish, maslahatlashuv va shikoyatlarni hal qilish, censu va mulk ro'yxati, kesish sanalari, kompensatsiya vaqti, zaif hamjamiyatlar, monitoring va bajarilish.

Mamlakat darajasida huquqiy va boshqaruv tizimini aniqlashda muhim jihat yer olish va yer olish jarayonlari, ta'sirlangan odamlarni ko'chirish jarayonlari, yer egaligi tizimi, an'anaviy huquqlar va yerlarning an'anaviy mulkiga oid maxsus kontekstidir.

Milliy talablar bilan birga, subloyihalar shuningdek Fondning ESG talablariga ham mos kelishi kerak. IFCning Yer olish va majburiy ko'chirishga oid PS5 talabi, loyiha bilan bog'liq yer olish va yer foydalanish cheklovlarining hamjamiyatlar va bu yerlarni foydalanuvchi shaxslarga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini tan oladi. Ushbu standart quyidagi maqsadlarga ega:

1. Yer olishdan qochish, va agar qochish mumkin bo'lmasa, boshqa loyiha dizaynlarini o'rganish orqali ko'chirishni minimal qilish;
2. Majburiy ko'chirishdan qochish;
3. Yer olish yoki yer foydalanish cheklovlaridan kelib chiqadigan salbiy ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirlarni oldini olish yoki, agar qochish mumkin bo'lmasa, minimallashtirish: (i) yo'qolgan aktivlar uchun almashtirish narxida kompensatsiya berish va (ii) ko'chirish faoliyatlari, ta'sirlanganlarning ma'lumoti, maslahatlashuvi va xabardor ishtirokini ta'minlash orqali amalga oshirilishini ta'minlash;
4. Ko'chirilgan shaxslarning turmush tarzini yaxshilash yoki tiklash;
5. Ko'chirilgan shaxslarning yashash sharoitlarini yaxshilash, ko'chirish saytlarda xavfsiz uy-joy ta'minlash orqali.

IFC PS 5dagi majburiy ko'chirish, jismoniy ko'chirish (ko'chirish yoki boshpanasiz qolish) va iqtisodiy ko'chirishni (yerlarni yoki aktivlarga kirishning yo'qolishi natijasida daromad manbalari yoki turmush vositalarining yo'qolishi) anglatadi. Loyiha bilan bog'liq yer olish tufayli, bu ko'chirish majburiy hisoblanadi.

Majburiy ko'chirishga tegishli shaxslar yoki hamjamiyatlar yer olishni rad etish huquqiga ega bo'lmasalar, bu ko'chirishga olib keladi. Agar bu mumkin bo'lmasa, ta'sirlangan shaxslar va qabul qiluvchi hamjamiyatlar bo'yicha salbiy ta'sirlarni kamaytirish uchun tegishli choralar ehtiyotkorlik bilan rejalashtirilishi va amalga oshirilishi kerak.

Kompensatsiya tizimi

LARP, Portfel kompaniyasining aniq operatsiyalari uchun tayyorlanadigan va yer olish hamda ko'chirish xavf va ta'sirlarini keltirib chiqarishi mumkin deb baholangan operatsiyalar uchun, yer yoki resurslarga kirish huquqini o'z ichiga olgan yer yoki aktivlarning yo'qolishi uchun to'lovni ta'minlovchi kompensatsiya tizimini belgilash kerak bo'ladi. Kompensatsiya stavkalarini belgilash va turmush tarzini tiklash choralarini ishlab chiqishda, mustaqil baholovchi mutaxassis va/yoki malakali mustaqil E&S ko'chirish mutaxassisi jalb qilinadi, bu esa adolatli almashtirish qiymatini va mos turmush tarzini tiklash rejasini ta'minlashga yordam beradi, ayniqsa murakkab yoki muhim ta'sirlar uchun.

Kompensatsiya tizimi quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. Ko'chirish uchun shaffof, adolatli va o'z vaqtida kompensatsiya ta'minlash (yerni tozalash yoki yer olishdan oldin), shu jumladan milliy qonunlarga va qo'llaniladigan standartlarga muvofiq aktivlar uchun kompensatsiya;
2. Yo'qolgan aktivlarni to'liq almashtirish qiymatida kompensatsiya qilish;
3. Loyihadan ta'sirlangan shaxslar va mahalliy hamjamiyatlarning turmush tarzini va farovonligini tiklash, shunda ularning farovonligi kamida ko'chirishdan oldingi shartlarga teng bo'lishi yoki ular yaxshilanadi.

LARP, ta'sirlangan shaxslar turini (masalan, yer egalari, ijarachilar, rasmiy mulk huquqi bo'lmagan o'rmon foydalanuvchilari, doimiy va no-doimiy infratuzilma egalari, turmush o'rni va resurslarga kirishni yo'qotishi mumkin bo'lgan odamlar va boshqalar) va ularning kompensatsiya huquqlarini taqdim etadi.

LARP, shuningdek, ta'sirlangan shaxslarning kompensatsiya olish huquqini belgilaydi, masalan, rasmiy huquqiy huquqlarni hisobga olish, ijaraga olingan huquqlar, huquqsiz huquqlar, kesish sanasidan keyin kelganlar va boshqalar.

Kompensatsiya Rejalashtirish

LARP, shuningdek, kompensatsiya stavkalarini almashtirish qiymatida belgilash va yer olishning qo'shimcha ta'sirlarini kamaytirish choralarini, shu jumladan turmush tarzini tiklash tashabbuslarini va zaif shaxslar uchun yordam choralarini belgilashni o'z ichiga oladi.

Kompensatsiya stavkalarini belgilashda mustaqil baholovchi mutaxassis, subloyihalar hududidagi ta'sirlangan yerlar, ekinlar va boshqa iqtisodiy aktivlarning bozor qiymatlari bo'yicha maslahatlar berishi mumkin.

Kompensatsiya usuli

Shaxsiy va uy xo'jaligi kompensatsiyalari naqd pulda, moddiy ko'rinishda va/yoki bilimlar va ikkala erkak va ayol va kattalar yoki boshqa tegishli manfaatdor tomonlar ishtirokida yordam orqali amalga oshiriladi. Kompensatsiyaning turi shaxsiy tanlov bo'ladi, ammo har qanday yo'qotishlar 20% dan ortiq bo'lsa, moddiy kompensatsiyani qabul qilish muhimligini va afzalliklarini ta'kidlashga harakat qilinadi. Shuni ta'kidlash kerakki, agar ta'sirlangan shaxslar uchun zarur bo'lgan yerlar loyiha ishlari tomonidan olib qo'yilgan yoki o'lchami kamaytirilgan bo'lsa, afzal ko'rilgan kompensatsiya shakli boshqa joyda teng yer, ya'ni yer uchun yer taklif qilishdir. Agar bunday yer mavjud bo'lmasa, naqd to'lovni amalga oshirish mumkin, garchi bunday hollarda naqd kompensatsiya afzal ko'rilgan kompensatsiya shakli bo'lmasa ham. Shuni ta'kidlash kerakki, naqd kompensatsiya faqat yer yoki boshqa yo'qolgan aktivlar bo'yicha ta'sir hududida bozor mavjud bo'lsa ma'qul. Agar fermerga yangi yer olish imkoniyati bo'lmasa, naqd kompensatsiyani taklif qilish qabul qilinmaydi.

LARP tayyorlashning boshqa muhim elementlariga ta'sirlangan shaxslarni xabardor qilish jarayoni, censuz va aktivlar hujjatlari, kompensatsiya bo'yicha kelishuvlar va shartnomalarga kiritish, hamda ta'sirlangan shaxslar uchun kompensatsiyalarni taqdim etish mexanizmi kiradi.

Turmush Tarzini Tiklash

Portfel kompaniyasining faoliyati, shuningdek, mahalliy hamjamiyatlarning resurslarga kirishini ta'sir qilib, turmush tarzining yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

LARF, shuningdek, ko'chirish jarayoni natijasida zaif loyiha ta'sirlangan shaxslarga potentsial salbiy ta'sirlarni oldini olish va kamaytirish uchun turmush tarzini tiklash strategiyasini o'z ichiga olishi kerak.

Turmush tarzini tiklashni rejalashtirishni boshqaruvchi asosiy tamoyillar

Turmush tarzini tiklashning barqaror yondashuvi quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. Turmush tarzlari ko'p qirrali strategiyalar bo'lib, shuning uchun daromadni tiklash va hamjamiyatni qo'llab-quvvatlash tarmoqlarini qayta tiklash uchun yondashuvlarning kombinatsiyasi talab etiladi;
2. Maqsadli foydalanuvchilarning rejalashtirish va qaror qabul qilishda faol ishtiroki, taklif etilgan yordamning mahalliy haqiqatlar va ustuvorliklarni aks ettirishini ta'minlash uchun;
3. Ta'sirlangan shaxslarga tanlovlar taqdim etilishi kerak, shunda ular o'z uy xo'jaliklarining qanday qilib turmush tarzini tiklash imkoniyatlaridan eng yaxshi foyda olishini mustaqil ravishda aniqlay olishadi;
4. O'tish yordamlari zarur, ammo aniq to'lov huquqi va tugash nuqtalari talab etiladi;
5. Kapitalni rivojlantirish turmush tarzini tiklash faoliyatlariga kiritilishi kerak, shu jumladan qishloq xo'jaligi amaliyotlari bo'yicha ko'nikmalarni rivojlantirish. Kapitalni rivojlantirish ayollar, erkaklar, yoshlar va zaif guruhlarning ko'nikmalarni rivojlantirishga nisbatan turli ehtiyojlarini e'tiborga oladi.

Rejalarda turmush tarzini tiklashni integratsiya qilish

Salbiy ta'sirlarning potentsiali va kattaligini tan olish va turmush tarzini tiklash imkoniyatlarini ishlab chiqish uchun quyidagi yondashuvlarni ko'rib chiqish mumkin:

1. Zaif ta'sirlangan aholi uchun turmush tarzini tiklash ta'sirlangan shaxslar tomonidan egallangan ekologik sharoitlar, turmush tarzi va ijtimoiy-madaniy xususiyatlarga asoslanishi kerak;
2. Turmush tarzini tiklash loyihadan ta'sirlangan shaxslarga mustaqil ravishda shunga o'xshash yoki yanada yaxshi turmush tarzini qo'llab-quvvatlashga imkon berishi kerak. Muhim narsa shundaki, yer olish va ko'chirish jarayoni loyihaga bog'lanishga olib kelmasligi kerak, bu kelajakda ko'proq muammolarni keltirib chiqarishi mumkin;
3. Turmush tarzini tiklash har bir uy xo'jaligi tomonidan egallangan zaiflik xususiyatlari va potentsial turmush tarzini tiklash aktivlari manbalariga qaratilgan bo'lishi kerak;
4. Har ikkala hamjamiyat vakillarini, loyiha ta'siriga uchragan shaxslar va mezbon aholi, ko'chirish jarayonida va undan keyin yuzaga kelishi kutilayotgan nizolarni hal qilish uchun maslahatlashuv jarayonida ishtirok etishga jalb qilish.

Yer olish va ko'chirish harakatlari reja (LARP)

Agar Portfel Kompaniyasining faoliyati aniq bir LARPni talab qilsa, keng qamrovli LARPda kiritilishi kerak bo'lgan tarkibni IFoC Performance Standards Guidance Notes asosida quyida taqdim etiladi:

1. Loyiha ta'rifi: Loyihaning umumiy ta'rifi va loyiha hududining aniqlanishi.
2. Potentsial ta'sirlar: Ko'chirishga olib keladigan loyiha tarkibiy qismi yoki faoliyatlarni aniqlash;
  - Bunday tarkibiy qism yoki faoliyatning ta'sir zonasi;
  - Ko'chirishni oldini olish yoki kamaytirish uchun ko'rib chiqilgan alternativalar; va
  - Loyihani amalga oshirish davomida ko'chirishni minimallashtirish uchun tashkil etilgan mexanizmlar.
3. Ma'lumotlar va amalga oshirilgan tadqiqotlar: Ko'chirish dasturining asosiy maqsadlari va ko'chirishni rejalashtirish/amalga oshirishga yordam beradigan tadqiqotlar haqida qisqacha ma'lumot, masalan, censuz so'rovnomalari, ijtimoiy-iqtisodiy tadqiqotlar, yig'ilishlar, sayt tanlash tadqiqotlari va boshqalar.
4. Regulyatorlar asoslari: Mehmon mamlakatning tegishli qonunlari, boshqa siyosatlar va protseduralar, ishlash standartlari.
5. Tashkiliy asoslar: Siyosiy tuzilma, NNTlar.

-
6. Aloqa va manfaatdor tomonlarni jalb qilish: Ko'chirishni rejalashtirish bilan bog'liq jamoatchilik maslahati va oshkor qilish haqida qisqacha ma'lumot, shu jumladan ta'sirlangan uy xo'jaliklari, mahalliy va/yoki milliy hokimiyatlar, tegishli CBOlar va NNTlar, va boshqa aniqlangan manfaatdor tomonlar ro'yxatini, amalga oshirilgan jarayonni (yig'ilishlar, guruhlar va boshqalar), ko'tarilgan masalalarni, berilgan javoblarni, muhim shikoyatlarni (agar mavjud bo'lsa) va ko'chirishni amalga oshirish davomida davom etadigan aloqalar rejasini o'z ichiga olishi kerak.
  7. Ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlar: Loyiha tayyorlashning dastlabki bosqichlarida va potentsial ko'chirilgan odamlarni jalb qilgan holda amalga oshiriladigan ijtimoiy-iqtisodiy tadqiqotlar natijalari, uy xo'jaliklari va censuz so'rovnomasining natijalari, zaif guruhlar haqida ma'lumot, turmush tarzlari va yashash darajalari, yer mulki va uzatish tizimlari, tabiiy resurslardan foydalanish, ijtimoiy o'zaro ta'sir, ijtimoiy xizmatlar va jamoat infratuzilmasi.
  8. Malakalilik: Ta'sirlangan shaxslarni va ular uchun kompensatsiya va boshqa ko'chirish yordamlariga malakalilikni aniqlash, shu jumladan tegishli to'xtash sanalari.
  9. Yo'qotishlarning baholanishi va kompensatsiya: Yo'qotishlarni baholashda ishlatilgan metodologiya, ularning almashtirish narxini aniqlash; va mahalliy qonunlar bo'yicha taklif qilingan kompensatsiyaning turlari va darajalari hamda yo'qolgan aktivlar uchun almashtirish narxiga erishish uchun zarur bo'lgan qo'shimcha choralar tavsifi.
  10. Ko'chirishning miqdori: Ta'sirlangan odamlar, uy xo'jaliklari, inshootlar, jamoat binolari, bizneslar, dalalar, cherkovlar va boshqalar sonining qisqacha tavsifi.
  11. Huquqiy huquqlar asoslari: Ta'sirlangan shaxslarning barcha toifalari va ularga qanday variantlar taqdim etilganini ko'rsatish, afzalroq tarzda jadval shaklida.
  12. Turmush tarzini tiklash choralari: Ko'chirilgan shaxslarning turmush tarzini yaxshilash yoki tiklash uchun foydalaniladigan turli chora-tadbirlar.
  13. Ko'chirish joylari: Saytni tanlash, saytni tayyorlash, ko'chirish, ko'chirish uchun ko'rib chiqilgan alternativ saytlar va tanlangan saytlarning izohi, mezbon hamjamiyatlarga ta'siri.
  14. Turar-joy, infratuzilma va ijtimoiy xizmatlar: Turar-joy, infratuzilma (masalan, suv ta'minoti, yo'llar), va ijtimoiy xizmatlarni taqdim etish rejaları (masalan, maktablar, tibbiy xizmatlar); mezbon aholi uchun solishtiriladigan xizmatlarni ta'minlash rejaları; bu ob'ektlar uchun zarur bo'lgan saytni rivojlantirish, muhandislik va arxitektura dizaynlari.
  15. Shikoyatlarni ko'rib chiqish tartibi: Ko'chirish bilan bog'liq kelib chiqadigan nizolarni uchinchi tomon tomonidan hal qilish uchun arzon va kirish imkoniyatiga ega bo'lgan tartiblar; bunday shikoyat mexanizmlari sud orqali murojaat qilish imkoniyatini va jamoa hamda an'anaviy nizolarni hal qilish mexanizmlarini hisobga olishi kerak.
  16. Tashkiliy javobgarlik: Ko'chirishni amalga oshirish uchun tashkiliy ramka, shu jumladan ko'chirish choralarni amalga oshirish uchun javobgar agentliklarni aniqlash va xizmatlarni taqdim etish; agentliklar va yurisdiksiyalar o'rtasida amalga oshirishda muvofiqlikni ta'minlash uchun tartiblar; va ko'chirish faoliyatlarini loyihalash va amalga oshirish uchun amalga oshiruvchi agentliklarning salohiyatini kuchaytirish uchun zarur bo'lgan chora-tadbirlar (shu jumladan texnik yordam); loyiha doirasida taqdim etilgan ob'ektlar va xizmatlarni boshqarish mas'uliyatini mahalliy hokimiyatlarga yoki ko'chirilgan shaxslarga o'tkazish uchun shartlar, va tegishli hollarda, ko'chirishni amalga oshiruvchi agentliklardan boshqa shunday mas'uliyatlarni o'tkazish.
  17. Amalga oshirish jadvali: Barcha ko'chirish faoliyatlarini tayyorlashdan amalga oshirishgacha bo'lgan jarayonni o'z ichiga olgan amalga oshirish jadvali, shu jumladan ko'chirilganlar va mezbonlar uchun kutilyotgan foydalarni erishish bo'yicha belgilangan sanalar va turli yordam shakllarini amalga oshirish. Jadvalda ko'chirish faoliyatlari qanday qilib umumiy loyiha amalga oshirishiga bog'liq ekanligi ko'rsatilishi kerak.
  18. Narxlar va byudjet: Barcha ko'chirish faoliyatlari uchun ajratilgan xarajatlar baholashlari, shu jumladan inflyatsiya, aholi sonining o'sishi va boshqa ehtimoliy holatlar uchun ajratmalar; xarajatlar uchun jadval; moliya manbalari; va mablag'larning o'z vaqtida oqimini ta'minlash tartiblari, va agar bo'lsa, amalga oshirish agentliklari yurisdiksiyasidan tashqaridagi hududlarda ko'chirish uchun moliyalashtirish.
-

-
19. Monitoring, baholash va hisobot: Amalga oshiruvchi agentlik tomonidan ko'chirish faoliyatlarini monitoring qilish tartib-tamoyillari, mustaqil monitorlar bilan qo'llab-quvvatlanadi, to'liq va obyektiv ma'lumotlarni ta'minlash; ko'chirish faoliyatlari uchun kiritish, chiqarish va natijalarni o'lchash uchun samaradorlik monitoringi ko'rsatkichlari; ko'chirilgan shaxslarning monitoring jarayonida ishtiroki; barcha ko'chirish va unga aloqador rivojlantirish faoliyatlari yakunlangandan keyin ko'chirish ta'sirini baholash; ko'chirish monitoringi natijalarini keyingi amalga oshirishga yo'naltirish.
  20. Ko'ngilli yer xayriya qilish: Agar yer jamoa yoki ro'yxatga olingan yer egasi tomonidan xayriya qilinsa, xayriyaning ko'ngilli ravishda berilganini ta'minlash uchun tartiblar talab qilinadi, xayriya qiluvchi bunday yerning qonuniy egasidir, va xayriya qiluvchi loyiha mazmuni va yerni xayriya qilishning oqibatlari yoki shartlari haqida to'liq ma'lumotga ega bo'lishi kerak. Xayriya qilingan yerning loyiha uchun mosligini ko'rsatish; yer va boshqa aktivlarni ta'sir qilishi mumkin bo'lgan mulkni aniqlash uchun kerakli tekshiruvni o'tkazish; ta'sirlangan shaxslar yer xayriya qilishning alternativalarini tushunishini ta'minlash, xayriya shartlarini baholash va bu orqali xayriya qilish oqibatida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yo'qotishlarni miqdoriy baholash; xayriya qilishni tasdiqlash uchun xabar berish orqali ma'lum xayriya qilishni rasmiylashtirish; yerdan olib chiqilishi kerak bo'lgan har qanday aktivlar uchun kompensatsiya baholashini va yetkazib berishni yakunlash. Barcha maslahatlashuvlar, yig'ilishlar, shikoyatlar va shikoyatlarga javob berish choralari to'liq va to'g'ri hujjatlashtirilgan va mavjud bo'lishi tekshirildi.

Salohiyat, resurslar va tashkiliy javobgarliklar

Fondning maxsus E&S xodimlari asosan Portfel Kompaniyalari tomonidan ishlab chiqilgan LARPlarni nazorat qilish, ko'rib chiqish va sifatni ta'minlashga e'tibor qaratadilar, va zarur bo'lganda texnik maslahat va salohiyatni oshirishni ta'minlaydilar. Ular, shuningdek, yuqori xavfli loyihalar uchun LARPni amalga oshirishni kuchaytirilgan monitoring qilishdan mas'ul bo'ladilar.

Xususan, Fondning maxsus E&S xodimlari/ESG mas'uli quyidagilarga e'tibor qaratadi:

- Umumiy ESMSni amalga oshirish, ko'rib chiqish va xavf boshqaruvi
- Portfel Kompaniyalarining LARPlarini va tegishli E&S hujjatlarini ko'rib chiqish va tasdiqlash
- Portfel Kompaniyalariga murakkab E&S masalalari, jumladan yer olish va ko'chirish bo'yicha strategik texnik yo'l-yo'riq va salohiyatni oshirishni ta'minlash.
- Davriy nazorat va monitoring tashriflarini o'tkazish, ayniqsa yuqori xavfli loyihalar uchun LARP majburiyatlariga rioya qilishni ta'minlash
- Yer olish va ko'chirishga oid ko'tarilgan masalalar bo'yicha Fondning umumiy shikoyatlarni hal qilish mexanizmini boshqarish
- E&S saqlash bo'yicha GCFning tegishli manfaatdor tomonlari bilan muvofiqlikni muvofiqlashtirish.

Fondning E&S xodimlari odatda Portfel Kompaniyalarining alohida LARPlarini tayyorlash yoki amalga oshirishda kunlik ishlar bilan bevosita shug'ullanmaydilar, chunki bu Investee/Portfel Kompaniyasining bevosita mas'uliyatidir.

Agar Portfel Kompaniyasining ichki E&S salohiyati LARPni kuchli ravishda ishlab chiqish yoki amalga oshirish uchun yetarli deb hisoblanmasa, malakali mustaqil uchinchi tomon konsultantlari yoki yer olish va ko'chirish bo'yicha ixtisoslashgan firmalarni jalb qilish majburiy talab bo'ladi, xarajatlar loyiha byudjetiga kiritiladi.

Har bir Portfel Kompaniyasi, agar uning subproyekti LARPni talab qilsa, uning LARPni amalga oshirish uchun ichki E&S salohiyatining etarlicligini ko'rsatishi talab qilinadi. Bu odatda, lekin buning bilan cheklanmaydi, yer olish va ko'chirish bo'yicha tegishli tajribaga ega E&S xodimlari yoki malakali tashqi E&S konsultantlarini jalb qilishni o'z ichiga oladi.

Agar loyiha katta yer olish va ko'chirish ta'siriga ega bo'lsa (masalan, jismoniy ko'chirilganlar 200 dan ortiq xonadonni tashkil qilsa yoki iqtisodiy ko'chirish 200 yoki undan ortiq kishining mulkining 10% yoki undan ortig'ini ta'sir etsa), Portfel Kompaniyasi mustaqil E&S konsultantini jalb qilishi kerak, bu konsultant

---

ko'chirishni majburiy ravishda amalga oshirish uchun LARPni tayyorlash va/yoki tashqi monitoringni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.²

---

² Ahvolni belgilash uchun IFC PS5 ko'rsatmalariga asoslanadi, masalan, 200 kishidan ortiq jismoniy ko'chirilganlar yoki 200 yoki undan ortiq kishining mulkidan 10% yoki undan ko'prog'ini ta'sir etadigan iqtisodiy ko'chirish

---

Ilova G: Investee'lar uchun salohiyatni baholash vositasi

Ushbu vosita potensial investee'larning atrof-muhit va ijtimoiy (E&S) boshqaruv salohiyatini baholash uchun mo'ljallangan, ayniqsa B kategoriyasidagi subproyektlar uchun.

Tashkilot ma'lumotlari

Tashkilot nomi:

Sektor / Sanoat:

Joylashuvi:

Baholash ro'yxati

- Tashkilotda atrof-muhit va ijtimoiy boshqaruv tizimi (ESMS) mavjudmi?
- Belgilangan E&S xodimlari yoki markaziy nuqtalar mavjudmi?
- Tashkilot avval E&S talablariga ega bo'lgan shunga o'xshash loyihalarni amalga oshirganmi?
- Tashkilot xodimlarga yoki pudratchilarga E&S bo'yicha treninglar taqdim etadimi?
- Tashkilotda yer olish va majburiy ko'chirishni rejalashtirish va amalga oshirishda maxsus o'qitilgan yoki tajribaga ega xodimlar bormi?
- Tashkilot ilgari jamoalarning jismoniy yoki iqtisodiy ko'chirilishiga olib keladigan loyihalarni muvaffaqiyatli boshqarganmi?
- Tashkilotda ko'chirish bo'yicha ixtisoslashgan malakali tashqi E&S konsultantlari bilan mavjud munosabatlar bormi?
- Tashkilotda yuqori xavfli E&S masalalari, masalan, ko'chirish uchun E&S konsultantlari yoki uchinchi tomon monitoringi uchun aniq byudjet qatori bormi?
- Tashkilotda manfaatdor tomonlar bilan ishlash mexanizmlari mavjudmi?
- Tashkilotda ichki shikoyatlarni hal qilish jarayoni mavjudmi?
- Tashkilotda genderni asosiy yo'nalishga kiritish bo'yicha tajriba bormi?
- Tashkilot hech qachon E&S bo'yicha muvofiqlik buzilishiga uchraganmi?
- Tashkilotda Indigenous Peoples (IP) bilan muloqot qilish, IPP boshqarish yoki FPIC jarayonlarini amalga oshirishda maxsus o'qitilgan yoki tajribaga ega xodimlar bormi?
- Tashkilotda SEAH (Jinsiy ekspluatatsiya, zo'ravonlik yoki ta'qib) oldini olish choralarini va omon qolganlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha protokollarni amalga oshirishda maxsus siyosatlar, o'qitilgan xodimlar yoki tajriba mavjudmi?

Baholash xulosasi

Salohiyat darajasi: Yuqori O'rtacha Past

Topilmalar va tavsiyalar xulosasi:

Agar LARF/LARP boshqaruv uchun salohiyat "Past" deb baholansa, LARPni talab qiladigan loyihalar uchun mablag' ajratishdan oldin aniq shartlar sifatida malakali tashqi E&S konsultantlari jalb qilinishi va/yoki Portfel Kompaniyasi tomonidan tegishli tajribaga ega qo'shimcha E&S xodimlarini yollash talab qilinadi.

Portfel Kompaniyalari uchun ESMS tayyorlash bo'yicha yo'riqnoma

---

Har bir Portfel Kompaniyasi o'zining hajmi, sektori va xavf profiliga mos keladigan atrof-muhit va ijtimoiy boshqaruv tizimini (ESMS) ishlab chiqishi kerak, bu IFC Performance Standard 1 va Fondning ESMS bilan mos kelishi kerak.

Portfel Kompaniyasi ESMSning odatiy tuzilmasi

1. **Siyosat bayonoti** – atrof-muhit va ijtimoiy barqarorlikka bo'lgan boshqaruv majburiyati hamda mezbun mamlakat qonunlari va Fond talablariga rioya qilish.
2. **Xavf va ta'sirni aniqlash jarayoni** – faoliyatlarni saralash va tasniflash, material E&S xavflarini aniqlash va yengillashtirish ierarxiyasini qo'llash tartibi.
3. **Tashkilot tuzilishi va mas'uliyatlar** – E&S markaziy nuqtalarining roli, hisobot liniyalari va qaror qabul qilish huquqi.
4. **Boshqaruv dasturlari** – aniqlangan xavflarni boshqarish va yengillashtirish choralari amalga oshirish uchun rejaları, protseduralari va byudjetlari (masalan, OHS, biologik xilma-xillik, mehnat, jamoatchilik bilan aloqalar).
5. **Monitoring va hisobot berish** – hisobot berish uchun ko'rsatkichlar, chastota va formatlar, Fond va nazorat organlariga.
6. **Manfaatdor tomonlar bilan ishlash va shikoyatlarni hal qilish mexanizmi** – ochiq hisobdorlik, maslahatlar va shikoyatlarni hal qilish protseduralari, Fondning GRM tizimi bilan mos ravishda.
7. **Trening va salohiyatni oshirish** – xodimlar uchun doimiy xabardorlik va kompetensiyani oshirish dasturi.
8. **Doimiy yaxshilanish** – ichki audit, boshqaruv ko'rib chiqilishi va tuzatilgan chora-tadbirlar jarayoni.

ESMS tarkibi	Dalillar / Hujjatlar	Mas'ul shaxs	Holat
Siyosat bayonoti	Imzolangan ESG siyosati	Bosh direktor / ESG boshqaruvchisi	Joriy / Kutilmoqda
Xavfni baholash	Saralash yozuvlari	ESG xodimi	
Monitoring va hisobot berish	Kvartal hisobotlari	Muvofiqlik jamoasi	

Ilova H: Konsultatsiyalar va manfaatdor tomonlar bilan ishlash rejasining (SEP) namunasi

---

Ushbu namunaviy reja, loyiha davomida inkluziv, ma'noli va doimiy manfaatdor tomonlar bilan ishlashni ta'minlash uchun Stakeholder Engagement Plan (SEP) tayyorlash bo'yicha yo'riqnoma beradi.

1. Loyihaning umumiy tavsifi

Loyihani qisqacha tavsiflang, jumladan joylashuvi, hajmi va asosiy maqsadlari.

2. Manfaatdor tomonlarni aniqlash va tahlil qilish

Asosiy manfaatdor tomonlarni ro'yxatlang, jumladan ta'sirlangan jamoalar, hukumat idoralari, fuqarolik jamiyati va zaif guruhlar.

Manfaatdor tomonlar ro'yxatini, ularning loyihadagi manfaatlarini va ularga aloqada bo'lishning afzal usulini kiritib jadvalni qo'shing.

3. Aloqa maqsadlari va strategiyasi

Manfaatdor tomonlar bilan aloqaning maqsadini tavsiflang va muloqot va ishtirok etish strategiyasini ta'riflang.

4. Aloqa usullari va vositalari

Jamoat yig'ilishlari, seminarlar, so'rovlar yoki raqamli platformalar kabi vositalar va yondashuvlarni belgilab qo'ying.

5. Aloqa faoliyatlari va jadvali

Rejalashtirilgan aloqa faoliyatlari va ularning kutilgan natijalarining jadvalini taqdim eting.

6. Resurslar va mas'uliyatlar

Mas'ul shaxslar yoki jamoalarni va aloqa faoliyatlari uchun ajratilgan resurslarni aniqlang.

7. Shikoyatlarni hal qilish mexanizmi (GRM)

GRM protseduralarini umumlashtiring, shu jumladan kirish nuqtalari va javob berish muddatlari.

8. Monitoring va Hisobot Berish

Aloqa faoliyatlarini qanday kuzatib borish va qanday feedbacklar qo'shilishini va hisobot berilishini tushuntirib bering.

Ilova I: Shikoyatlarni hal qilish mexanizmlari bo'yicha yo'riqnoma

---

Maqsadlar

- CC GSHning atrof-muhit va ijtimoiy (E&S) siyosatlari, Green Climate Fund (GCF), IFC Performance Standards (2023) va boshqa tegishli standartlar talablari bilan mos keladigan ishonchli, inklyuziv va kirish mumkin bo'lgan shikoyatlarni hal qilish mexanizmini yaratish;
- Loyihadan ta'sirlangan shaxslar (PAPs), jamoalar, xodimlar, pudratchilar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun o'z tashvishlarini bildirish va o'z vaqtida yechim topish uchun tuzilgan va samarali platforma taqdim etish;
- Jamoatchilikning fikrini Fond va kichik loyihalar faoliyatiga integratsiya qilish orqali hisobdorlikni oshirish, manfaatdor tomonlar bilan ma'noli aloqalarni qo'llab-quvvatlash va loyiha sifatini yaxshilash;
- GCF SEAH (Jinsiy ekspluatatsiya, zo'ravonlik va ta'qib) siyosati, Gender siyosati, Indigenous Peoples siyosati va Ma'lumotlarni oshkor qilish siyosati bo'yicha survivor-markazli yondashuvni ta'minlash.

Baholash va asoslantirish

CC-ACF, qayta tiklanadigan energiya rivojlanishi, suv infratuzilmasi, qishloq xo'jaligi aralashuvlari va sanoatning karbonat angidridni kamaytirish ishlari tufayli, Qozog'iston, O'zbekiston va Mongoliyada maxsus atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv xavflari yuzaga kelishini tan oladi. Bu xavflar yer foydalanish bo'yicha nizolar, yetarli darajadagi foyda taqsimoti, mehnat sharoitlari, madaniy merosga ta'sirlar va jinsga asoslangan zo'ravonlikni o'z ichiga oladi. Har bir kichik loyiha shikoyatlarni hal qilish mexanizmi (GRM)ni ishlab chiqishi kerak, bu Fondning keng qamrovli tizimi bilan mos bo'lishi kerak.

Shikoyatlarni hal qilish mexanizmi quyidagi maqsadlar uchun muhimdir:

- Yangi E&S xavflarini aniqlash va operatsion samaradorlikni oshirish;
- CC GSH, Portfel Kompaniyalari va jamoalar o'rtasidagi ishonchni mustahkamlash;
- Loyihaning kechikishini, obro' yo'qotishini va nizolarni kuchayishini oldini olish;
- Inson huquqlarini himoya qilishni ta'minlash va Free, Prior, and Informed Consent (FPIC) prinsipini saqlash.

Yo'riqnoma prinsiplari

CC-ACF doirasidagi barcha shikoyatlarni hal qilish mexanizmlari quyidagi prinsiplarga rioya qilishi kerak:

- Legitimlik va shaffoflik: Mustaqil ishlaydi va o'qitilgan E&S xodimlari tomonidan nazorat qilinadi;
- Kirish mumkinligi: Mahalliy tillarda e'lon qilinadi, savodxonlik darajasiga moslashtirilgan, bepul va turli kanallar orqali mavjud;
- Bashorat qilinishi: Aniqlangan jarayon, aniq muddatlar va kirish mumkin bo'lgan hisobotlar;
- Maxfiylik: SEAH va shikoyatchilarni himoya qilish uchun xavfsiz, survivor-markazli himoya;
- Qaytib ta'qib qilishdan himoya: Shikoyatchilar jazolanish, qo'rqitish yoki qasos olishga duch kelmasliklari kerak;
- Ishtirok etish va doimiy o'rganish: Manfaatdor tomonlar fikrlari boshqaruv javoblarini va loyiha dizaynini takomillashtirish uchun ishlatiladi.

GRM inklyuziv va kirish mumkin bo'lib, bir nechta kirish kanallari (masalan, anonim telefon liniyasi/SMS/veb shakl) orqali amalga oshiriladi va shikoyatchilar uchun qaytib ta'qib qilish siyosati qo'llaniladi.

Shikoyatlarni hal qilish mexanizmi tuzilmasi

Har bir Portfel Kompaniyasidan loyiha maxsus shikoyatlarni hal qilish mexanizmini yaratish talab qilinadi, bu mexanizm kichik loyihaning o'lchami, joylashuvi va xavflariga proporsional bo'lishi kerak. Ushbu mexanizm quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- Aniq tashkilot tuzilmasi, belgilangan Shikoyat xodimlari bilan;
- Bir nechta kirish kanallari (masalan, telefon liniyasi, elektron pochta, jismoniy qutilar, jamoat yig'ilishlari, onlayn shakl);
- Shikoyatlar ro'yxati CC GSHning ESG bo'limi tomonidan kirish mumkin bo'ladi;
- Shikoyatchilar bilan muntazam yangilanishlar va holat haqida aloqalar.

Operatsion jarayon

1. Taqqoslash: Shikoyatlar og'zaki, yozma yoki elektron tarzda yuborilishi mumkin;
2. Qabul qilish: Shikoyatlar 5-10 ish kuni ichida qabul qilinadi;
3. Skreyning: Qabul qilish va tegishlilikka qarab ko'rib chiqiladi. Tegishli bo'lmagan holatlar mos idoralarga yuboriladi;
4. Tadqiqot: Treningdan o'tgan xodimlar tomonidan intervyular, joylarga tashriflar va hujjatlarni ko'rib chiqish orqali olib boriladi;
5. Javob: To'g'rilash choralari yoki qarorlar 30 ish kuni ichida bildiriladi;
6. Kuzatish: Holatlar yopilishigacha kuzatiladi, natijalar CC-ACF Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Bo'limi (ESMU) tomonidan ko'rib chiqiladi.

SEAH va zaif guruhlar uchun maxsus e'tibor

Shikoyatlar uchun maxsus protokollar qo'llaniladi:

- Jinsiy ekspluatatsiya, zo'ravonlik yoki ta'qib (SEAH);
- Indigenous Peoples va an'anaviy yer foydalanuvchilari;
- Ayollar, bolalar, nogironlar va boshqa zaif guruhlar.

Protokollar quyidagilarni o'z ichiga oladi: survivor-markazli shikoyatlarni ko'rib chiqish, maxfiy ma'lumotlarni saqlash, ixtiyoriy anonimlik, yordam xizmatlariga kirish (huquqiy, psixologik, sog'liqni saqlash), va mavjud bo'lsa, milliy himoya institutlariga murojaat qilish.

Yordam xizmatlariga (tibbiy, psixologik, va huquqiy) kirish shikoyatchidan politsiya hisobotini taqdim etishni talab qilmaydi.

Jamoat xabardorligi va aloqa

Portfel Kompaniyalari jamoalarni GRM haqida xabardor qilishni ta'minlashi kerak:

- Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar davomida jamoat yig'ilishlari;
- Tegishli tillarda materiallarni tarqatish (flyerlar, plakatlar, broshyuralar);
- GRM treningini jamoat konsultatsiyalariga qo'shish;
- Qishloq joylarida radio yoki SMS xabarlarini yuborish.

Eskalatsiya va yo'naltirish yo'llari

Hal qilinmagan yoki sezgir shikoyatlar quyidagilarga oshirilishi mumkin:

- CC-ACF Fond Menejeri (Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Bo'limi);
- CITIC Capital ESG Guruhining yuqori rahbariyati;
- GCF Mustaqil Shikoyatni Hal qilish Mexanizmi ([<https://irm.greenclimate.fund>])(<https://irm.greenclimate.fund>)).

Oshirilgan holatlar Fond bo'ylab shikoyatlar ro'yxatiga kiritiladi va har chorakda ko'rib chiqiladi.

Kuzatish, Hisobot va O'rganish

-
- Har bir Portfel Kompaniyasi har chorakda ESMUga shikoyatlar ro'yxatini taqdim etishi kerak, shu jumladan shikoyatlar soni va turi, ishlov berish vaqti va natijalar;
  - Jiddiy yoki tizimli holatlar 5 ish kuni ichida xabar berilishi kerak;
  - Yillik shikoyatlar hisobotlari anonim formatda nashr etiladi va GCF va boshqa investorlar bilan baham ko'riladi.
  - Shikoyatlar tendentsiyasi ma'lumotlari moslashuvchan boshqaruv va siyosatni takomillashtirish uchun ishlatiladi.

Nazorat va Mas'uliyatlar

- Portfel Kompaniyalari o'zlarining GRMlarini Fond yo'riqnomalariga muvofiq amalga oshirish va saqlash uchun mas'uldir;
- ESMU shablonlar, treninglar va nazoratni taqdim etadi;
- Yuqori xavfli investitsiyalar uchun shikoyatlarni hal qilish bo'yicha tashqi auditlar o'tkaziladi.

Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va fikrlarni integratsiya qilish

CC-ACF shikoyatlarni hal qilish mexanizmi strategiyasining markaziga manfaatdor tomonlar bilan aloqalarni qo'yadi. Fondning ijtimoiy inklyuziya, iqlim adolati va barqaror rivojlanishga bo'lgan majburiyati tufayli, manfaatdor tomonlar bilan konsultatsiyalar bir martalik tadbirlar emas, balki sarmoya kiritishdan loyiha yopilishigacha uzluksiz muloqotdir.

Kazakhstan, O'zbekiston va Mongoliyadagi CC-ACF investitsiyalari davomida, Fond mahalliy jamoalar, Indigenous guruhlar, ayollar tashkilotlari, fuqarolik jamiyati tashkilotlari (CBOLar), hukumat organlari va soha bo'yicha assotsiatsiyalar bilan muntazam aloqalarni saqlaydi. Ushbu aloqalar mahalliy kontekstni tushunish, zaif guruhlarni aniqlash va shikoyatlarni hal qilish mexanizmlarini madaniy me'yorlar va til afzalliklariga moslashtirish uchun juda muhimdir.

Aloqa vositalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Portfel Kompaniyalari va Fond xodimlari tomonidan o'tkaziladigan davriy manfaatdor tomonlar seminarlar;
- GRMga bo'lgan kirish va ishonchni baholovchi jamoa fikrini o'rganish;
- Qishloq va shahar atrofi hududlarida ayollar, yoshlar, nogironlar va ko'chmanchilar bilan maqsadli fokus-guruh muhokamalari (FGD);
- Uzoq va xizmat ko'rsatish imkoniyati cheklangan jamoalar uchun SMS-aksiyalar va raqamli aloqa liniyalaridan foydalanish.

Ushbu o'zaro aloqalarning natijalari shikoyatlarni hal qilish mexanizmining dizayni va funksiyasini takomillashtirish uchun ishlatiladi, xususan kirish va javob vaqtlarini yaxshilash.

Loyiha ta'siridagi manfaatdor tomonlar va shikoyat holatlari misollari

Fond o'z investitsiyalari orqali bir qator atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlarni kutmoqda, bu turli manfaatdor guruhlarning shikoyatlariga olib kelishi mumkin. Quyida soha aralashuvlariga asoslangan illyustrativ misollar keltirilgan:

- Qayta tiklanadigan energiya rivojlanishi (Qozog'iston, Mongoliya): Ko'chmanchi chorvadorlar shamol energiyasi fermasi qurilishi yoki yo'l kirishlari tufayli cheklangan yaylov yeriga shikoyat qilishadi. Shikoyatni hal qilish maydon rejasi va kelishilgan kompensatsiyani o'z ichiga oladi.
- Qishloq xo'jaligi va sug'orish loyihalari (O'zbekiston): Ayol fermerlar iqlimga mos qishloq xo'jaligi kengaytirish dasturlaridan chetlatilishiga norozi. GRM genderni inklyuziv tarzda yondashish va to'g'ri treninglar o'tkazish imkonini beradi.
- Shahar infratuzilmasi (Mongoliya): Ulanbatorning shahar atrofi aholisi EV zaryadlash infratuzilmasidan vaqtincha havoning ifloslanishi yoki qurilish shovqiniga shikoyat qilishadi. Hal qilish atrof-muhit monitoringi va jamoat yig'ilishlari bilan amalga oshiriladi.

-
- Sanoat qayta tiklash (Qozog'iston): Ishchilar energiya samaradorligini oshirish ishlari paytida xavfli mehnat sharoitlari bo'yicha da'volar bildiradi. Fond Portfel Kompaniyalaridan mehnat sog'lig'iga oid to'g'irlash choralari tekshirishni va qabul qilishni talab qiladi.
  - SEAH hodisalari (kesish): Ayol fabrikalar ishchilari shartnoma bo'yicha kuzatuvchilar tomonidan ta'qib qilish haqida xabar berishadi. Bularni SEAH protokollari asosida, himoya choralari qo'llash, tergov o'tkazish va huquqiy choralarga murojaat qilish orqali hal qilishadi.

Kapitalni rivojlantirish va jamoatchilikka oshkor qilish

Shikoyatlarni hal qilish mexanizmining samaradorligini ta'minlash uchun, Fond va uning Portfel Kompaniyalari kapitalni rivojlantirish va oshkorlikni ta'minlashga sarmoya kiritadi. Bunga quyidagilar kiradi:

- Portfel Kompaniyasi xodimlarini atrof-muhit va ijtimoiy xavflarni tekshirish, shikoyatlarni hal qilish va hayotiy yordamga yo'naltirilgan yondashuvlar bo'yicha o'qitish;
- GRM protokollarining mavjud nusxalarini qozog'iston, o'zbek, mongol va rus tillarida jismoniy va raqamli formatlarda taqdim etish;
- Mahalliy jamoalar o'rtasida xabardorlikni oshirish uchun Milliy Belgilangan Idoralar (NDAlar) va mahalliy fuqarolik jamiyati tashkilotlari (CSOLar) bilan hamkorlikda ma'lumot berish sessiyalarini o'tkazish;
- Har chorakda hal qilingan va oshirilgan shikoyatlar tahlilini o'z ichiga olgan yillik ta'sir hisobotlarini nashr etish.

Fond, shuningdek, xalqaro standartlarga mos ravishda shikoyatlarni boshqarish tizimlarini kuchaytirish uchun o'zining Texnik Yordam Xizmati orqali kompaniyalarga maqsadli yordam ko'rsatadi.

Nazorat, ko'rib chiqish va uzluksiz o'rganish

Fondning Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Bo'limi (ESMU) shikoyatlarni hal qilish mexanizmlarining umumiy nazoratini amalga oshirishdan mas'uldir. ESMU:

- Shikoyatlarni hal qilish mexanizmlarining funksionalligi va javobgarligini har yili audit qiladi;
- O'rganilgan darslarni ESG siyosatlarini yangilash va trening modullariga kiritadi;
- Tashqi ekspertlar va tengdosh fondlar bilan benchmarking va o'rganish bo'yicha hamkorlik qiladi;
- Shikoyatlarni hal qilish protokollarini o'rta muddatli baholashlar yoki muhim hodisalarga javoban ko'rib chiqadi va takomillashtiradi.

Bundan tashqari, Fond NDAlar va GCF Mustaqil Shikoyatni Hal qilish Mexanizmi bilan hamkorlik qiladi, tizimli muammolarni hal qilishni ta'minlash uchun. Tizimli to'siqlar aniqlanganda (masalan, ishonchsizlik, gender asosidagi chetlatish, raqamli savodsizlik), desentralizatsiyalashgan shikoyatga e'tibor qaratish nuqtalari va tengdoshlar tomonidan qo'llab-quvvatlash kabi moslashuvchan yondashuvlar sinovdan o'tkaziladi va kengaytiriladi.

Hisobot, o'rganish va kelajakni ta'minlash

Barcha GRM bilan bog'liq ma'lumotlar jins, joylashuv, shikoyat turi va yechim vaqti bo'yicha ajratiladi, shunda naqshlar aniqlanadi va kelajakdagi investitsiyalarni ma'lumotlar bilan ta'minlash mumkin bo'ladi. Fond, shikoyatlarni hal qilish jarayonlarining oshkorligini va izchilligi uchun sun'iy intellektga asoslangan ma'lumotlar tahlili va blokcheyn asosidagi audit izlarini integratsiyalashni o'rganmoqda. Agar muvaffaqiyatli bo'lsa, bu innovatsiyalarni Fondning raqamli ESMS infratuzilmasiga qo'shish rejalashtirilgan.

CC-ACF shikoyatlarni hal qilish mexanizmini nafaqat reaktiv, balki jamoa ishonchi, ijtimoiy litsenziya va uzoq muddatli loyiha muvaffaqiyatini ta'minlovchi strategik aktiv sifatida qurishga sodiqdir.

Ilova J: Fondning Shikoyat Siyosati (Shikoyat Mexanizmi)

Asos

Shikoyat, investorlardan, haminvestorlardan yoki boshqa to'g'ridan-to'g'ri ta'sirlangan manfaatdor tomonlardan (hammasi "Manfaatdorlar" deb ataladi) bildirgan qoniqarsizlikni anglatadi ("Fond").

Samarali shikoyatlarni hal qilish Fond uchun ko'plab amaliy foydalar keltiradi va xizmatlar sifatini yaxshilashga yordam beradi. Shikoyatlar xatoliklar, yomon xizmat ko'rsatish yoki ehtimoliy yomon kommunikatsiyani aniqlash uchun dalil bo'ladi. Buni hisobga olib, Fond barcha mumkin bo'lgan sa'y-harakatlarni amalga oshiradio'z faoliyatini bunday shikoyatlardan qochishga qaratadi.

Manfaatdorlar o'z shikoyatlarini osonlikcha xabar berish, tasdiqlash va tez, adolatli va sezgir tarzda hal qilishlari kerak. O'z imijini saqlab qolish va oshirish uchun Fond qoniqarsiz manfaatdornlarni aniqlab, ularning shikoyatlarini hal qilish usullarini ishlab chiqishi kerak.

Shikoyatlar to'g'ri boshqarilishi va tezda hal qilinishini ta'minlash uchun, har doim Manfaatdornlarning manfaatlarini inobatga olgan holda, Fond Shikoyatlarni Boshqarish Siyosatini ishlab chiqdi, bunda:

1. Manfaatdorlar o'z shikoyatlarini ko'tarish imkoniyatiga ega;
2. Shikoyatlar ularni qabul qilganidan keyin uch oy ichida javob berilishi kerak.
3. Barcha shikoyatlar hujjatlashtirilishi va hisobot berilishi kerak.
4. Shikoyatlarni Boshqarish Siyosati boshqa ESMS bilan bog'liq siyosatlar va protseduralar bilan birga ishlashi kerak, shu jumladan SEAH qo'llanmalari, Mahalliy Xalq va Yerlashuv bo'yicha Qo'llanmalar.

Shikoyatlarni Boshqarish Siyosati, mahalliy qonunlar asosida mavjud bo'lishi mumkin bo'lgan boshqa sud yoki ma'muriy choralarini qo'llashga to'sqinlik qilmasligi kerak yoki maxsus kelishuvlar orqali taqdim etilgan shikoyat mexanizmlarini almashtirmasligi kerak.

Hech bir shikoyatchi, halol tarzda qoniqarsizlik bildirgan bo'lsa, ta'qib, qarshi harakatlar yoki salbiy oqibatlar uchramasligi kerak. Fond shikoyatchilar uchun qarshi harakatlar siyosatiga sodiqdir. Har qanday direktor, xodim, xizmat ko'rsatuvchi shaxs, agar shikoyatchiga qarshi harakat qilsa, intizomiy choralar ko'riladi, bu hatto lavozimdan yoki shartnomadan ozod qilishni o'z ichiga olishi mumkin. Qarshi harakatlardan himoya qilish, Fondning boshqaruv organlarining o'zlarining kundalik vazifalariga asoslanib, haqiqiy ish faoliyatiga asoslangan intizomiy chora-tadbirlar olishiga to'sqinlik qilishni nazarda tutmaydi.

Protsedura

Barcha shikoyatlar, quyidagi kanallardan biri orqali yozma ravishda Fondga xabar berilishi kerak:

a) Pochta orqali yuborilgan aloqa:

CC Global Services Holdings
CC Asia Climate Fund Shikoyatni Hal qilish Mexanizmi
PO Box 309
Ugland House
Grand Cayman
KY1-1104
Cayman orollari

b) Elektron pochta orqali yuborilgan aloqa:

Mavzu: Shikoyatlar – Fond

Shikoyat qabul qilinganidan keyin 10 ish kunidan ko'proq kechikmasdan, Fondagi tegishli shaxs (Boshqa shaxs) tasdiqlash yuboradi va shikoyatchiga olingan tahlil ishini xabar qiladi. Tegishli shaxs shikoyatlarni boshqarishning yaxshi amalga oshirilishini ta'minlaydi va butun jarayon davomida shikoyatchilar bilan asosiy aloqada bo'ladi.

Barcha shikoyatlar ma'qul muddatda hal qilinadi. Doimiy ravishda, bitta belgilangan xodim (Shikoyat Xodimi) har doim shikoyatlarning yuqorida bayon qilingan protsedura bo'yicha muomala qilinishini va vaqt o'tkazmasdan tegishli qonun va shartnomaviy majburiyatlarga asoslanib shikoyatlarni oshirilishini ta'minlaydi. Shikoyat Xodimi tizimli yoki takrorlanadigan shikoyatlarni aniqlashni ta'minlaydi va bu shikoyatlarning sabablarini aniqlab, ularni tuzatadi. Shikoyat Xodimi, shuningdek, o'rgangan darslarni muntazam ravishda Boshqaruv kengashiga taqdim etadi hamda kelajakda shikoyatlarni oldini olish yoki cheklash uchun ko'rilgan chora-tadbirlar haqida hisobot beradi.

Qabul qilingan shikoyatlar va tegishli hisobotlar iloji boricha maxfiy saqlanishi kerak. Maxfiylik manfaatlari, etarli tekshiruv o'tkazish zarurati bilan muvozanatlangan bo'lishi kerak. Shikoyatlar bo'yicha ma'lumotni tergov yoki shikoyatlarni hal qilish protsedurasiga aloqasi bo'lmagan shaxslarga oshkor qilish taqiqlanadi.

Tergov har bir shikoyatning sabablarini adolatlil va mustaqil tarzda tahlil qilishni maqsad qiladi. Tergov, masala qanday hal qilinishini va qanday barcha ma'lum faktlar hisobga olinishi va muammoni qanday davom ettirish kerakligini, shu jumladan jinoiy ta'qib yoki boshqa sanksiyalarni qo'llash kerakmi, degan bahoni olishni maqsad qiladi. Agar Boshqaruv kengashi tomonidan belgilansa, Fond moliyaviy tartibsizliklar bilan bog'liq shaxslar yoki tashkilotlarga qarshi jinoiy ta'qib boshlashi va/yoki boshqa sanksiyalarni qo'llashi kerak.

Shikoyat Xodimi tergov jarayonini boshqarish, tergov o'tkazish uchun zarur bilim va ko'nikmalarni aniqlash va agar kerak bo'lsa, tashqi maslahatchilarni ishga olishdan mas'ul bo'ladi.

Shikoyat Xodimi tashqi ekspertlarni tergov uchun ishga olishda e'tiborga oladigan asosiy omillar ekspertiza, mustaqillik va adolatdir. Ushbu ekspertlar maxfiylikni ta'minlash bo'yicha aniq talablar qo'yadilar. maxfiylik talablarini. Agar shikoyat Shikoyat Xodimi yoki Boshqaruv kengashi a'zolariga tegishli bo'lsa, ushbu shaxs(lar) bunday shikoyatni ko'rib chiqish, tergov qilish yoki hal qilishda ishtirok etishga ruxsat berilmaydi.

Kontakt shaxs shikoyatchiga shikoyat qabul qilinganidan ikki oy ichida yozma tarzda, pochta yoki elektron pochta orqali javob berishi kerak. Javobda shikoyatni hal qilish uchun zarur bo'lgan har qanday ma'lumot yoki fikr, ma'lumotlarni oshkor qilishning umumiy printsiplari bo'yicha, taqdim etilishi kerak.

Agar shikoyat qilingan shikoyatchi ikki oy ichida javob olmasa yoki Kontakt shaxsdan qoniqarli bo'lmagan javob olsa, shikoyatchi, shu hujjatda taqdim etilgan manzillar orqali Shikoyat Xodimiga murojaat qilish huquqiga ega. Agar shikoyatchi Shikoyat Xodimiga murojaat qilganidan bir oy ichida javob olmasa yoki qoniqarli javob olmasa, shikoyatni Boshqaruv kengashiga yuborishi mumkin. Bunday holatda, Kontakt shaxs shikoyatni Boshqaruv kengashiga yuborishni ta'minlashdan mas'ul bo'ladi.

Hisobot va hujjatlarni saqlash (shikoyatni hal qilishdan so'ng)

Shikoyat Xodimi, shikoyatlarning yaxshi kuzatilishini ta'minlash uchun barcha foydali ma'lumotlarni saqlaydigan Shikoyat Hisobotini yuritishni nazorat qiladi. Har yili 1 martga qadar va Boshqaruv kengashining har bir oldindan belgilangan yig'ilishida, Shikoyat Xodimi Boshqaruv kengashiga o'tgan yil yoki davr davomida shikoyatlar faoliyatini tahlil qilib, Shikoyat Hisobotini taqdim etadi.

Barcha shikoyatlar bo'yicha yozuvlar Shikoyat Xodimi tomonidan saqlanadi, zaruratga qarab anonimlashtirilgan bo'lib, kamida 5 yil davomida saqlanadi. Shikoyat qilganlar, tergov jarayonida anonim qolish huquqiga ega. Bunday holatda, shikoyat qilganlar tergov holati va natijalari haqida hech qanday bildirishnoma olmaydi va Kontakt shaxs bilan aloqada bo'lmaydi. Shikoyat qilganlar, agar o'z shaxslarini oshkor qilgan bo'lsa, tergov holati haqida bildirishnomalar olishga rozilik bildirgan deb hisoblanadi, agar qo'shimcha ma'lumot kerak bo'lsa, Kontakt shaxs, Shikoyat Xodimi yoki Boshqaruv kengashining bir yoki bir nechta a'zolari bilan bog'lanadi va

---

shikoyatga javob olishadi. SEAH protseduralari Shikoyat Siyosati, shikoyatni hal qilishning survivor-markazli va genderga mos keladigan himoya choralari ta'minlash uchun maxsus himoya choralari ega. Shikoyatlar/shikoyatlar qat'iy maxfiylik va/yoki anonimlik bilan taqdim etilishi mumkin. CC-ACF, agar Fond yoki portfel kompaniyasi bilan bevosita ishlayotgan shikoyatchilarga xavfsizlik borasida tashvishlari bo'lsa, ularga moslashuvchan ish joylarini taqdim etishni rag'batlantiradi. SEAH va barcha shikoyat ma'lumotlari maxfiylikni ta'minlash uchun axloqiy va xavfsiz tarzda saqlanadi. Fond shikoyat qilgan shaxslar bilan hamkorlikda, ehtimol, quyidagilarni hal qilishni niyat qilmoqda:

- Tibbiy yordam
- Psixologik yordam
- Huquqiy yordam
- Jamoatchilik tomonidan himoya choralari
- Reintegratsiya

SEAH shikoyatlari xavfsiz, axloqiy va xavfsiz tarzda kuzatiladi. CC-ACF jamoasi SEAH tendentsiyasini tahlil qilishni va ildiz sabablarini tahlil qilishni niyat qilmoqda.

Insonlarni jalb etish strategiyasi

Fond shikoyat siyosatini (shikoyat mexanizmi) barcha tegishli manfaatdor tomonlar uchun mavjud qilishni niyat qilmoqda. Fond, shikoyat siyosatining jismoniy nusxasini Fondning ofis joyida joylashtirishni kutmoqda.

Fond portfel kompaniyalariga shikoyat siyosati va shikoyat mexanizmlari bo'yicha qo'llanmalarni taqdim etadi.

Fond, shuningdek, CC-ACF shikoyat siyosatining jismoniy nusxasini Milliy Tayyorlangan Vakolatli Organlarga taqdim etadi. Bundan tashqari, CC-ACF CSolar, NNTlar, Mahalliy Xalq tashkilotlari, ayollarni himoya qiluvchi tashkilotlar va boshqa tegishli manfaatdor tomonlar bilan virtual tadbirlar o'tkazishni niyat qilmoqda. Ushbu guruhlar shikoyat siyosati haqida xabardor bo'lishadi va siyosatning nusxasi yuboriladi.

Potentsial loyihaga ta'sir ko'rsatuvchi shaxslar haqida qisqacha

CC-ACF bizning investitsiyalarimiz orqali xizmat ko'rsatmoqchi bo'lgan jamoalarga kuchli iqlimga moslashuvchan ta'sirlar yaratishni niyat qilmoqda. Fond, kuchli atrof-muhit va ijtimoiy himoya choralari mavjud bo'lsa-da, ba'zi odamlar Fondning investitsiyalari tomonidan ta'sirlanishi mumkinligini tan oladi.

Shu maqsadda, CC-ACF shikoyatlarni to'g'ri tekshirilishi, yozib olinishi va hal qilinishini ta'minlash uchun kuchli Shikoyat Siyosatini ishlab chiqqan. Quyida potentsial loyihaga ta'sir ko'rsatuvchi shaxslar ro'yxati keltirilgan:

- Sub-loyihalar foydalanuvchilari;
- Portfel kompaniyasi xodimlari: Portfel kompaniyasi xodimlari yomon ish sharoitlari, qisqartirish, SEAH, noo'rin ish joyi muomalasi, maosh olishmaslik, dushmanona ish muhiti va boshqa ko'plab muammolarni boshdan kechirishlari mumkin;
- Jamoat manfaatdor tomonlari: Jamoat a'zolari portfel kompaniyasi xodimlari bilan aloqalar, SEAH, jamoada zo'ravonlik, mahalliy atrof-muhitga ta'sirlar haqida shikoyat qilishlari mumkin.
- Rad etilgan kompaniyalar: Ba'zi investitsiya olmagan kompaniyalar investitsiya jarayoni haqida ko'proq bilish uchun murojaat qilishlari mumkin.

Shikoyatchilar shuningdek, Yashil Iqlim Jamg'armasi Mustaqil Shikoyat Mexanizmidan foydalanishlari mumkin. Qo'shimcha ma'lumotni quyidagi manzildan topishingiz mumkin:

<https://irm.greenclimate.fund/case-register/file-complaint>

Ilova K: Atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlarni baholash bo'yicha qo'llanma (ESIAs)

Standart ESIA bo'limlaridan tashqari, Fond kontekstga oid mavzuli tahlilni talab qiladi:

- Mongoliya uchun: Yer parchalanishi, permafrost sezgirligi va mahalliy aholi foydalanadigan yer huquqlari haqida e'tibor qaratish.
- O'zbekiston uchun: Irrigatsiya izlari modellashtirishini va norasmiy dehqonlar suv huquqlarini kiritish.
- Qozog'iston uchun: Sanoat decarbonizatsiyasining mahalliy ish o'rinlari va biodiversitet koridorlariga ta'sirini baholash.

ESIA metodologiyasining mustaqil hamkorlar tomonidan milliy universitetlar yoki xalqaro mutaxassislar tomonidan tekshirilishi qat'iy tavsiya etiladi. Barcha ESIAlar jamoat darajasidagi moslashuvchanlikni qo'shimcha foydalanuvchi manfaatlarini batafsil tavsiflovchi bo'limni o'z ichiga olishi kerak.

Ushbu qo'llanma CC-ACF tomonidan B Kategoriyasi investitsiyalari uchun talab qilinadigan Atrof-muhit va Ijtimoiy Ta'sirlarni Baholash (ESIA) uchun ramka taqdim etadi. ESIA xavflarni erta aniqlashni va yengillashirish choralarini loyiha dizayniga kiritishni ta'minlaydi.

1. Mavjudlik:
  - Fondning ESMS dasturiga ko'ra B Kategoriyasi sifatida aniqlangan barcha sub-loyihalar uchun talab qilinadi.
2. Baholash doirasi:
  - Atrof-muhit va ijtimoiy xavf va ta'sirlarni aniqlash
  - Baholash bosqichida manfaatdor tomonlar bilan aloqalar
  - Yer foydalanish, biodiversitet, suv, chiqindilar va chiqindilarni tahlil qilish
  - Mahalliy aholi, zaif guruhlar, gender va tirikchilikka ta'sir
  - Qabul qiluvchi mamlakatning E&S qonunlariga moslik
3. Metodologiya:
  - Asosiy va ikkilamchi ma'lumotlardan foydalanish
  - Mahalliy jamoalar bilan ishtirokchi metodlar
  - Asosiy tadqiqot va alternativlarni tahlil qilish
  - Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Rejasining (ESMP) kiritilishi
  - Yengillashuv iyerarxiyasining aniq hujjatlashuvi
4. Ochilish:
  - ESIA loyihalari investitsiya tasdiqlanishidan kamida 30 kun oldin ochilishi kerak. Hisobotlar ingliz va mahalliy tillarda va foydalanishga qulay platformalarda mavjud bo'lishi kerak.
5. Ko'rib chiqish:
  - Barcha ESIAlar Fondning ESG bo'limi tomonidan ko'rib chiqiladi. Texnik tasdiqlash uchun mustaqil maslahatchilar sezgir sektorlarda yoki joylarda jalb qilinishi mumkin.

ESIAning tipik tarkibi

- Ijrochi qisqacha ma'lumot
- Kirish va loyiha fonining ta'rifi
- Huquqiy va institutsional doiralar (milliy E&S qonunlari, IFC PSlar, GCF talablar)

-
- Loyihaning tavsifi (joylashuv, dizayn, texnologiya, faoliyatlar, ko'rib chiqilgan alternativalar)
  - Asosiy atrof-muhit va ijtimoiy shartlar
  - Manfaatdor tomonlar bilan aloqalar va maslahatlashuv jarayoni
  - Atrof-muhit va ijtimoiy xavf va ta'sirlarni aniqlash va baholash
  - Yengillashuv choralari va yengillashuv iyerarxiyasining qo'llanilishi
  - Alternativlarni tahlil qilish (joylashuv, texnologiya, dizayn, "loyahasiz" senariy)
  - Kumulativ ta'sirni baholash
  - Atrof-muhit va ijtimoiy boshqaruv rejasi (ESMP) – qisqacha va asosiy harakatlar
  - Institutsional mas'uliyatlar va salohiyatni rivojlantirish
  - Monitoring va hisobot tizimi
  - Favqulodda holatga tayyorgarlik va javob choralari
  - Xulosa va tavsiyalar

ESMPning tipik tarkibi

- Kirish va ESIA bilan bog'lanish
- Yengillashuv reja (ta'sirlar, chora-tadbirlar, mas'ul tomon, va xarajatlar bo'yicha qisqacha jadval)
- Monitoring reja (parametrlar, chastota, usullar va hisobot chiziqlari)
- Institutsional rollar va mas'uliyatlar
- Salohiyatni rivojlantirish va trening reja
- Shikoyatlarni hal qilish mexanizmi bilan bog'lanish
- ESMPni amalga oshirish uchun byudjet
- Hisobot va ochilish talablari

Ilova L: Portfel bo'yicha atrof-muhit va ijtimoiy xavfni kategoriyalash

---

CC-ACF GCF ESS va IFC Performans Standartlariga asoslangan moslashtirilgan xavf kategoriyasini qo'llaydi. Xavf reytingi zarur bo'lgan due diligence va himoya choralarini belgilaydi.

1. Xavf Kategoriyalari:

- B toifasi: O'rta xavflar. ESIA va ESMP talab qiladi, bu esa Portfel Kompaniyasida yetarli E&S texnik salohiyatni talab qiladi, ehtimol tashqi mutaxassislar tomonidan qo'shimcha ravishda, va Fondning E&S bo'limidan kuchli nazoratni talab qiladi.
- C toifasi: Minimal xavflar. Faqat screening tekshiruvi ro'yxatini talab qiladi.

2. Portfel darajasidagi xavf taqsimoti:

Har bir kichik loyiha alohida klassifikatsiya qilinadi. Agar portfel kompaniyasida bir nechta faoliyatlar bo'lsa, umumiy xavf kategoriyasi eng yuqori xavfni belgilaydi va kichik loyiha darajasida farqlangan himoya choralarini qo'llaydi.

3. Sektor asosidagi xavf misollari:

- Yangi energiya (Qozog'iston, Mo'g'uliston): Odatda B kategoriyasi. Xavflar: biologik xilma-xillik, yer ishlatish, shovqin.
- Suv/Irrigatsiya (O'zbekiston): B kategoriyasi. Suv olish va jamoatning resurslarga kirish xavflari.
- Energiya samaradorligi/EV (Mo'g'uliston): C kategoriyasi. Asosan infrastrukturani qayta qurish, kichik xavflar.
- Chiqindilarni boshqarish (Urban Mo'g'uliston): B kategoriyasi. Aylana joylarda ijtimoiy ta'sirlar, chiqindi ishlovchilarning xavfsizligi.

4. Asboblari:

- Screening tekshiruvi ro'yxati (Ilova A)
- Sektor, geografiya va investitsiya bosqichi bo'yicha kategorizatsiya kuzatuvchisi

---

Ilova M: CC-ACF ning jinsiy ekspluatatsiya, zo'ravonlik va ta'qib (SEAH) bo'yicha yondoshuvi

---

Tayyorlash va asoslantirish

Jinsiy ekspluatatsiya, zo'ravonlik va ta'qib (SEAH) butun dunyo bo'ylab iqlim moliyalashtirish operatsiyalarida muhim xavflarni tashkil etadi. Mo'g'uliston, Qozog'iston va O'zbekistondagi iqlimga chidamli infratuzilma va xizmatlarga investitsiya qiluvchi yetakchi investor sifatida, CITIC Capital Asia Climate Fund (CC-ACF) ayollar, bolalar, norasmiy ishchilar va mahalliy jamoalarning SEAHga aloqador xavflarga qarshi aniq zaifliklarini tan oladi. Infratuzilma rivojlanishi va jamoalar bilan o'zaro aloqalar tabiati inobatga olinsa, SEAH Fundning Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimi (ESMS) bo'yicha material xavf sifatida qaraladi.

Siyosat doirasi

CC-ACF SEAHga yondoshuvi, xalqaro eng yaxshi amaliyotlarga mos keladigan, huquq asosida va jabrlanuvchilarni markazga olgan modelga asoslanadi, shu jumladan:

- IFC Performans Standartlari, ayniqsa PS2 va PS4;
- Green Climate Fundning SEAH Siyosati;
- Biznes va inson huquqlari bo'yicha Ruggie Prinsiplari;
- Mehnat tashkilotining Zo'ravonlik va Ta'qib haqidagi Konvensiyasi (No. 190).

Fondning SEAH siyosati, har qanday jinsiy noxush xatti-harakatlarga nisbatan nol toleransni o'z ichiga oladi, aniq hisobot va mas'uliyat yo'llarini belgilaydi va barcha hamkorlardan SEAH himoyalarni loyiha dizayni va etkazib berishda integratsiya qilishni talab qiladi.

SEAH xavfini baholash va oldini olish

B Kategoriyasidagi barcha kichik loyihalar SEAH xavfini screeningdan o'tkazishi kerak (Ilova C-ni ko'ring). Due diligence davomida ESG xodimi quyidagilarni baholaydi:

- Mehnat kuchining tuzilishi va jinsiy tarkibi;
- Yuklama shartnomalari va turar-joy joylashuvi;
- Jamoat bilan aloqalar yondoshuvlari;
- Shikoyatlarni hal qilish mexanizmlariga kirish (GRM);
- Ijtimoiy me'yorlar, madaniy sezgirlik va loyiha hududidagi GBV xavflari.

Konstruktsiya, migrant yoki subpudratchi ishchilarni jalb qilish, yoki maktablar, klinikalar yoki bozorlarga yaqin joylarda joylashgan kichik loyihalar uchun kuchaytirilgan yengillashuv belgilanishi kerak. Oldini olish choralari Atrof-muhit va Ijtimoiy Harakatlar Rejalari (ESAP)ga integratsiya qilinishi kerak. Bular quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- Kontraktchilar va subkontraktchilar uchun xulq-atvor kodekslari;
- Barcha maydon xodimlari uchun jinsiy sezgir treninglar;
- Ijrochi hamkorning tuzilmasida maxsus jinsiy nuqtai nazar;
- Mahalliy GSOs bilan GBV (jinsiy zo'ravonlikka qarshi kurash) bo'yicha hamkorlik.

Javob choralari

CC-ACF barcha SEAH da'volarini shoshilinch, maxfiylikni saqlash va tegishli protseduralar bilan hal qilishni ta'minlaydi. Barcha Portfel Kompaniyalari quyidagilarni tashkil etishlari kerak:

-
- Anonim va jabrlanuvchilarga do'stona shikoyat kanallari (bir nechta kirish nuqtalari bilan);
  - SEAHga oid alohida hisobot yo'llari, standart shikoyatlar bilan ajratilgan;
  - Jabrlanuvchiga yuridik, tibbiy va psixologik yordam xizmatlariga bog'lanish imkoniyatlarini o'z ichiga olgan inqirozga qarshi javob protokoli;
  - SEAHga oid shikoyatlar va hal qilishlar bo'yicha har chorakda hisobot (maxfiylashtirilgan).

Fond SEAHga oid javob protokolini saqlaydi, bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Jiddiy voqealarni ESG bo'limi va Investitsiya Komitetiga 5 ish kuni ichida xabar berish;
- Zarur bo'lsa, malakali mustaqil tergovchini jalb qilish;
- SEAH holatlarini hujjatlashtirish va asosiy sabablari tahlili;
- Disiplin choralarini qo'llanilishi, shu jumladan shartnomalarni bekor qilish va huquqiy choralar.

Stakeholder bilan aloqalar va jamoatni himoya qilish

Mo'g'ulistonda, ko'chmanchi jamoalar o'ziga xos jinsiy dinamikaga ega bo'lsa, barcha jamoat bilan aloqalar faqat ayollarni o'z ichiga olgan guruh muhokamalari bilan amalga oshiriladi, bu esa ayol xodimlar yoki GSOs hamkorlari tomonidan olib boriladi. O'zbekistonda, qishloq joylarida norasmiy ishchilar ko'proq ayollarni tashkil etsa, SEAH xavfi qishloq joylaridagi ishtirokchi baholashlar va maslahatlar orqali baholanadi. Qozog'istonda, sanoatni dekarbonizatsiya qilish loyihalarida ish joylarida ta'qib xavflariga e'tibor qaratiladi.

Monitoring, hisobot va hisobdorlik

SEAH ko'rsatkichlari ESG Asosiy Ko'rsatkichlari (Ilova H) va Portfel Kompaniyalarining ish faoliyati baholari bo'yicha integratsiya qilinadi. Bular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- O'tkazilgan SEAH bo'yicha bilimlarni oshirish treninglari soni;
- SEAH bilan qamrab olingan shikoyatlarni hal qilish mexanizmlari soni;
- Qabul qilingan va hal qilingan SEAHga oid shikoyatlar soni;
- 30 kun ichida hal qilingan shikoyatlar ulushi.

Barcha yutuqlar har yili Green Climate Fundga hisobot beriladi va Fondning Ma'lumotlarni O'zaro Ochish Siyosatiga muvofiq e'lon qilinadi.

Texnik yordam va o'rganish

Portfel Kompaniyalari SEAH bo'yicha treninglar, siyosatlarini ishlab chiqish yoki GSOs bilan hamkorlik uchun Fondning Texnik Yordam Ko'rsatuvchi Markazidan yordam so'rashlari mumkin. SEAHni oldini olish bo'yicha har yili ESG bo'limi tomonidan seminarlar tashkil etiladi va o'rganilgan saboqlar yillik ESG o'rganish materiallariga kiritiladi.

Institutsional mas'uliyatlar

Portfel Kompaniyalari SEAHni oldini olish va javob choralari amalga oshirishdan mas'uldir va bularni amalga oshirish uchun maxsus nuqtai nazar/yordam (ichki yoki tashqi) bo'lishi kerak, Fondning ESG xodimi nazorat va strategik yo'l-yo'riqni taqdim etadi. Har bir Portfel Kompaniyasi SEAHga oid nuqtai nazar tayinlashi kerak. Tegishli bo'lsa, qo'shma amalga oshirish jamoalarida jamoat tashkilotlarining vakillari bo'lishi kerak.

Noto'g'ri bajarish uchun oqibatlar

SEAHni himoya qilish choralari amalga oshirmaslik yoki voqealarga to'g'ri javob bermaslik jazolarga olib keladi, shu jumladan to'lovlarni to'xtatib qo'yish, investitsiya shartnomalarini bekor qilish va tegishli idoralarga yoki GCFga xabar berish.

Fond o'z operatsiyalari bilan ta'sirlangan barcha shaxslar uchun sharaf, hurmat va xavfsizlikni ta'minlashga sodiqdir.

Ilova N: CC-ACF Portfel Kompaniyalari uchun SEAH va jinsga asoslangan faoliyatlar bo'yicha ko'rsatmalar

---

Maqsad va doira

Ushbu ilova, CC-ACF tomonidan moliyalashtirilgan Portfel Kompaniyalariga SEAHni oldini olish va jinsga asoslangan faoliyatlarni operatsiyalariga integratsiya qilish bo'yicha ko'rsatmalarni taqdim etadi. Bu GCF, IFC va Fondga xos siyosatlariga rioya qilishni qo'llab-quvvatlaydi va xavfsiz, adolatli va inklyuziv loyiha amalga oshirish uchun salohiyatni rivojlantirishga qaratilgan.

SEAH xavfini kompaniya darajasida screening qilish

Portfel Kompaniyalari onboarding va investitsiya due diligence jarayonida SEAH xavfini baholashlari kerak. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Ishchi kuchi ichidagi jinsiy tenglik va kuch dinamikasini baholash;
- Poddryadchilarni nazorat qilish va kuzatish;
- Jamoat bilan aloqalar (masalan, jamoat bilan muloqot, xizmat ko'rsatish) faoliyatining tez-tezligi;
- Zaif guruhlariga yaqinlik;
- O'tgan shikoyatlar yoki obro'ga ta'sir qiluvchi xavflar.

Xavf profili har yili yangilanadi va Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Rejasi (ESMP) doirasida ishlab chiqiladi.

SEAHni oldini olish choralari ishlab chiqilishi

Quyidagi qadamlar amalga oshirilishi kerak:

- Jins va SEAH bo'yicha nuqtai nazar tayinlash;
- Barcha xodimlar va poddryadchilar tomonidan imzolangan SEAHni o'z ichiga olgan xulq-atvor kodeksini tuzish va tarqatish;
- Har chorakda SEAH va axloqiylik bo'yicha treninglar o'tkazish;
- SEAHni oldini olish choralari poddryadchilar bilan shartnomalarga va xarid jarayonlariga kiritilishi kerak.

Jamoatni himoya qilish va ishtirok

Portfel Kompaniyalari inklyuziv, madaniy jihatdan mos maslahatlarni ta'minlashi kerak. Loyihalar til yoki madaniy to'siqlar bo'lgan hududlarda amalga oshirilsa, tarjima qilish va moslashtirilgan kommunikatsiya materiallarini taqdim etish zarur. Jinsiy ajratilgan maslahatlar va mahalliy ayollarning CSO hamkorliklari rag'batlantiriladi.

Kompaniyalar quyidagilarni o'rnatishlari kerak:

- Jinsga mos shikoyat mexanizmlari;
- Xavfsizlik va hurmatga bo'lgan munosabatni kuzatish uchun jamoat ballari;
- SEAHga oid takliflarni loyiha dizayniga kiritish uchun fikr almashish tsikllari.

SEAH bo'yicha hisobot va voqea boshqaruvi

Kompaniyalar SEAH shikoyatlarini hal qilish uchun ichki protokollarni ishlab chiqishlari kerak, bu Fondning Shikoyat Siyosatiga mos bo'lishi kerak. Bular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Aniq hisobot tuzish tizimlari;
- Jabrlanuvchilarni qo'llab-quvvatlash xizmatlari (tibbiy, huquqiy, psixologik);

- Maxfiy yozuvlarni saqlash va axborot beruvchilarga qarshi himoya;
- Jiddiy voqealarni Fond ESG bo'limiga o'z vaqtida xabar berish.

Jinsga asoslangan dasturlar

CC-ACF Portfel Kompaniyalarini jinsiy tenglik va inklyuzivlikka faol hissa qo'shishga rag'batlantiradi, bu Fondning Jins Siyosatiga mos keladi. Amallar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- Ayollarni rahbarlik va texnik rollarda targ'ib qilish;
- Xodimlar va jamoat a'zolari uchun bolalar parvarishi xizmatlariga kirishni qo'llab-quvvatlash;
- Ayollar boshchiligidagi bizneslar uchun moliyaviy mahsulotlarni yaratish;
- Jinsni o'zgartiruvchi iqlimga moslashuv loyihalari bo'yicha NGolar bilan hamkorlik qilish.

Monitoring va o'rganish

Har bir Portfel Kompaniyasi SEAH ko'rsatkichlarini har yili hisobot beradi, jumladan:

- SEAH shikoyatlari va hal qilish ko'rsatkichlari soni;
- Jins va SEAH bo'yicha malakali xodimlar soni;
- Stakeholder bilan aloqada jinsga asoslangan ishtirok.

Fond ushbu ma'lumotlarni yig'adi, naqshlarni aniqlaydi va qo'llab-quvvatlashni moslashtiradi. Texnik yordam va o'rganish tadbirlari barcha investorlarga taqdim etiladi.

ESMS bilan integratsiya

Barcha SEAH va jinsga oid himoya choralarini har bir Portfel Kompaniyasining Atrof-muhit va Ijtimoiy Boshqaruv Tizimiga (ESMS) kiritilishi va ESAP bilan mos bo'lishi kerak. Ijro etish dalillari trunksha ajratishdan oldin talab qilinadi.

Bu yo'riqnoma Fondning Markaziy Osiyo va Mongoliyada iqlim adolati va jinsiy tenglikka bo'lgan kengroq majburiyatining bir qismidir.

Kompaniya talablarini kuchaytirish

Barcha Portfel Kompaniyalari SEAHga yo'naltirilgan ish holati boshqaruvi tartiblarini qabul qilishlari kerak, shu jumladan:

- Maxfiy kirish tizimlari, ko'p tilli kirish nuqtalari bilan;
- Har bir loyiha hududida sog'liqni saqlash, psixologik va huquqiy xizmatlar uchun yo'naltirish tarmoqlari;
- Yillik anonim xodimlar so'rovlari ish joyidagi xulq-atvor va xavfsizlikni sezish bo'yicha;
- CITIC ESG xodimi tomonidan muvofiqlashtirilgan mintaqaviy SEAHni oldini olish ittifoqlarida ishtirok etish.

Shablon:

Sana	Sayt	Voqea turi	Qabul qilingan choralar	Qo'llab-quvvatlashni kuzatish	SEAH Voqealariga Javob Berish Jurnal

---

Ilova O: SEAH Xavfi Tahlili Ro'yxati va Javob Protokoli

Ushbu ilova Fond tomonidan moliyalashtirilgan sub-loyihalarda Sexual Exploitation, Abuse, and Harassment (SEAH) xavflarini aniqlash va hal qilish uchun screening ro'yxati va yo'riqnomani taqdim etadi. Barcha sub-loyihalar E&S due diligence jarayonining bir qismi sifatida SEAH tahlilini o'tkazishlari kerak. SEAH Xavfi Tahlili Ro'yxati

Quyidagi xavflarni belgilab qo'ying:

- Loyiha zaif guruhlar (masalan, ko'chirilgan aholilar, norasmiy ishchilar, ayollar va qizlar) bilan sezilarli darajada aloqada bo'ladi
- Loyiha vaqtinchalik qurilish ishchi kuchi bilan infratuzilma rivojlantirishni o'z ichiga oladi
- Loyiha joyi uzoq yoki izolyatsiyalangan bo'lib, nazorat va shikoyatlarni hal qilish mexanizmlariga kirishni cheklaydi
- Amaliyotda hamkorlar orasida zo'ravonlik va noto'g'ri xulq-atvorni oldini olish bo'yicha zaif yoki mavjud bo'lmagan kadrlar siyosati
- O'xshash loyihalar yoki geografik hududlarda SEAH voqealarining tarixi

Xavf darajasini baholash

- Past
- O'rtacha
- Yuqori

Asos:

Javob choralarini ko'rish (agar SEAH xavfi o'rtacha yoki yuqori bo'lsa)

- Barcha shartnomalar va xulq-atvor kodekslariga SEAHni oldini olish qoidalarini kiritish
- Xodimlar, podryadchilar va jamoat a'zolari uchun SEAHni tushunish bo'yicha treninglar o'tkazish
- Maxfiy SEAHni hisobot qilish kanallarini o'rnatish va ommaga e'lon qilish
- Amaliyot agentligida SEAH bo'yicha nuqtai nazar tayinlash

Skriningni amalga oshirgan:

Sana:

Ilova P: Gender harakat rejasining (GAP) shabloni

Loyiha nomi:

Mamlakat/Mintaqa:

Ijrochi tashkilot:

Loyihaning davomiyligi:

1. Gender tahlilining qisqacha xulosasi
  - Loyihaning kontekstida asosiy gender masalalari
  - Teng ishtirok etishga bo'lgan to'siqlar
  - Gender tengligini rivojlantirish imkoniyatlari
2. Gender harakat rejasining jadvali

Maqsad	Faoliyat	Maqsadli guruh	Mas'uliyat	Vaqt jadvali	Ko'rsatkich	Byudjet

3. Genderga mos indikatorlar
  - % loyihada rahbarlik lavozimlarida bo'lgan ayollar foizi
  - Loyihada ishtirok etayotgan ayollarning soni
  - Trening va ish bilan ta'minlash bo'yicha genderni ajratilgan ma'lumotlar
4. Monitoring va Hisobot Berish
  - Gender bo'yicha javobgar shaxs
  - Gender auditining tez-tezligi
  - Stakeholder fikr-mulohaza mexanizmlari

Izoh: Gender bo'yicha javobgar shaxs Portfel Kompaniyasida bo'lib, GAPni amalga oshirish uchun javobgar bo'ladi, Fondning ESG xodimi nazoratni ta'minlaydi va ehtimoliy texnik yordam ko'rsatadi.

Ilova Q: Mahalliy aholi tahlili va IPP shabloni

Bo'lim A: Mahalliy aholi tahlilining tekshiruv ro'yxati

Tekshiruv mezonlari   Ha/Yo'q   Tavsif / Asoslash

Agar yuqoridagilarning birortasiga "Ha" deb javob berilsa, Mahalliy aholi rejasi (IPP) ishlab chiqilishi kerak.

Bo'lim B: Mahalliy aholi rejasining (IPP) shabloni

Loyiha nomi:

Joylashuvi:

IPPni tayyorlash sanasi:

1. Ijtimoiy baholashning qisqacha xulosasi
  - Mahalliy aholining demografiyasi va joylashuvi
  - Yer bilan bog'liq madaniy, ma'naviy va iqtisodiy aloqalar
  - Potentsial ijobiy va salbiy ta'sirlar
2. Ma'lumotli maslahat va FPIC jarayoni
  - O'tkazilgan maslahat faoliyatlari
  - Ishtirok va kelishuv natijalari
  - FPIC dalillari (majlis daftarchasi, imzolangan bayonotlar va boshqalar)
3. Yengillash va foyda taqsimlash choralari

Ta'sir	Yengillash/ko'paytirish choralari, jumladan an'anaviy bilimlarni himoya qilish, resurslarni taqsimlash va adolatli foyda taqsimlash mexanizmlarini yaratish (GCF IP siyosatiga mos kelishi)	Javobgar tomon (Portfel kompaniyasi)	Vaqt jadvali

4. Nazorat, shikoyatlarni hal qilish va hisobot berish
  - IP-ga xos shikoyat kanallari
  - Loyihani monitoring va baholashda (M&E) ishtirok etish
  - IPLar uchun ma'lumotlar ajratilgan ko'rsatkichlar ³

---

³ Portfel Kompaniyasining tegishli salohiyatga ega bo'lishi yoki mahalliy aholi bilan ishlashda maxsuslashtirilgan yondashuvni amalga oshirish uchun tashqi ekspertlarni jalb qilishi kerak, shu jumladan ma'lumotli maslahat, FPIC va IPPni amalga oshirish.

Ilova R: Monitoring va baholash (M&E) ko'rsatkichlar ro'yxati

Mavzu sohasi	Ko'rsatkich	Tur	Ma'lumotlarni ajratish	Chastota	Manba (PC hisobotlari, PC M&E tizimlari)
Atrof-muhit	GHG chiqindilari kamaytirildi yoki qisqartirildi	Miqdoriy	Sektor, mamlakat	Yillik	Portfel Kompaniyasining ESG hisoboti
	O'rnatilgan qayta tiklanadigan energiya quvvati	Miqdoriy	Mamlakat	Yillik	Texnik hisobot
	Suvdan foydalanish samaradorligini oshirish	Miqdoriy	Loyiha turi	Yillik	Kommunal ma'lumotlar
	Barqaror boshqaruv / tiklash ostidagi yer maydoni	Miqdoriy	Foydalanuvchilarning jinsiyati (agar mavjud bo'lsa)	Yillik	ESMS monitoringi
Ijtimoiy	Yaratilgan to'g'ridan-to'g'ri ish o'rinlari (doimiy / vaqtincha)	Miqdoriy	Jins, yosh, mamlakat	Yillik	HR yozuvlari
	Jamoat dasturlari orqali foydalanganlar	Miqdoriy	Jins, zaif guruhlar	Yarim yillik	CSR hisobotlari
	Qabul qilingan / hal qilingan shikoyatlar soni	Miqdoriy	Kategoriya, jiddiyat	Yillik	GRM loglari
	OHS va SEAHni oldini olish bo'yicha o'qitilgan ishchilar	Miqdoriy	Jins, joylashuv	Yillik	Trening yozuvlari
Boshqaruv	Ishlayotgan ESMSga ega bo'lgan portfel kompaniyalari	Miqdoriy	Sektor	Yillik	ESG audit
	Belgilangan jadvalga muvofiq ESG	Miqdoriy	Portfel kompaniyasi	Yillik	ESMU monitoringi

	Action Plans amalga oshirildi				
	Boshqaruv darajasidagi ESG nazorat yig'ilishlari o'tkazildi	Miqdoriy	—	Yillik	Boshqaruv yig'ilishi protokollari
	Boshqaruv voqealari hisobotlari va hal etilishi	Miqdoriy	Jiddiyat	Yillik	Muvofiqlik ro'yxati

---

Ilova S: Sektor-spetsifik boshqaruv rejalari shablonlari

Ushbu ilova, Fond tomonidan moliyalashtirilgan subloyihalar uchun zarur bo'lishi mumkin bo'lgan asosiy ESMP'lar uchun shablonlar va namunaviy shakllar taqdim etadi. Shablonlar Fondning ESMS, IFC Performance Standards va GCFning vaqtincha ESS standartlari bilan moslashtirilgan. Har bir subloyihaga ushbu shablonlarni o'z miqyosiga, sektori va xavf profiliga moslashtirishi kerak.

1. Biodiversitetni himoya qilish reja (BAP)

Maqsad: Loyihaning faoliyatlari biodiversitet va ekosistema xizmatlariga zararli ta'sirlarni oldini olish, kamaytirish va kompensatsiya qilishni ta'minlash.

Odatdagi tarkib:

- Loyiha tavsifi va biodiversitet konteksti (boshlang'ich so'rov natijalari)
- Kritik yashash joylari va turlarni aniqlash
- Ta'sirni baholash va kamaytirish ierarxiyasi
- Biodiversitetni saqlash va tiklash choralari
- Monitoring ko'rsatkichlari va chastota
- Vazifalar va mas'uliyatlar
- Byudjet va jadval
- Hisobot va moslashuvchan boshqaruv protsedurasi

2. Ko'chirish Harakatlari Rejasi (RAP)

Maqsad: Yerni sotib olish yoki yer foydalanish cheklovlari sababli yuzaga kelgan jismoniy va/yoki iqtisodiy ko'chirishni boshqarish.

Odatdagi tarkib:

- Loyiha tomonidan keltirilgan ko'chirish tasviri
- Ta'sirlangan shaxslar uchun ijtimoiy-iqtisodiy boshlang'ich va censusi
- Muvofiqlik mezonlari va huquqlar matritsasi
- To'lovlar va hayot tarzini tiklash choralari amalga oshirish
- Institutsional tuzilma va shikoyatlarni hal qilish
- Amalga oshirish jadvali va byudjet
- Monitoring va baholash tizimi

3. Hayot tarzini tiklash reja (LRP)

Maqsad: Jismoniy ko'chirishsiz, lekin iqtisodiy jihatdan ta'sirlangan shaxslarning hayot tarzini tiklash yoki yaxshilash.

Odatdagi tarkib:

- Ta'sirlangan hayot tarzi profili
- Hayot tarziga ta'sir xavflarini baholash
- Tiklash va diversifikatsiya choralari
- Salohiyatni oshirish va qo'llab-quvvatlash xizmatlari
- Monitoring ko'rsatkichlari va hisobot

4. Kasb Sog'ligi va Xavfsizligi (OHS) Reja

Maqsad: Qurilish va ishlash jarayonlarida ishchilar va pudratchilarni sog'lik va xavfsizlik xavflaridan himoya qilish.

Odatdagi tarkib:

- Xavfni aniqlash va baholash
- Oldini olish va himoya choralari
- Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik va javob
- O'qitish va malaka talablari
- Hodisa hisobotlari va tergov
- Ishlash samaradorligini kuzatish

5. Jamiyat Sog'ligi va Xavfsizligi Reja (CHSP)

Maqsad: Loyiha bilan bog'liq sog'liq, xavfsizlik va xavfsizlik xavflaridan atrofdagi jamiyatlarni himoya qilish.

Odatdagi tarkib:

- Jamiyat sog'lik va xavfsizlik sharoitlarining boshlang'ich holati
- Qurilish/operatsion ta'sirlarni baholash
- Transport, chang, shovqin va xavfsizlikni boshqarish choralari amalga oshirish
- Jamoatchilik bilan maslahatlashuv va kommunikatsiya rejasi
- Favqulodda vaziyatlarga javob va jamiyatni xabardor qilish tartibi
- Monitoring va Hisobot Berish
- **Axlat va ifloslanishni oldini olish reja (WPPP)**
- Maqsad: Qattiq, suyuq va gazsimon chiqindilarni kamaytirish va boshqarish hamda ifloslanishni oldini olish.
- Odatdagi tarkib:
- Kutilyotgan chiqindi oqimlari va chiqariladigan moddalar inventarizatsiyasi

-
- Chiqindilarni kamaytirish ierarxiyasi va qayta ishlash/qayta foydalanish reja
  - Saqlash, tashish va utilizatsiya usullari
  - Ifloslanishni oldini olish texnologiyalari va boshqaruvlar
  - Monitoring parametrlar va tuzatish choralari qo'llash
  - Amaliyot

Har bir subloyihaga o'z E&S skrining va kategoriyalash natijalari asosida qaysi rejalar qo'llanilishi aniqlanadi. Rejalar moliyaviy yopilishdan oldin tayyorlanishi va tasdiqlanishi kerak va subloyihaning ESMP'siga integratsiya qilinishi kerak. Ushbu ilovada berilgan shablonlar minimal yo'riqnomalar sifatida xizmat qiladi va joydagi mamlakat qonun talablariga yoki qarz beruvchilar standartlariga muvofiq kengaytirilishi mumkin.

6. Integratsiyalashgan Zararkunandalarga Qarshi Boshqaruv Reja (IPMP)

Maqsad:

Qishloq xo'jaligi va yerni tiklash faoliyatlari bilan bog'liq pestitsidlar ishlatishdan kelib chiqadigan sog'liq, atrof-muhit va biodiversitet xavflarini kamaytirish (IFC PS3, PS6).

Minimal Tarkib:

- Loyiha tavsifi va qishloq xo'jaligi konteksti
- Zararkunandalarga qarshi bosimlar va mavjud amaliyotlar
- Qo'llaniladigan milliy me'yorlar va xalqaro standartlar
- Integratsiyalashgan zararkunandalarga qarshi boshqaruv strategiyasi:
- Oldini olish va madaniy amaliyotlar
- Biologik boshqaruv
- Mexanik boshqaruv
- Kimyoviy boshqaruv (so'nggi chora sifatida)
- Tasdiqlangan va taqiqlangan pestitsidlar ro'yxati (WHO Class Ia/Ib chiqarilgan)
- Pestitsidlarni boshqarish, saqlash, tashish va utilizatsiya qilish tartibi
- Ishchilarga o'qitish va PPE talablar
- Jamoat sog'lig'i va xavfsizligi masalalari
- Monitoring ko'rsatkichlari (masalan, pestitsid ishlatish, hodisalar, qoldiq darajalari)
- Vazifalar va mas'uliyatlar
- Hisobot berish va tuzatish choralari

7. Barqaror suvdan foydalanish rejasi

Maqsad:

Suv resurslarining samarali, teng va barqaror foydalanilishini ta'minlash (IFC PS3, PS4).

Minimal Tarkib:

- Loyihaning suvga bo'lgan talab va manbalari
- Suvning mavjudligi va raqobatlashadigan foydalanishlar
- Suvni olish uchun ruxsatnomalar va huquqiy muvofiqlik
- Suvdan foydalanish samaradorligini oshirish choralari va texnologiyalar
- Pastga tushuvchi foydalanuvchilarni va ekotizimlarni himoya qilish choralari
- Suv sifati himoyasi va ifloslanishni oldini olish
- Qurg'oqchilik va iqlim xavf-xatarlari masalalari
- Suvdan foydalanish bo'yicha manfaatdor tomonlar bilan muloqot (agar kerak bo'lsa)
- Monitoring ko'rsatkichlari (olinadigan hajmlar, samaradorlik nisbati)
- Rollar, mas'uliyatlar va hisobot berish

8. Qurilish ekologik va ijtimoiy boshqaruv rejasi (CESMP)

Maqsad:

Qurilish bosqichida ekologik va ijtimoiy xavflarni boshqarish (IFC PS1, PS2, PS3, PS4).

Minimal Tarkib:

- Qurilish faoliyatining doirasi
- Qurilish jadvali va pudratchilar
- Ekologik boshqaruv choralari:
- Chang, shovqin, tebranish
- Yer eroziyasi va oqim
- Chiqindilar va xavfli materiallar
- Kasbiy sog'liqni saqlash va xavfsizlik choralari
- Transport va jamoat xavfsizligini boshqarish
- Mehnat va ish sharoitlari (shu jumladan SEAH xavfini kamaytirish)
- Favqulodda vaziyatlar tayyorligi va javob choralari (Annex Tga murojaat qilish)
- Qurilish vaqtida manfaatdor tomonlar bilan muloqot
- Monitoring, nazorat va hodisalar haqida xabar berish
- Rollar va mas'uliyatlar (pudratchi va Portfolio Kompaniyasi)

9. Chiqindilarni boshqarish rejasi

Maqsad:

Ifloxlashni oldini olish va chiqindilarni xavfsiz saqlash, saqlash, tashish va utilizatsiya qilishni ta'minlash (IFC PS3).

Minimal Tarkib:

- Yaratilgan chiqindilar turlari va miqdori
- Chiqindilarni kamaytirish va ajratish choralari
- Xavfli va xavfli bo'lmagan chiqindilarni boshqarish
- Saqlash, belgilash va tashish protseduralari
- Ruxsat etilgan utilizatsiya yoki qayta ishlash punktlari
- To'kilishni oldini olish va javob choralar
- Ishchi o'qitish va PPE
- Monitoring ko'rsatkichlari (chiqindilar hajmi, utilizatsiya yozuvlari)
- Rollar, mas'uliyatlar va hisobot berish

Ilova T: Favqulodda holatga tayyorgarlik va javob reja (EPRP) shablони

Favqulodda holatga tayyorgarlik va javob reja (EPRP) ishchilarni, jamoalarni va atrof-muhitni salbiy ta'sir qilish ehtimoli bo'lgan favqulodda holatlar uchun oldini olish, tayyorlanish, javob berish va tiklanish jarayonlarini belgilaydi. Har bir Portfolio Kompaniyasi o'zining xavf profiliga mos ravishda va IFC Performance Standard 2, milliy qonunlar hamda Fondning ESMS bilan mos keladigan saytga xos EPRP ishlab chiqishi kerak.

Maqsad:

- Ishchilar va yaqin jamoalarni sog'liq va xavfsizligini himoya qilish.
- Favqulodda holatlar davomida ekologik zararlarni minimallashtirish.
- Javob va tiklanish choralari samarali bo'lishini ta'minlash.

Asosiy tayyorlash bosqichlari:

- Xavfni aniqlash va baholash – Potensial favqulodda holatlarni (yong'in, portlash, to'kilish, tabiiy ofat, SEAH bilan bog'liq hodisa va boshqalar) aniqlash va ularning ehtimolligini hamda oqibatlarini baholash.
- Rollar va mas'uliyatlar – Favqulodda holatlar bo'yicha koordinatorlardan, birinchi yordam ko'rsatuvchilardan, aloqa xodimlaridan va tashqi javob beruvchilardan aniq mas'uliyatlarni belgilash.
- Aloqa protokollari – Ichki va tashqi aloqa kanallarini tashkil qilish, jumladan, mahalliy hokimiyat organlari, tibbiy xizmatlar va jamoat vakillari uchun aloqa ma'lumotlari.
- Favqulodda holat uchun resurslar va jihozlar – Favqulodda holatga tayyor jihozlar, evakuatsiya yo'llari va yig'ilish nuqtalarini ro'yxatga olish.
- Ta'lim va mashqlar – Favqulodda holatlarga javob berish bo'yicha muntazam ta'lim o'tkazish va har yili kamida bitta to'liq mashq o'tkazish, natijalar va tuzatish choralari haqida hujjatlarni tayyorlash.
- Jamoat bilan muvofiqashtirish – Mahalliy hokimiyat organlari va ta'sirlangan jamoatlar bilan hamkorlik qilish, xabardorlikni oshirish va mahalliy favqulodda tizimlar bilan integratsiyani ta'minlash.
- Monitoring va qayta ko'rib chiqish – EPRP ni kamida yilda bir marta yoki muhim voqea yuz berganidan so'ng ko'rib chiqish; hodisalar yoki mashqlardan olingan saboqlarni qo'shish.

Odatdagi tarkib:

- Loyihaning umumiy ko'rinishi va konteksti – Loyihaning joylashuvi, faoliyatlar va asosiy xavflar tavsifi.
- Potensial favqulodda holatlar – Ishonchli favqulodda holatlarni aniqlash (masalan, yong'in, portlash, xavfli to'kilish, tabiiy ofat, xavfsizlik hodisasi).
- Rollar va mas'uliyatlar – Favqulodda holatga javob berish zanjiri, sayt xodimlari, pudratchilar va mahalliy hokimiyat organlarining rollari.
- Xabardor qilish va aloqa protseduralari – Ichki va tashqi aloqa protokollari, aloqa ro'yxatlari (favqulodda xizmatlar va jamoat vakillari kiradi).

-
- Javob berish protseduralari – Tezkor to'xtatish, evakuatsiya, tibbiy yordam va yong'inga qarshi kurashish protseduralari.
  - Resurslar talabnomasi – Samarali javob berish uchun kerakli jihozlar, xodimlar va inshootlar.
  - Ta'lim va mashqlar – Favqulodda holat mashqlari va xodimlarni o'qitish talablarining chastotasi.
  - Mahalliy hokimiyat organlari va jamoatlar bilan muvofiqlashtirish – Mahalliy favqulodda xizmatlar, shifoxonalar va jamoat liderlari bilan hamkorlik qilish, ular bilan uyg'unlik va o'zaro yordamni ta'minlash.
  - Reja ko'rib chiqish va yangilash – Muntazam ko'rib chiqish protseduralari (kamida yilda bir marta), hodisadan keyingi baholash va uzluksiz takomillashtirish.
  - Hujjatlarni yuritish va hisobot berish – Hodisalar va mashqlar bo'yicha hujjatlash va hisobot berish talablar.

Ilova U: Ta'minot zanjirining due diligence freymvorki

Maqsad:

Portfolio Kompaniyalarini ta'minot zanjirlarida bolalar va/yoq majburiy mehnat xavflarini aniqlash, oldini olish va kamaytirish bo'yicha yo'l-yo'riq ko'rsatish.

Doira:

Fondning investitsiyalari doirasida tovarlar, xom ashyolar yoki xizmatlar taqdim etuvchi barcha etkazib beruvchilar va pudratchilarga taalluqlidir.

Asosiy tarkibiy qismlar:

Xavfni aniqlash:

- Asosiy ta'minot zanjirlarini xaritalash va mehnat xavflari yuqori bo'lgan hududlarni aniqlash.

Etkazib beruvchilarni tekshirish va onboarding:

- Etkazib beruvchilardan mehnat amaliyotlari bo'yicha o'z-o'zini baholash anketasini to'ldirishni talab qilish.
- Yuqori xavfli etkazib beruvchilar uchun kengaytirilgan due diligence o'tkazish (masalan, saytlarga tashrif buyurish, hujjatlarni tekshirish).

Shartnoma talablar:

- Bolalar va majburiy mehnatni taqiqlovchi bandlar kiritish, ILO Konventsiyalari 138, 182 va 29 bilan muvofiqlikni talab qilish va buzilish holatlarida shartnomani bekor qilishni talab qilish.
- Etkazib beruvchilardan o'z pudratchilariga ham shu majburiyatlarni tarqatishni talab qilish.

Monitoring va tasdiqlash:

- Muntazam auditlar (ichki yoki uchinchi tomon) va tasodifiy tekshiruvlar o'tkazish.
- Ishchilarni ta'minot zanjiridagi shikoyat mexanizmlarini ko'rib chiqish.

Tuzatish choralarini va tiklanish:

- Agar holatlar aniqlansa, tiklanish uchun qadamlarni belgilash (masalan, etkazib beruvchini to'xtatish, tuzatish chora-tadbirlari rejalari, ta'sirlangan ishchilarga to'lovlar).

Hisobot berish va uzluksiz takomillashtirish:

ESG monitoringi doirasida ta'minot zanjiridagi mehnat bilan bog'liq due diligence bo'yicha yillik hisobot berishni talab qilish.

Ilova V: Tasodifiy topilma protsedurasi shabloni va yo'l-yo'riq

---

Maqsad: Loyiha faoliyati davomida tasodifan kashf etilgan jismoniy madaniy resurslarni himoya qilish va to'g'ri boshqarishni ta'minlash uchun.

Protsedura bosqichlari:

Ishni to'xtatish: Topilmaning 30 metr radiusidagi barcha faoliyatlarni to'xtatish.

Hokimiyatlarga xabar berish: Sayt nazoratchisini, E&S xodimini va tegishli madaniy meros organlarini darhol xabardor qilish.

Saytni xavfsizlashtirish: Mutaxassislar kelguncha kirish yoki zararni oldini olish.

Baholash: Malakali arxeolog yoki organ ahamiyatini baholaydi.

Qaror: Hokimiyatlar saqlash, ko'chirish yoki hujjatlashtirish bo'yicha qaror chiqaradi.

Hujjatlarni yuritish: Topilmani hujjatlashtirish (sana, GPS, tavsif, fotosuratlar).

Ishni qayta boshlash: Faqat hokimiyatdan yozma ruxsat olgandan so'ng qayta boshlang.

Tasodifiy topilma ro'yxat shakli

Element	Tavsif / Esdalik
Loyihaning nomi / joylashuvi	
Topilmaning sana va vaqti	
GPS koordinatalari	
Topuvchi nomi va aloqasi	
Topilma tavsifi (arxitektura, tuzilma, suyaklar va h.k.)	
Fotosuratlar qo'shilgan (Ha/Yox)	
Hozirgi qadamlar (ishni to'xtatish, hududni ajratish va h.k.)	
Hokimiyatga xabar berilgan sana/vaqt	
Hokimiyatning nomi / maslahatchi	
Birinchi baholash natijasi	
Keyingi qadamlar tavsiyasi	
Ishni qayta boshlash uchun ruxsat berilgan sana	
Sayt nazoratchisining imzosi	
E&S xodimining imzosi	